

Programma-evaluatie Koers Nieuw West

Sociaal-economisch kopprogramma voor de Westelijke
Tuinsteden in Amsterdam

drs Stella Blom
drs Martin van der Gugten cmc
ir. Mia Dieters

Programma-evaluatie Koers Nieuw West

Sociaal-economisch kopprogramma voor de Westelijke Tuinsteden in Amsterdam

Amsterdam, 10 november 2010

drs Stella Blom
drs Martin van der Gugten cmc
ir. Mia Dieters

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Programma Koers Nieuw West	9
1.1 Inleiding	9
1.2 Opzet van het programma KNW	10
1.3 Tussentijdse herijking van het programma KNW	11
1.4 Aansturing en organisatie	11
1.5 Financiering	13
1.6 Overige programma's in Nieuw West	13
1.7 Leeswijzer	14
2 Evaluatie: aanpak en uitvoering	15
2.1 Inleiding	15
2.2 Doelstelling	15
2.3 Beleidstheorie van Pawson&Tilly	16
2.4 Probleemstelling en onderzoeksvragen	17
2.5 Meetlat	18
2.6 Werkwijze en gegevensverzameling	19
3 Staat van Nieuw West	20
3.1 Inleiding	20
3.2 Meting en monitor	20
3.3 Positie van Nieuw West (2009)	21
3.4 Staat van de 20 vernieuwingsbuurten (2009)	22
3.5 Ontwikkeling Nieuw West (2005-2009)	23
3.6 Deelconclusie	26
4 Actielijn: Leren en Opgroeien	27
4.1 Inleiding	27
4.2 Urgentie	27
4.3 Doelstellingen en indicatoren actielijn	27
4.4 Procesmanagement en samenwerking	29
4.5 Aard en omvang van interventies	31
4.6 Bereik van interventies	33
4.7 Aansluiting op regulier beleid	33
4.8 Verankering en continuïteit	34
4.9 Maatschappelijke resultaten	35
4.10 Deelconclusie	38
5 Actielijn: Integratie, Participatie en Werk	41
5.1 Inleiding	41
5.2 Urgentie	41
5.3 Doelstellingen en indicatoren actielijn	41
5.4 Procesmanagement en samenwerking	42
5.5 Aard en omvang van interventies	43
5.6 Bereik van interventies	45
5.7 Aansluiting op regulier beleid	45
5.8 Verankering en continuïteit	45
5.9 Maatschappelijke resultaten	46

5.10	Deelconclusie	46
6	Actielijn: Economie	48
6.1	Inleiding	48
6.2	Urgentie	48
6.3	Doelstellingen actielijn	48
6.4	Procesmanagement en samenwerking	49
6.5	Aard en omvang van interventies	50
6.6	Bereik van de interventies	50
6.7	Aansluiting op regulier beleid	51
6.8	Verankering en continuïteit	52
6.9	Maatschappelijke resultaten	52
6.10	Deelconclusie	53
7	Actielijn: Wonen en Leven	55
7.1	Inleiding	55
7.2	Urgentie	55
7.3	Doelstellingen actielijn	55
7.4	Procesmanagement en samenwerking	56
7.5	Aard en omvang van interventies	56
7.6	Bereik van de interventie	57
7.7	Aansluiting op regulier beleid en Wijkaanpak	58
7.8	Verankering en continuïteit	58
7.9	Maatschappelijke resultaten	58
7.10	Deelconclusie	59
8	Actielijn: Kunst en Cultuur	61
8.1	Inleiding	61
8.2	Urgentie	61
8.3	Doelstellingen actielijn	61
8.4	Procesmanagement en samenwerking	62
8.5	Aard en omvang van interventies	64
8.6	Bereik van interventies	64
8.7	Aansluiting op regulier beleid	66
8.8	Verankering en continuïteit	66
8.9	Maatschappelijke resultaten	67
8.10	Deelconclusie	67
9	Actielijn: Sport	70
9.1	Inleiding	70
9.2	Urgentie	70
9.3	Doelstellingen actielijn	70
9.4	Procesmanagement en samenwerking	71
9.5	Aard en omvang van interventies	73
9.6	Bereik van interventies	74
9.7	Aansluiting op regulier beleid	75
9.8	Verankering en continuïteit	75
9.9	Maatschappelijke resultaten	76
9.10	Deelconclusie	78
10	Conclusies en aanbevelingen	80
10.1	Inleiding	80
10.2	Beantwoording van de onderzoeksvragen	80
10.3	Conclusie	87
10.4	Aanbevelingen	89

	Bijlagen	
Bijlage A	Bronnen	93
Bijlage B	Normenkader	96
Bijlage C	Voorlopige resultaten per actielijn	98

Samenvatting

Programma-evaluatie Koers Nieuw West

DSP-groep heeft in de zomer 2010 een tussentijdse evaluatie uitgevoerd naar de uitvoering en de opbrengsten van het sociaaleconomische kopprogramma Koers Nieuw West (KNW). Dit kopprogramma maakt onderdeel uit van de raamovereenkomst voor de vernieuwing van de Westelijke Tuinsteden in Amsterdam. Eind 2010 zal KNW in de huidige vorm worden beëindigd, maar de uitvoering van een groot aantal interventies zal nog doorlopen in 2011. Het uitgangspunt is dat de producten en ervaringen die Koers Nieuw West heeft opgeleverd worden overgedragen aan de nieuwe stadsdelen Nieuw West en West (Kolenkitbuurt).

De doelstelling van het kopprogramma is gericht op het bereiken van het Normaal Amsterdams Peil (NAP) in de Westelijke Tuinsteden van Amsterdam in 2015. Hiertoe is een uitgebreid programma met 6 actielijnen (inclusief Meesterplan) en maar liefst 93 interventies ten uitvoer gebracht. Het kopprogramma is gefinancierd uit gezamenlijke middelen van de vier betrokken stadsdelen en de centrale stad en omvat ruim € 37 miljoen over de periode 2007-2010. Verder geldt dat deze middelen over het algemeen zijn ingezet als cofinanciering en dat andere partijen (o.a. ondernemers, corporaties, culturele instellingen) hebben meebetaald aan diverse interventies. Naast deze investering is er in de afgelopen periode, buiten KNW om, ook extra geïnvesteerd in projecten gericht op de jeugd (8 tot 8 aanpak, verbeteren startkwalificatie) en in het project Intensivering Geuzenveld.

Tabel 1.1 Verdeling interventies en budget over actielijnen

Actielijnen	Interventies (aantal)	Bedrag (in miljoenen euro)
Leren en Opgroeien	50	16,0
Integratie, participatie en werk	22	6,2
Economie	6	2,1
Wonen en leven	5	2,1
Kunst en cultuur	5	5,2
Sport	5	2,5
Bureaunkosten		3,2
Totaal	93	37,3

Conclusies

In het evaluatierapport komt naar voren dat KNW op de zes actielijnen succesvolle interventies heeft ontwikkeld en geïmplementeerd die naar verwachting ook een bijdrage leveren aan de verbetering van de maatschappelijke positie van groepen met een sociaaleconomische achterstand. De looptijd van de interventies is echter nog te kort om al vergaande conclusies over sociaaleconomische effecten te formuleren. Wel bestaat er een goed beeld van de aanpak en het bereik van de interventies (zie o.a. uitvoeringsmonitor).

Bij de start van KNW in 2007 bestond er grote bestuurlijke druk om snel aan de slag te gaan, waardoor er in het begin veel losse interventies zijn opgezet. Sinds de focusnotitie (juni 2008) is meer programmatische sturing gegeven aan de keuze van de actielijnen en de invulling van de interventies.

De deelprogramma's en sociale interventies die daarna door/via KNW zijn ontwikkeld, zijn beter doordacht maar hebben nog kort tijd gekregen om te bekijken (bijvoorbeeld het Meesterplan). Ook bevinden sommige interventies nog in een pilotfase en is een brede uitrol nog niet aan de orde.

Zonder overdrijving kunnen we stellen dat er in alle actielijnen succesvolle interventies zijn uitgevoerd, bijvoorbeeld

- West in Kracht en Ketenregie voor kind en gezin (actielijn L&O)
- Wonen en Werken in de Wijk en Participatiecentrum (actielijn IP&W)
- Sociale Wijkvernieuwing en Vooruit! (actielijn W&L)
- Kanszones en uitbreiding ondernemershuis (actielijn Economie)
- Kunst- en Cultuureducatie en Sloterparkfestival (actielijn K&C)
- Sportpas en Be InterACTive (actielijn Sport)

In het rapport is per actielijn een overzicht opgenomen van het bereik van de verschillende actielijnen en interventies.

Enkele opvallende cijfers:

- Circa 7.200 kinderen hebben deelgenomen aan talentontwikkelingsprogramma's (naschools of in het weekend) en ruim 6.000 kinderen in VO en PO hebben meegedaan aan Paspoort naar je Toekomst
- Via het Ondernemershuis zijn ruim 2.000 adviesgesprekken gevoerd met startende en gevestigde bedrijven; dit heeft geleid tot de start van ruim 100 nieuwe bedrijven in Nieuw West.
- Ruim 600 inwoners zijn via interventies op (betaalde) banen, leerwerktrajecten, opleidingen en/of stages terecht gekomen.
- Circa 350 gezinnen met (opvoedings-)problemen krijgen extra ondersteuning; 8 basisscholen werken gestructureerd aan het verbeteren van hun zorgstructuur.
- Ruim 15.000 leerlingen doen mee aan cultuureducatie op 34 basisscholen en 16 VO-scholen; hierbij zijn 29 culturele organisaties betrokken.
- Er zijn 37 evenementen en festivals opgezet en/of ondersteund zoals Sloterplasfestival, west makes media en west beach filmfestival. In totaal circa 27.750 bezoekers, 120 optredens, 1.100 vrijwilligers.
- Uitbreiding Jump In van 9 naar 22 scholen: bereik circa 6.200 leerlingen en daarnaast hebben 2.000 kinderen kennisgemaakt met squash.
- Ongeveer 370 buurtbewoners zijn via West in Kracht getraind in buurtmediation, dit heeft geleid tot 130 vrijwilligers.

In het rapport *Buurtfoto's Nieuw West* (juni 2010) heeft de dienst O+S de ontwikkelingen rond het NAP tussen 2005 en 2009 in kaart gebracht. Uit deze statistische informatie wordt geconcludeerd dat de vernieuwingswijken in Nieuw West nog een aanzienlijke achterstand hebben ten opzichte van het NAP en dat over het geheel genomen het verschil tussen deze vernieuwingswijken en het NAP groter is geworden tussen 2005 en 2009. In de meer recente O+S-monitor van de wijkaanpak wordt op basis van de cijfers over 2008-2010 geconstateerd er voor de aandachtswijken in Nieuw West wel verbetering te zien is, zelfs meer dan in de aandachtswijken elders in Amsterdam (Zuidoost, Noord en Oost). Duidelijk is dat deze cijfers wel een beeld geven van de huidige situatie van de aandachtswijken, maar dat hierbij nog niet of nauwelijks een verband kan worden gelegd met KNW-interventies. De statistieken en registraties over de periode 2010-2015 zullen meer inzicht in de sociaaleconomische effecten moeten opleveren.

De meerwaarde van KNW weerspiegelt zich daarnaast in de volgende aspecten:

- Er is binnen KNW stadsdeeloverstijgend en programmatisch gewerkt in het sociale domein, waardoor bijvoorbeeld het Meesterplan en het Actieprogramma Kunst & Cultuur zijn ontwikkeld.
- Er is gebruik gemaakt van best-practices vanuit de vier stadsdelen, maar ook uit de rest van het land, waardoor niet telkens opnieuw het wiel hoefde te worden uitgevonden, zoals bij het Participatiecentrum en de Jongeren Service Punten.
- Er is ook aandacht geweest om nieuwe, innovatieve ideeën aan te jagen en tot uitvoering te brengen, waarbij geregeld onderzoek is uitgevoerd om nut en noodzaak helder te krijgen, bijvoorbeeld rond de Sportpas en
- Er is tenslotte ook ruimte geweest om meters te maken in de uitvoering zoals bij de uitbreiding van Schatkamer, Kunst en Cultuureducatie en Jump In.

Verder heeft KNW in de oude situatie met vier stadsdelen (tot 1 mei 2010) een samenbindende en stadsdeeloverstijgende rol gespeeld als het gaat om het bijeenbrengen van bestuur, kennis, menskracht en geld. Aangezien er de komende jaren ingrijpend bezuinigd zal moeten worden, bestaat er wel een groot risico dat resultaten, netwerken en praktijkervaringen vanuit KNW snel weer verdampen. Hoewel de statistische effecten (nog) niet keihard aangetoond kunnen worden, is het belangrijk om het spreekwoordelijke kind niet met het badwater weg te gooien. Vanwege de temporisering van de fysieke vernieuwing is een extra, langdurige investering in de sociaal-economische ontwikkeling van bewoners noodzakelijk. Ook omdat een economische crisis bijna altijd harder aankomt bij de sociaal zwakkere bevolkingsgroepen en wijken.

Gezien de economische crisis is de arbeidsmarktproblematiek alleen maar groter geworden en zijn de financiële mogelijkheden door bezuinigingen beperkt. Er zijn echter signalen dat de economie de komende jaren weer gaat aantrekken en dat er in de Amsterdamse regio veel nieuwe arbeidskrachten nodig zijn. In dit opzicht is het noodzakelijk om de aandacht te (blijven) richten op de jongeren in Nieuw West en op onderwijsverbetering en arbeidsmarktoeleiding. Het is cruciaal dat de aansluiting op de arbeidsmarkt voor jongeren/werklozen zo goed mogelijk tot stand komt door het creëren van extra stages, scholing en werkervaringsplaatsen en een goed functionerende arbeidstoeleiding en -bemiddeling. Daarnaast is het belangrijk voor de leefbaarheid en het imago van Nieuw West om ook te investeren in voorzieningen en activiteiten op het terrein van sport en cultuur. Meer dan in het verleden zal samenwerking met en inzet van sportverenigingen en culturele organisaties tot stand gebracht moeten worden.

Aanbevelingen

De stadsdelen staan nu voor een ingewikkelde opgave om enerzijds fors te bezuinigen en anderzijds de kiem van verbetering in Nieuw West niet hardhandig de kop in te drukken. Daarbij zal ondersteuning vanuit landelijke en stedelijke programma's en gelijkwaardige samenwerking met relevante partners op het terrein van wonen, zorg, onderwijs en werkgelegenheid absoluut noodzakelijk zijn.

Op grond van het uitgevoerde evaluatieonderzoek en de bovenstaande conclusies pleiten we allereerst vooral voor het uitbouwen van een stevige en meerjarige alliantie van overheden, woningcorporaties, scholen en bedrijfsleven ten behoeve van de sociaaleconomische ontwikkeling in Nieuw West.

Aanvullende aanbevelingen in dit rapport zijn:

- 1 Leg de methodiek van succesvolle sociale interventies beter vast en maak die vindbaar, bijvoorbeeld via de landelijke databank van Movisie.
- 2 Betrek nadrukkelijk de partners op het terrein van onderwijs, zorg en werkgelegenheid en spreek hen aan op medeverantwoordelijkheid.
- 3 Maak met partners gezamenlijke buurtanalyses en ontwikkelingsplannen, waarbij rekening wordt gehouden met de verschillende buurttypen.
- 4 Ontwikkel een eenvoudig monitoringsysteem met cijfers en waarnemingen om de ontwikkelingen in buurten snel en adequaat te volgen.
- 5 Blijf (ondanks bezuinigingen) investeren in de sociale programma's en geeft zo nodig prioriteit aan jeugd en aan onderwijs, werk en participatie.
- 6 Anticipeer op de temporisering van de fysieke vernieuwingsplannen en maak aanvullende afspraken over interimbeheer van openbare ruimte, woningen en maatschappelijke voorzieningen.

Een deel van deze conclusies en aanbevelingen is gaande het onderzoek al ingebracht in het gezamenlijk overleg van stadsdelen, gemeentelijke diensten en corporaties. Hierbij zijn afspraken gemaakt om de komende maanden intensief met elkaar te bepalen welke inzet noodzakelijk is en blijft in de vernieuwingswijken van Nieuw West en hoe de (bestuurlijke) samenwerking gaat verlopen. Daarbij zal ook de aanpak en de specifieke positie van de Kolenkitbuurt (als onderdeel van stadsdeel West) nader ingevuld moeten worden.

Meer informatie over de opzet, uitvoering en resultaten van KNW is te lezen in het achterliggende evaluatierapport. Daarnaast zijn er per actielijn interventieschema's opgesteld en evaluatiesessies gehouden. Deze schema's en notulen zijn separaat beschikbaar gesteld aan de opdrachtgever.

In de raamovereenkomst in 2007 is tussen de partijen afgesproken dat de corporaties de fysieke kant van de herstructurering (inclusief maatschappelijk vastgoed) voor hun rekening nemen en de gemeente een sociaal investeringsfonds in het leven zou roepen. Als uitwerking van deze afspraak is door gemeente en betrokken stadsdelen een sociaal-economisch kopprogramma gestart met een totale omvang van 40 miljoen euro. Dit kopprogramma krijgt de naam Koers Nieuw West en wordt wel getypeerd als 'de wijkaanpak avant la lettre'.

1.2 Opzet van het programma KNW

Het kopprogramma Koers Nieuw West (KNW) heeft als doel om een bijdrage te leveren aan het verbeteren van de sociaal-economische situatie in Nieuw West ten opzichte van het Normaal Amsterdams Peil (NAP). Ambitie daarbij was dat in 2015 het gemiddelde NAP in Nieuw West bereikt zou zijn.

Speerpunten van het programma zijn:

- Sociaal-economisch meedoen.
- Individueel vooruitkomen.
- Het nieuwe ontmoeten.

'De huidige bewoners en ondernemers zijn de belangrijkste doelgroep en de dragers van de vernieuwing. De sociale en fysieke vernieuwing moeten samen worden ingezet voor positieverbetering van de huidige bevolking, zowel met lage als middeninkomens. De ruimtelijke vernieuwing moet zo worden geprogrammeerd, dat die maximaal bijdraagt aan het bereiken van een sociaaleconomisch gemengde bevolkingsopbouw.'²

De uitvoering verloopt via een aantal actielijnen, met elk hun eigen doelstellingen en bijbehorende interventies. De actielijnen krijgen begin 2008 hun huidige naam. De zes programmaliijnen zijn: Economie, Leren & Opgroeien, Integreeren, Participeren & Werkgelegenheid, Wonen & Leven, Kunst & Cultuur en Sport.

De eerste fase was sterk gericht op concrete aanpakken, gericht op weg nemen van drempels en versterken van lokale kracht en talenten. Het motto is: beleid volgt uitvoering. In het artikel 'Naar Normaal Amsterdams Peil'³ schetst de toenmalige kwartiermaker van Koers Nieuw West zijn eigen visie op de uitvoering in de begintijd van het KNW-programma 2007-2008:

'De noodzaak tot vernieuwing en versterking van de sociale en economische aanpak wordt breed gevoeld. Tegelijkertijd weten we met elkaar niet precies wat dan wel goed en breed werkt, anders hadden we het allang gedaan natuurlijk. Dat betekent dat we de strategie van 'de werkende weg' kiezen. 'Er is ruimte nodig voor improvisatie en inspelen op concrete situaties', (Pieter Tops, Casper Hartman in werkboek *Frontlijnsturing*⁴). Zij stellen dat de improviserende strategie juist een sterke sturing en betrokkenheid van bovenaf vereist. Om 'kasplantjes' met nieuwe werkwijzen te beschermen, maar ook om via de werkende weg richting en helderheid te geven in de frontlijnsituaties. Het gaat dan niet om het vóóraf plannen van al je voornemens, om vooraf precies te willen voorschrijven wat er moet gebeuren (dat weten we

Noot 2 Herziening Richting Parkstad, p.4, september 2006.

Noot 3 Zie: Willem van Spijker: *Normaal Amsterdams Peil*, 2009.

Noot 4 Zie: Hartman & Tops: *Frontlijnsturing*, Nicis, 2005, p. 72.

immers niet, hoe lang we daar ook over nadenken). Het gaat erom heel goed in de gaten te houden wat er feitelijk gebeurt, wat daarin wel en niet werkt, en op grond daarvan te sturen en bij te sturen. Aldus de kwartiermaker van het eerste uur: 'Wethouder Aboutaleb is duidelijk in ons eerste gesprek. 'Zorg dat je tot uitvoering komt, liefst meer dan 10 miljoen het eerste jaar'.

1.3 Tussentijdse herijking van het programma KNW

Hoewel de programmatische opzet van Koers Nieuw West het ontstaan van een projectencarrousel moest voorkomen, ontstond in de beginfase al snel de kritiek dat dit niet lukte. In maart 2008 zijn er 65 interventies goedgekeurd met een totale investering van 12 miljoen euro. Eind 2007 maakt de kwartiermaker plaats voor een programmaregisseur. Waar de kwartiermaker opereert onder het motto 'Laat 1000 bloemen bloeien', wil zijn opvolger richting geven aan de keuze van interventies. De toegevoegde waarde van Koers Nieuw West ten opzichte van andere aanpakken gericht op verbeteren van de sociaaleconomische positie van bewoners van NW moet duidelijker worden.

In 2008 start een focustraject met de stadsdeelbestuurders en wethouders van de centrale stad. Het traject met de stadsdelen verloopt niet altijd gemakkelijk. Er zaten vier 'koninkrijkjes' aan tafel met elk een eigen agenda. KNW brengt vervolgens via het Doel-Inspanningen-Netwerk (DIN-model) in beeld aan welke doelen en subdoelen wordt gewerkt en hoe deze doelen worden bereikt.⁵ Vanaf dan volgt de terminologie van de actielijnen de terminologie van de wijkaanpak. Om juridische redenen krijgt het KNW-programma in oktober 2008 de titel 'grootstedelijk programma'.

1.4 Aansturing en organisatie

De programmaregisseur bewaakt de overkoepelende lijn van Koers Nieuw West. Iedere actielijn heeft vervolgens eigen programmamanager(s) en projectleiders. De overlegstructuur, werkwijze en invulling verschilt per actielijn. De actielijnen Kunst en Cultuur en Sport zijn ondersteunend aan de andere vier actielijnen (Zie schema hieronder).

Schema 1.1 Actielijnen KNW vanaf 2008

Economie	Wonen & Leven	Integreren, participeren & werkgelegenheid	Leren & Opgroeien
Kunst & Cultuur			
Sport			

Noot 5 Zie: Wijnen & Van der Tak: *Programmamanagement – sturen op samenhang*, Kluwer, Deventer, 2002.

Na de focusnotitie in 2008 krijgen de programmaliijnen een eigen actieteam met een werkbudget van € 50.000. Aan het overleg per actielijn nemen in wisselende samenstelling deel: ambtenaren, corporaties en andere sleutelpersonen. Actielijnen Kunst en Cultuur en Wonen & Leven vormen een uitzondering. Kunst en Cultuur stopt al snel met het actieteam, maar kiest voor bredere netwerkbijeenkomsten met het veld. Op de actielijn Wonen & Leven is sinds de start van de Wijkaanpak in 2008 geen sturing geweest vanuit KNW. In die zin verschilt de programmasturing van deze actielijn van de andere actielijnen.

De route van selectie van projecten en interventieaanvraag tot besluitvorming is wel vergelijkbaar voor de verschillende lijnen en kent een aantal stappen:

- 1 Intern overleg ambtenaren.
- 2 Portefeuillehouderoverleg (4 stadsdelen).
- 3 Advies actieteam.
- 4 Advies programmateam (programmamanagers KNW).
- 5 Bindend besluit: bestuurscommissie (BOK).

De selectie van interventies is in feite een uitruil van goede voorbeelden tussen stadsdelen, zeker in de beginjaren van KNW. Na de selectie van een goed voorbeeld uit een van de stadsdelen, kreeg vervolgens elk van de vier stadsdelen dezelfde hoeveelheid middelen om dezelfde werkwijze in het eigen stadsdeel toe te passen. Ruime criteria, plus het uitgangspunt dat bij uitrol van succesvolle aanpakken alle stadsdelen een gelijk bedrag ontvangen voor de uitvoering, geven aanleiding tot ambtelijke lobby en bestuurlijke onderhandeling. Ondanks dat het uitrollen van succesvolle aanpakken positief is, werd deze systematiek ook als dwingend ervaren, aangezien niet ieder stadsdeel dezelfde visie en processturing had.

KNW kent geen gebiedsgerichte focus. De interventies binnen de actielijnen zijn hoofdzakelijk gericht op heel Nieuw-West. Keuze voor gebieden en samenwerking met partners verliep vaak via betrokken stadsdelen, aangezien daar kennis bestond over de specifieke situatie van het stadsdeel.

In 2007 maakt de dienst O+S in opdracht van KNW een nulmeting voor het gehele programma. In de Focusnotitie, zoals vastgesteld in juni 2008, staat aangekondigd dat er per actielijn NAP-doelen worden geformuleerd, m.a.w. gekwantificeerde doelen. De Rekenkamer Amsterdam constateert in 2008 dat er op dat moment nog geen meetbare doelen zijn geformuleerd voor het sociaal-economisch programma. Daardoor zijn er op dat moment ook nog geen vervolgspraken gemaakt met O+S over monitoring/1-meting.⁶ Die afspraken komen er ook niet in 2009. In 2010 geeft KNW aan dienst O+S opdracht tot het maken van statistische buurtfoto's van de vernieuwingsbuurten (zie ook hoofdstuk 3). Daarnaast is er samen met het programmabureau Wijkaanpak in 2009 een gezamenlijk monitorsysteem gebouwd (zie: www.uitvoeringsmonitor.nl).

Noot 6 Amsterdamse Rekenkamer, *Monitoring Nieuw West – 1° meting*, mei 2008.

1.5 Financiering

Het kopprogramma is gefinancierd uit gezamenlijke middelen van de vier betrokken stadsdelen en de centrale stad en omvat ruim € 37 miljoen over de periode 2007-2010. Verder geldt dat deze middelen over het algemeen zijn ingezet als cofinanciering en dat andere partijen (o.a. ondernemers, corporaties, culturele instellingen) hebben meebetaald aan diverse interventies. Naast deze investering is er in de afgelopen periode, buiten KNW om, ook extra geïnvesteerd in projecten gericht op de jeugd (8 tot 8 aanpak, verbeteren startkwalificatie) en in het project Intensivering Geuzenveld.

De verdeling van interventies en middelen over de zes actielijnen ziet er als volgt uit:

Tabel 1.1 Verdeling interventies

Actielijnen	Interventies (aantal)	Budget (in miljoenen euro)
Leren en Opgroeien	50	16,0
Integratie, participatie en werk	22	6,2
Economie	6	2,1
Wonen en leven	5	2,1
Kunst en cultuur	5	5,2
Sport	5	2,5
Bureaunkosten		3,2
Totaal	93	€37,3

1.6 Overige programma's in Nieuw West

Koers Nieuw West staat niet op zichzelf. Tegelijkertijd lopen in Nieuw West verschillende andere programma's gericht op het op peil brengen van de sociaal-economische positie van de inwoners van het gebied.⁷ Naast Koers Nieuw West zijn ook de programma's Wijkaanpak en Gebiedsintensivering Geuzenveld-Slotermeer gericht op het bereiken van het Normaal Amsterdams Peil.

Er is een sterke relatie en ook overlap tussen de Wijkaanpak (in Nieuw West) en Koers Nieuw West. Beide programma's hebben vrijwel hetzelfde doel, namelijk om Nieuw West binnen 10 jaar op het NAP aan te laten sluiten. De thema's van de Wijkaanpak, gestart in 2008, zijn grotendeels overgenomen door Koers Nieuw West. Er is verschil in de gebiedsafbakening; de Wijkaanpak wordt uitgevoerd in een aantal aandachtswijken binnen Nieuw West (en daarbuiten) terwijl Koers Nieuw West voor heel Nieuw West geldt. Het inhoudelijk verschil zit in sport, kunst en cultuur, de twee 'ondersteunende' actielijnen van Koers Nieuw West en thema veiligheid van de Wijkaanpak. Veel interventies zijn zowel in Koers Nieuw West als in de Wijkaanpak benoemd, zoals Kanszones, West in Kracht, het participatiecentrum. De uitvoeringsmonitor van de Wijkaanpak houdt de output van beide programma's bij. De financiering van beide programma's is gescheiden. Het lukte nog niet om de Wijkaanpak (rijksgeld) samen te voegen met de aanpak van KNW (geld van centrale stad en stadsdelen).

Noot 7 Afspraken hierover zijn ondermeer opgenomen in: het Programma-akkoord, Jong Amsterdam/Kinderen Eerst, Jong in West, Bestuursakkoord, Parkstadovereenkomst, Samenwerkingsovereenkomst Koers Nieuw West, de beleidsnotities van stad en stadsdelen en Amsterdams Wijkaanpak.

In 2009 is de Gebiedsintensivering Geuzenveld-Slotermeer gestart. Aanleiding is de grote achterstand van dit stadsdeel ten opzichte van de rest van de stad in te lopen. Met name Slotermeer Noordoost en Zuidwest bleken het zwakst en de focus richt zich op deze gebieden. De buurtgerichte en integrale uitvoering van beleid en interventies, waaronder de Wijkaanpak en KNW en ook de kwaliteitsaanpak voor het basisonderwijs, wordt tijdelijk versneld. Met (extra) investeringen in onderwijs, arbeidsparticipatie en leefklimaat om de sociaaleconomische positie van dit stadsdeel te versterken. Tot nu toe zijn er resultaten behaald onder andere op gebied van schoolverzuim (daling) en schuldhulpverlening voor jongeren (31 jongeren in traject en meer capaciteit om wachtlijsten te voorkomen). Er is nog geen extra (Europese) financiering gevonden voor het vervolg van de Gebiedsintensivering.

In de vergadering van de bestuurscommissie op 8 juli 2010 is door bestuurders van centrale stad, stadsdeel West en stadsdeel Nieuw-West afgesproken om de financiële middelen van de wijkaanpak, KNW en gebiedsintensivering Geuzenveld-Slotermeer samen te voegen tot één budget voor één uitvoeringsprogramma.

1.7 Leeswijzer

Na dit inleidende hoofdstuk, worden in hoofdstuk 2 de onderzoeksvragen en de evaluatieopzet van KNW beschreven. Hoofdstuk 3 gaat over de sociaaleconomische positie en ontwikkelingen in Nieuw West ten opzichte van het NAP. Vervolgens wordt in afzonderlijke hoofdstukken een analyse gegeven over de opzet en uitvoering van de zes actielijnen (hoofdstukken 4 t/m 9). Daarna volgt hoofdstuk 10 met de conclusies en aanbevelingen.

2 Evaluatie: aanpak en uitvoering

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt allereerst de doelstelling van de evaluatie in kaart gebracht en vervolgens de onderzoeksopzet uitgewerkt. Daarbij baseren we ons in belangrijke mate op de het principe van de beleidslogica, die is uitgewerkt door Pawson & Tilly (1997). Vervolgens beschrijven we de probleemstelling en de bijbehorende onderzoeksvragen. Ten slotte presenteren we een meetlat die we hanteren bij het beantwoorden van die onderzoeksvragen. Deze meetlat bevat zowel normen met betrekking tot het procesmanagement (het 'hoe') als indicatoren met betrekking tot de maatschappelijke effecten (het 'wat').

2.2 Doelstelling

De doelstelling van de evaluatie van het sociaal kopprogramma van Koers Nieuw West is om de verantwoordelijke beslissers een betrouwbaar inzicht te geven in de betekenis en opbrengsten van dit programma, opdat zij hun verdere koers beter kunnen bepalen. In aansluiting op deze evaluatie en de aparte evaluatie van de raamovereenkomst wordt een discussienotitie opgesteld, die de strategie- en besluitvorming in de bestuurscommissie kan ondersteunen.

De context waarin de evaluatie plaatsvindt, is belangrijk bij het bepalen van de onderzoeksopzet. Het sociaal kopprogramma is gefinancierd met 'tijdelijk' geld dat straks eindigt. Mede op basis van deze evaluatie moet bepaald worden of het programma door moet gaan en zo ja, in welke vorm. Er staat dus nogal wat op het spel. De aangekondigde bezuinigingen betekenen bovendien dat doorgaan niet onmiddellijk vanzelfsprekend is. Nieuw West krijgt te maken met een financiële heroverweging van stadsdelen en centrale stad en ook de corporaties staan voor keuzes in het bepalen van hun prioriteiten. De evaluatie moet betrouwbare informatie geven om duidelijke keuzes te kunnen maken.

Tegelijkertijd is het belang van het programma Koers Nieuw West meer dan incidenteel. Het programma heeft grote investeringen gedaan. KNW financiert niet alleen éénmalige projecten, ook de maatschappelijke infrastructuur steunt voor een deel op het programma. Het is dus belangrijk dat de resultaten van KNW worden 'geborgd en verduurzaamd'. In de evaluatie komt het belang voor de maatschappelijke infrastructuur in Nieuw-West naar voren, evenals wat nodig is om resultaten ook vast te houden.

Daar komt bij dat per 1 mei 2010 het nieuwe stadsdeel Nieuw-West van start is gegaan, een fusie van de stadsdelen Geuzenveld-Slotermeer, Osdorp en Slotervaart-Overtoomse Veld. Bovendien is er in Nieuw-West sprake van meerdere programma's naast elkaar, met name de wijkaanpak en de gebiedsintensivering (zie paragraaf 1.6). Hoewel over de afbakening met KNW in het bestuurlijk overleg werkafspraken zijn gemaakt, lopen de resultaten natuurlijk dwars door elkaar heen.

Samengevat is de uitdaging dus geweest om over een veelzijdig programma met complexe effecten in een groot gebied, waar veel ongelijksoortige informatie over beschikbaar is, heldere en bruikbare uitspraken te doen. Daarvoor zijn de samenhang en afhankelijkheden binnen het programma goed geanalyseerd en beschreven.⁸ Door toepassing van de DIN-systematiek is hier vanuit het programmabureau KNW al een voorschot op genomen.

2.3 **Beleidstheorie van Pawson&Tilly**

In een ingewikkelde maatschappelijke context zijn de klassieke evaluatiemodellen met voor/na-metingen en controlegroepen nauwelijks bruikbaar. In tegenstelling tot een laboratoriumsituatie zijn er in de samenleving teveel verstoringen en interferenties om effecten van sociale interventies op deze manier aan te tonen.

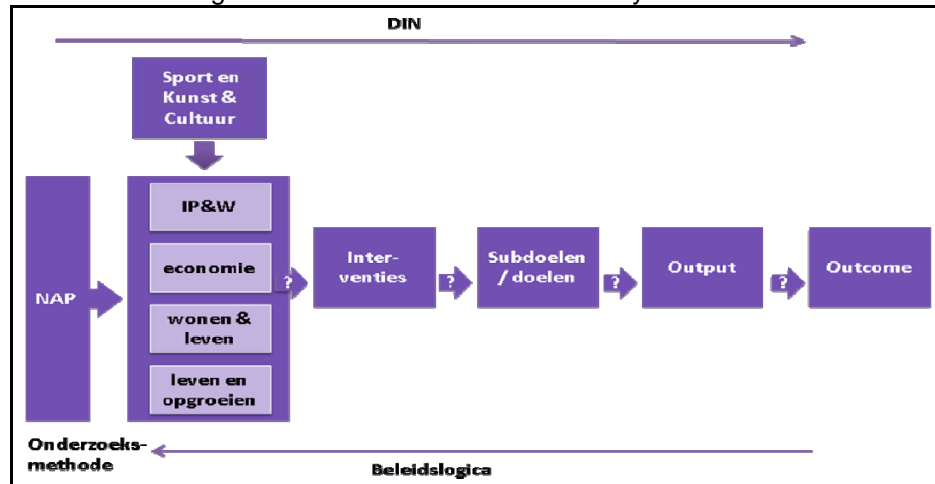
Inzicht in de 'black box' van een programma is het uitgangspunt van evaluatieonderzoek bij Pawson&Tilly, door hen 'realist synthesis' genoemd; '*The aim of theory-driven approaches to evaluation is to get inside the black box of a programme and to identify how and why interventions work in particular circumstances*'.⁹ Kern van hun gedachte is dat er in de sfeer van beleidsinterventies geen universeel werkzame formules zijn. De reden is dat het steeds gaat om specifieke contexten, mechanismen en uitkomsten (CMO-configuraties), die de onhebbelijkheid hebben met een andere doelgroep, een andere situatie en een andere uitvoering tot geheel andere resultaten te kunnen leiden. De kunst van het beleidsvoeren op dit punt is niet het opsporen van magische formules, die routinematig kunnen worden toegepast, maar het zoeken van combinaties van mechanismen en contexten. Een programma werkt onder sommige omstandigheden wel en onder andere omstandigheden niet. 'Realistic evaluation' kan hierdoor gezien worden als 'white box' evaluation.

Voor de evaluatie van het sociaal kopprogramma Koers Nieuw West (KNW) hebben we de beleidsveronderstellingen die ten grondslag liggen aan de aanpak beoordeeld. Wij doen dit aan de hand van het context-mechanisme-uitkomst model van Pawson en Tilly. Dit model focust op de beleidslogica die ten grondslag ligt aan het kopprogramma. Wat zijn de veronderstelde effecten van de aanpak? Is op basis van wetenschappelijke kennis en praktijkervaring te verwachten dat de interventies bijdragen aan de doelstellingen van het programma? En wat zijn de werkelijke effecten?

Noot 8 Wijnen & Van der Tak: *Programmamanagement: sturen op samenhang*, Kluwer, Deventer, 2002.

Noot 9 Pawson & Tilly, *Realistic Evaluation*, Sage, London, 1997.

Tabel 2.1 Onderzoeksdesign aan de hand van Pawson & Tilly.

Bijvangsten van beleid

Van Twist & Verheul¹⁰ pleiten in hun essay over ongezoachte opbrengsten van de wijkaanpak om oog te hebben voor resultaten die niet vooraf zijn voorzien, maar die achteraf toch zijn ontstaan. Het gaat om die opbrengsten, die vanuit de achterliggende beleidstheorie waardevol zijn. De auteurs noemen deze opbrengsten 'bijzondere bijvangsten'. Dit betekent verder kijken dan langs de lijn van vooraf gestelde doelen. De wereld van ontwikkeling, uitvoering en bijsturing van beleid is immers niet zo geordend, meetbaar en beheersbaar als vanuit evaluatieoogpunt wel wenselijk zou zijn. Deze benadering lijkt meer aan te sluiten bij de werkwijze in de eerste fase van KNW.

2.4 Probleemstelling en onderzoeksvragen

In de probleemstelling hebben wij de vraag van de opdrachtgever naar de effecten van Koers Nieuw West aangescherpt. Het gaat ons erom te bepalen welke toevoeging Koers Nieuw West levert ten opzichte van de situatie zonder extra inzet van middelen. Daarbij houden we ook rekening met de inzet binnen de Wijkaanpak en de Gebiedsintensivering. De probleemstelling vatten wij als volgt samen:

Wat is de meerwaarde van het programma Koers Nieuw West (geweest), zowel wat betreft effectiviteit als procesmatige en organisatorische aanpak?

Daaruit volgen de volgende onderzoeksvragen:

- 1 Hoe karakteriseren we de interventies in de verschillende actielijnen van Koers Nieuw West? Daarbij gaat het om: doelstelling, doelgroep, organisatie, financiële middelen, beoogd resultaat, permanent of tijdelijk effect.
- 2 Hoe verhoudt zich het totaal aan interventies in de verschillende actielijnen van Koers Nieuw West tot regulier beleid van stadsdelen en centrale stad?
- 3 Hoe verhoudt zich Koers Nieuw West tot de Wijkaanpak en tot de Gebiedsintensivering? Bijzonder aandachtspunt is de overlap tussen interventies en het versterkend effect ertussen.

Noot 10 Van Twist & Verheul: *Bijvangsten van beleid: over ongezoachte opbrengsten van de wijkaanpak*, 2009.

- 4 Welke successen zijn behaald met de interventies in Koers Nieuw West en waaruit bestaan deze? Welke interventies zijn mislukt en wat is daaruit geleerd?
- 5 In welke mate zijn de interventies in Koers Nieuw West permanent gemaakt (geborgd en verduurzaamd)?
- 6 Welke voor- en nadelen heeft de huidige programma-aanpak?
- 7 Hoe is de sociaal-economische positie van de bewoners veranderd ten opzichte van 2006, voor de start van Koers Nieuw West, en ten opzichte van het NAP?
- 8 In hoeverre kan vastgesteld worden welke bijdrage Koers Nieuw West aan deze verandering heeft geleverd?
- 9 Op welke gebieden is er nog duidelijk sprake van een sociaaleconomische achterstand op Normaal Amsterdams Peil?

2.5 Meetlat

Om de evaluatie van het programma te focussen is een meetlat of normenkader ontwikkeld waarlangs we de actielijnen/interventies leggen. Vanuit dit perspectief is een aantal concrete vragen en normen uitgewerkt, die bij de analyse van de actieprogramma's aan bod komen (zie bijlage B). De meetlat is vooraf getoetst bij de opdrachtgever en bij een aantal deskundigen. De meetlat bestaat uit twee onderdelen:

A. Kwantitatieve meetlat (*Normaal Amsterdams Peil*)

- Cito-score
- Jongeren met startkwalificatie
- Jongeren in minima huishoudens
- Niet werkende werkzoekenden
- Aantal banen
- Aandeel sociale huur
- Rapportcijfer voor de buurt
- Objectieve veiligheidsindex
- Subjectieve veiligheidsindex

B. Kwalitatieve meetlat

- Urgentie: er is sprake van een gemeenschappelijk gevoel van urgentie bij partners in het programma
- Visie: er is gewerkt vanuit een gedeelde visie en deze visie wordt ook periodiek getoetst.
- Programmatische aanpak: er is (bij)gestuurd via eenduidige en heldere managementsystematiek
- Output/resultaten inzichtelijk: de resultaten van interventies zijn systematisch geregistreerd
- Outcome/effecten inzichtelijk: de effecten van het programma zijn systematisch onderzocht
- Focus op gestelde doelen: de keuzes van interventies zijn gericht op vooraf gestelde doelen
- Samenwerking: de samenwerking tussen interne en externe partners in het programma verloopt soepel en constructief
- Verankering: er is tijdig invulling gegeven aan de borging van de resultaten en de wijze van continuering van succesvolle interventies
- Evaluatie en monitoring: er is een vaste systematiek van monitoring en evaluatie toegepast.

In schema ziet de kwalitatieve meetlat er als volgt uit:

Koers Nieuw West	Score
Urgentie bij aanvang	
Urgentie nu	
Visie/focus bij start 2007	
Visie/focus nu	
Programma-aanpak	
Resultaten/output inzichtelijk	
Effecten/outcome inzichtelijk	
Bijdrage aan KNW doelen	
Samenwerking	
Verankering	
Evaluatie en monitoring	

2.6 Werkwijze en gegevensverzameling

Nadat de evaluatieopzet in mei 2010 door de begeleidingscommissie is vastgesteld, heeft een documentanalyse plaatsgevonden met betrekking tot de aanpak en resultaten van Koers Nieuw West. Van elke actielijn¹¹ is samen met de programmamanagers een interventieoverzicht gemaakt als basis voor uitspraken over doelstellingen, (beoogd) bereik en effect, omvang en aard van de interventies.

Op basis hiervan hebben in juni 2010 verdiepende interviews plaatsgevonden met de programmaregisseur en de zes programmamanagers ter voorbereiding op groepssessies met betrokkenen per actielijn begin juli 2010. Hierbij is telkens gekeken naar de procesgang en samenwerking, de opbrengsten van de interventies en de toekomstige verankering. Gelijktijdig heeft de dienst O+S de sociaal-economische positie en ontwikkeling van (de vernieuwingsbuurten in) Nieuw West in kaart gebracht ten opzichte van het Normaal Amsterdams Peil (NAP).

Op basis van de uitkomsten van deze evaluatiesessies zijn korte deelrapportages opgesteld over de uitvoering en de resultaten van de actieprogramma's (zie hoofdstukken 4 t/m 9). Vervolgens heeft eind augustus 2010 een overkoepelende evaluatiesessie plaatsgevonden met de belangrijkste betrokken partijen bij het sociaal kopprogramma eind augustus 2010. De uitkomsten van de evaluatiesessies en de statistische informatie die door de dienst O+S in kaart is gebracht, vormen de basis voor de beantwoording van de onderzoeksvragen en probleemstelling.

Noot 11 Van de actielijnen Wonen & Leven, Economie, Sport en Kunst & Cultuur staan alle interventies in de betreffende schema's. Vanwege het grote aantal interventies binnen de beide actielijnen Integratie, Participatie & Werkgelegenheid en Leren & Opgroeien is een selectie gemaakt. De output van de interventies is ook te vinden op: www.uitvoeringsmonitor.nl

3 Staat van Nieuw West

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de staat van Nieuw West, en met name de vernieuwingsgebieden, besproken: de ontwikkeling van vóór KNW tot nu, vergeleken met Amsterdam (het Normaal Amsterdams Peil). Is er een verbetering zichtbaar en is deze zodanig dat het verschil met het NAP wordt ingelopen? Om inzicht te krijgen welke effecten KNW heeft gehad, zijn metingen gebaseerd op vooraf gestelde (ER-)doelen en indicatoren essentieel. Dit hoofdstuk begint dan ook met de wijze van meten en monitoren van deze effecten.

3.2 Meting en monitor

Om de uiteindelijke effecten van KNW te kunnen meten, heeft de dienst O+S in opdracht van Programmabureau KNW in 2007 een meting van de achterstanden in de vernieuwingsgebieden verricht: de nulmeting. Het gaat om de meting van sociaaleconomische en leefbaarheidfactoren, volgens de criteria van de Staat van de stad. De drie hoofdthema's die KNW toen hanteerde, vormden het uitgangspunt:

- 1 Economisch meedoen.
- 2 Ontmoeten in een leefbare buurt.
- 3 Vooruitkomen.

Elk thema is in de nulmeting vertaald naar een set van indicatoren. In de vier toenmalige stadsdelen, Geuzenveld/Slotermeer, Slotervaart, Osdorp en Bos en Lommer (de Kolenkit), zijn er 15 buurtcombinaties. Naast de gegevens over deze 15 buurtcombinaties, geeft de nulmeting informatie over het stadsdeelniveau, Nieuw West en Amsterdam als geheel. De bedoeling was dat in het vervolg deze gegevens op dezelfde wijze worden gemeten en gerapporteerd. Hiermee worden de ontwikkelingen in buurten zichtbaar en kunnen de metingen als monitor dienen.

Het sociaal programma Koers Nieuw West heeft als einddoel: 'een bijdrage leveren aan het bereiken van NAP in Amsterdam Nieuw West in 2015'. De tweejaarlijkse meting van Amsterdam, Staat van de stad, geeft met een brede set van indicatoren het NAP weer: van bevolking en woningmarkt tot werkgelegenheid, maatschappelijke participatie en leefbaarheid. Voor de nulmeting zijn de indicatoren opgenomen die aansluiten op de sociaaleconomische en leefbaarheids(ER-)doelen van KNW. Maar deze ER-doelen zijn na de focusnotitie aangepast nadat de drie thema's zijn gewijzigd in zes actielijnen. De zes actielijnen hebben ook subdoelen die moeten bijdragen aan het ER-doel. Niet alle ER-doelen en subdoelen zijn voldoende meetbaar geformuleerd en bijbehorende indicatoren ontbreken regelmatig. Met als gevolg dat de bereikte resultaten soms niet of nauwelijks gemeten kunnen worden. Dit is ook een van de conclusies van het Rekenkameronderzoek uit 2009.¹²

Noot12 Amsterdamse Rekenkamer, *Monitoring Nieuw West, 2^e rapportage*, 2009

De nulmeting uit 2007 heeft geen consequent vervolg gekregen. Wel geven metingen voor de Staat van de aandachtswijken¹³ (Wijkaanpak) en de recente Buurtfoto's NW (Koers Nieuw West) inzicht in de staat van aandachtswijken, NW en de vernieuwingsbuurten. De hierbij gehanteerde indicatoren van de Wijkaanpak en KNW zijn vergelijkbaar. Ten opzichte van de nulmeting van KNW bevatten deze metingen op onderdelen andere indicatoren of zijn qua gebiedsomschrijving niet precies vergelijkbaar. Het rapport Buurtfoto's NW geeft informatie over 20 (kleinere) vernieuwingsbuurten op de belangrijkste outcome indicatoren. Maar informatie over sport, kunst en cultuur bijvoorbeeld ontbreekt. Het verschil in indicatoren en gebiedsomschrijving maakt de vergelijking tussen de nulmeting en de andere metingen enigszins lastig. Wel is er de uitvoeringsmonitor die de resultaten (output) van de interventies van KNW en de Wijkaanpak weergeeft.

3.3 Positie van Nieuw West (2009)

De Buurtfoto's Koers NW geeft een beeld van de positie van NW in 2009 ten opzichte van Amsterdam. Uitgangspunt is dat goed onderwijs, participatie, werk en een prettige, veilige leefomgeving belangrijke condities vormen voor de sociaaleconomische versterking van NW en haar inwoners. De ER-doelen zijn vertaald naar vier hoofdonderwerpen die als de kern van het NAP worden beschouwd, zowel in Koers Nieuw West als de Wijkaanpak, met een compacte set van indicatoren:

- 1 Onderwijsresultaten: Cito-score en percentage jongeren met startkwalificatie.
- 2 Sociaaleconomische kenmerken: jongeren in minimahuishouden, niet-werkende werkzoekenden en aantal banen per 1.000 inwoners.
- 3 Leefbaarheid: rapportcijfer voor de buurt en aandeel sociale huur.
- 4 Objectieve en subjectieve veiligheid.

Hoewel KNW geen specifieke veiligheidsinterventies heeft, is de verwachting dat KNW, net als de Wijkaanpak, een bijdrage levert aan veiligheidsbeleving. Van belang hierbij zijn de objectieve veiligheid en de leefbaarheid.

Tabel 3.1 Positie Nieuw West tov de stad, Buurtfoto's 2009

	Cito-score	% met startkwalificatie	Jongeren in minimahuishouden	Niet-werkende werkzoekenden	Banen/1000 inwoners	% sociale huur	Rapportcijfer buurtheidsindex	Obj veiligheid	Subj veiligheid
NW	535	55	30	9	365	58	6,6	77	95
Amsterdam	538	63	28	7	549	49	7,3	80	76

Nieuw West scoort op bijna alle punten (nog steeds) duidelijk slechter dan het Amsterdam gemiddelde. Alleen de Cito-score, percentage startkwalificatie en objectieve veiligheidsindex ontlopen elkaar nauwelijks. Opvallend is dat de objectieve veiligheid gelijk is aan Amsterdam terwijl de subjectieve veiligheid veel slechter scoort.

Noot 13 Dit betreft alle gebieden in Amsterdam die onder de Wijkaanpak vallen. Twee metingen: 2007 en 2009. De derde meting, 2010, is in concept klaar.

In de Buurtfoto's ontbreken gegevens over sociale cohesie terwijl dit een ER-doel van KNW is. In Staat van de stad blijkt dat op gebied van sociale cohesie de vier stadsdelen in 2008 (net) een onvoldoende scoren en onder het Amsterdams gemiddelde zitten (6,0):

- Bos en Lommer 5,5
- Geuzenveld Slotermeer 5,8
- Slotervaart 5,6
- Osdorp 5,6

Wel is er een verbetering ten opzichte van 2006 al is deze voor Bos en Lommer gering (van 5,4 naar 5,5).

Bij de demografische kenmerken valt op dat het percentage (niet-westerse) allochtonen hoger is in NW: 48% tegenover 35% in Amsterdam. Dit geldt ook voor het percentage gezinnen met kinderen: 23% tegenover 15% in Amsterdam.

Bij de woningvoorraad verschilt het percentage krap wonen (27%) nauwelijks van Amsterdam (25%), het gaat dus om circa een kwart. Het rapportcijfer voor de woning is een dikke voldoende (7,3) en verschilt eveneens nauwelijks met Amsterdam (7,5). De woning wordt in NW overigens het hoogste gewaardeerd in vergelijking met de buurt (6,6), de groenvoorziening (6,8), het onderhoud van straten en stoepen (6,1) en het winkelaanbod (6,8): tussen 6 en 7. Dat geldt ook voor heel Amsterdam, al wordt daar de buurt hoger gewaardeerd, namelijk met een 7,3.

3.4 Staat van de 20 vernieuwingsbuurten (2009)

Op de genoemde indicatoren van het NAP scoren de 20 vernieuwingsbuurten in 2008/2009 op of onder het NAP¹⁴. Het gemiddelde van de vernieuwingsbuurten is bij de Cito-scores, rapportcijfer voor de buurt en de subjectieve veiligheidsindex lager dan het NAP. Alle vernieuwingsbuurten hebben een vergelijkbare score op de objectieve veiligheidsindex. Hieronder wordt per (voormalig) stadsdeel de situatie beschreven.

Bos en Lommer/Kolenkit

- De Kolenkit scoort op de meeste kenmerken ongunstiger dan het NAP, op startkwalificaties en veiligheidsindex na. Jongeren in minimahuishoudens, niet-werkende werkzoekenden, sociale huur en rapportcijfer voor de buurt zitten er ruim onder. De werkloosheid in de Kolenkit blijft de hoogste in de stad (Staat van de aandachtswijken, concept 2010).

Geuzenveld/Slotermeer

- Van de acht buurten scoren de meeste slechter op niet-werkende werkzoekenden en rapportcijfer voor de buurt. Buurt Vijf zit het slechtst: net als bij de Kolenkit, scoren jongeren in minimahuishoudens, niet-werkende werkzoekenden, sociale huur en rapportcijfer voor de buurt ondergemiddeld.

Osdorp

- Osdorp kent zes vernieuwingsbuurten die het redelijk doen maar alle zes scoren slechter op subjectieve veiligheid.

Noot 14 Buurtfoto's NW, dienst O+S, juni 2010.

Slotervaart

- Alle vijf buurten scoren slechter op de Cito-score maar dat verschil is klein. Het beeld varieert over de buurten. De subjectieve veiligheidsindex is in Overtoomse Veld, Lelylaan, Delfland-/Staalmanplein duidelijk lager. Net als het rapportcijfer voor de buurt dat in deze buurten onvoldoende is, als 'enigen' van de 20.

Tabel 3.2 Staat van vernieuwingsbuurten in 2009

	cito-score 2009	% met start-kwalificatie, 2009	jongeren minima-huishoudens, 2008	NWW juli 2009	banen per 1000 inwo-ners, 2009	% socia-le huur, 2009	Rap-port-cijfer buurt, 2009	obj. veiligheids-index, 2009	subj. veiligheids-index, 2009
de Kolenkit	532,8	52	47	13	85	85	6,0	69	90
Buurt Vijf	534,6	49	38	12	171	90	6,1	98	114
Overtoomse veld	530,5	58	47	10	285	74	5,5	86	114
Lelylaan 1e fase	530,5	58	47	10	3997	64	5,5	86	114
Delfland-Staalmanplein	532,9	51	36	6	424	80	5,9	83	98
Buurt Negen	531,1	43	34	12	60	70	6,1	71	97
Geuzenbaan	531,6	49	34	12	193	52	6,1	71	97
Geuzenveld Zuid	532,2	55	34	12	116	88	6,2	71	97
Zuidwest Kwadrant	533,3	46	38	11	128	65	6,4	84	103
Wildemanbuurt	533,4	47	32	8	75	90	6,6	84	106
Osdorp Midden-Noord	533,6	51	38	11	101	85	6,1	84	103
Lelylaan 2e fase	533,0	52	34	8	64	90	6,6	74	97
Slotermeer Zuid	533,5	56	38	12	216	88	7,0	98	114
Slotermeer Noord	534,3	51	38	12	142	67	6,5	92	90
Slotervaart Noord	533,0	52	34	8	129	70	6,6	74	97
Noordoever	533,5	56	38	12	198	34	7,0	98	114
De Punt	537,4	51	29	8	170	57	6,7	79	110
Osdorp Centrum	535,0	64	32	8	441	63	7,1	84	106
Calandterrein	535,0	64	32	8	712	50	7,1	84	106
Meer en Oever	535,0	64	32	8	173	43	7,1	84	106
vern. gebieden totaal	533,1	52	38	10	217	75	6,3	82	103
nieuw-west totaal	534,8	55	30	9	365	58	6,6	77	95
Amsterdam totaal	537,1	63	28	7	594	49	7,3	80	76

Index: (donker)blauw = (zeer) ongunstig en groen = gunstig

Op basis van het aantal indicatoren, dat onder NAP scoort, heeft de dienst O+S in de bovenstaande tabel een globale rangorde aangebracht. Alle slecht scorende buurten zitten midden in de vernieuwing. De best scorende gebieden zitten in Osdorp. Daar zit Zuidwest Kwadrant niet bij waar de vernieuwing juist op zijn eind loopt. Dat heeft vooralsnog niet geleid tot verbetering op deze indicatoren.

3.5 Ontwikkeling Nieuw West (2005-2009)

Het verschil tussen de vernieuwingsgebieden en het NAP is groter geworden in 2009, in vergelijking met 2005. Er is wel verbetering geboekt maar deze is kleiner ten opzichte van de rest van Amsterdam. Dat geldt bijvoor-

beeld voor de werkloosheid en de waardering voor de buurt. Er is er ook sprake van verslechtering: de werkgelegenheid daalde iets terwijl deze in Amsterdam iets gegroeid is en de subjectieve veiligheid nam af.

Tabel 3.3 Verschil NAP in Nieuw-West tussen 2005 en 2009 (in procenten)

	cito- score 2009- 2007	% met start- kwalifica- tie (2005 niet be- schik- baar)	jonge- ren in minima- huis- hou- dens, 2008- 2005	niet- werken- de werk- zoek- den, juli 2005	banen per 1000 inwo- ners, 2009- 2005	% socia- le huur, 2009- 2005	Rap- port- cijfer buurt, 2009- 2005	obj. veilig- heids- index, 2009- 2005	subj. veilig- heids- index, 2009- 2005
de Kolenkit	-0,2		-2,5	-21,2	53,2	9,7	9,2	4,2	-7,1
Slotermeer Noord	-0,1		0,9	-20,5	41,8	0,5	4,8	7,1	-5,4
Slotermeer Zuid	-0,6		0,2	-12,0	-8,5	0,8	7,5	11,7	-25,4
Noordoever	-0,6		0,2	-12,0	-8,8	5,3	7,5	11,7	-25,4
Buurt Vijf	0,0		0,2	-12,0	14,1	2,0	4,5	11,7	-25,4
Geuzenveld Zuid	-0,1		-8,0	-17,3	9,8	7,2	1,1	6,6	-10,1
Buurt Negen	-0,4		-8,0	-17,3	64,0	28,9	1,3	6,6	-10,1
Geuzenbaan	-0,3		-8,0	-17,3	-8,0	6,6	1,2	6,6	-10,1
Wildemanbuurt	-0,2		-6,1	-20,4	2,3	3,1	5,8	16,8	-16,3
Osdorp Centrum	0,3		-6,1	-20,4	17,2	-5,0	1,3	16,8	-16,3
Calandterrein	0,3		-6,1	-20,4	-42,7	41,7	1,3	16,8	-16,3
Meer en Oever	0,3		-6,1	-20,4	37,7	39,8	1,3	16,8	-16,3
Osdorp MN	0,0		-3,6	-21,4	70,1	13,3	-3,8	16,0	3,7
Zuidwest Kwadrant	0,1		-3,6	-21,4	29,0	28,0	0,3	16,0	3,7
De Punt	0,0		4,3	-13,0	71,0	9,5	-0,4	-2,6	-32,8
Slotervaart Noord	-0,5		1,6	-21,9	21,5	5,9	-2,1	7,5	3,6
Lelylaan 2e fase	-0,5		1,6	-21,9	6,8	3,7	-2,1	7,5	3,6
Overtoomse veld	0,0		-3,6	-22,8	7,6	7,9	2,0	23,2	10,3
Lelylaan 1e fase	0,0		-3,6	-22,8	-24,9	1,7	2,0	23,2	10,3
Delfland/Staalman	-0,3		1,8	-36,9	-38,8	4,2	-2,8	9,8	-5,5
vern. gebied totaal	-0,1		-1,2	-19,1	-5,9	8,8	2,8	10,9	-8,6
nieuw-west totaal	-0,1		0,0	-15,6	6,2	7,6	2,4	13,1	-4,8
Amsterdam totaal	0,0		-2,6	-26,7	7,6	7,1	3,3	12,3	5,7

Index: oranje = achteruitgang; groen = vooruitgang; grijs is gemiddeld t.o.v. NAP

De negatieve scores ten opzichte van het NAP komen met name voor in de buurten die stevig in de vernieuwing zitten. Dat is niet verwonderlijk, omdat daar de negatieve kanten van de vernieuwing zichtbaar zijn (leegstand, nauwelijks onderhoud, kwijnende voorzieningen), terwijl de positieve effecten zich nog niet voordoen (nieuwbouw, instroom van kansrijke doelgroepen, verbeterde openbare ruimte).

Op basis van de O+S-gegevens uit tabel 3.2 en 3.3 is een meer gedetailleerde berekening gemaakt van de rangorde van de vernieuwingsbuurten. Hierbij zijn per indicator uit het NAP de rangordes bepaald en vervolgens zijn de deelscores over de staat in 2009 en de relatieve verandering t.o.v. NAP tussen 2005-2009 bij elkaar opgeteld tot een totaalscore. Dit leidt tot een nieuwe rangorde van de vernieuwingsbuurten in Nieuw West.

Tabel 3.4 Rangorde van de vernieuwingsbuurten NW (van zwak naar sterk)

Buurtindeling	deelscore tabel 3.2	deelscore tabel 3.3	totaal- score	Rangorde o.b.v. totaalscore
buurt vijf	48	62	110	1
slotermeer-zuid	70	45	115	2
noordoever	85	50	135	3
geuzenveld-zuid	82	64	146	4
wildemanbuurt	76	71	147	5
geuzenbaan	87	60	147	5
lelylaan 2e fase	89	58	147	5
buurt 9	66	83	149	8
delfland/staalmanplein	97	55	152	9
slotermeer-noord	82	70	152	9
kolenkit	72	88	160	11
osdorp midden-noord	69	92	161	12
lelylaan 1e fase	71	95	166	13
de punt	120	46	166	13
zuidwest kwadrant	73	93	166	13
slotervaart noord	102	68	170	16
overtoomse veld	62	115	177	17
osdorp centrum	131	71	202	18
calandterrein	135	72	207	19
meer&oever	129	85	214	20

Volgens deze systematiek ontstaat een andere rangorde van de vernieuwingsbuurten in Nieuw West, waarbij zowel de huidige situatie als de ontwikkeling in de afgelopen jaren is meegewogen. Dit leidt tot de volgende top-5 van slecht scorende buurten op NAP:

1. Buurt Vijf
2. Slotermeer-Zuid
3. Noordoever
4. Geuzenveld-zuid
5. Wildemanbuurt/Geuzenbaan/Lelylaan 2^e fase (alle 147)

Uit recente meting naar de aandachtswijken¹⁵ blijkt onder meer dat Nieuw West de afgelopen twee jaar de meeste indicatoren naar NAP heeft gebracht in vergelijking met de andere aandachtsgebieden in andere delen van Amsterdam (Zuidoost, Noord, Oost). Bijvoorbeeld op het gebied van sociale cohesie is bij de Kolenkit, Geuzenveld en Slotervaart een verbetering te zien ten opzichte van NAP 2008. Aan de andere kant is deze in Slotermeer Zuidwest, Osdorp Midden en Overtoomse Veld nog achteruit gegaan. De Kolenkit was het succesvolst wat verbetering betreft, hoewel de score in 2009 op veel punten laag blijft (zie tabel 3.2). Toch blijft er sprake van ernstige problematiek in sommige buurten van NW. Zo zitten de werkloosheid in de Kolenkit en de leefbaarheid in Overtoomse Veld nog ver onder NAP.

Noot 15 Dienst O+S, *Staat van de aandachtswijken (concept)*, augustus 2010.

Doordat er sprake is van een andere buurtindeling en andere meetperioden zijn de gegevens over de 20 vernieuwingswijken (KNW) en 8 aandachtswijken (Wijkaanpak) in Nieuw West niet goed te vergelijken.

3.6 Deelconclusie

- Er is nog steeds sprake van urgentie in Nieuw West maar deze is niet op alle fronten even sterk. Bij werkgelegenheid en subjectieve veiligheid is er in ieder geval sprake van verslechtering; dat vereist in ieder geval nog volop aandacht in de aanpak. De werkloosheid is erg kwetsbaar in alle aandachtsgebieden in Amsterdam. De verwachting is dat de veiligheidsbeleving van de bewoners verbeterd moet worden door de algehele inzet van KNW (en Wijkaanpak). Objectieve veiligheid, leefbaarheid en vertrouwen in de buurt zijn hierbij van belang.
- Opvallend is dat Buurt Vijf in beide categorieën (huidige staat en ontwikkeling ten opzichte van het NAP) slecht scoort; dit kan als een bevestiging van de urgentie worden beschouwd. Opvallend is ook dat de afgelopen twee jaar veel verbeteringen in de Kolenkit te zien zijn, terwijl de situatie in 2009 slecht scoorde. De werkloosheid is hier het hoogst.
- Nieuw West bestrijkt een groot gebied waar de aard van de problematiek verschillend is, niet overal even groot is en waarbij maatwerk voor de aanpak dan ook nodig blijft. In die zin ligt prioritering op de vernieuwingsbuurten voor de hand; daar zit de concentratie van sociale en fysieke problemen en van de ingrepen. Het bijbehorende risico is het waterbedefect; naar aanleiding van de focus kunnen andere gebieden nog verder afglijden. In die zin blijft vinger aan de pols houden (monitoren) in een groter gebied opportuun.
- Consequente monitoring op het bereiken van de doelen blijft van belang. Voor sport en kunst en cultuur, de ondersteunende actielijnen, is dat niet gebeurd. Verbeteringen op de schaal van NW door interventies blijken in korte tijd moeilijk haalbaar. De mate van verbetering, of juist verslechtering, wordt eerder op de schaal van vernieuwingsbuurten zichtbaar.
- Voor verschillende typen buurten is differentiatie in de aanpak voorstelbaar: aandachtsbuurten (uitgestelde vernieuwing, het goed op orde houden van de buurt), transitiebuurten (volop in de vernieuwing, intensief 'interimbeheer') en beheerbuurten (vernieuwing - bijna - gereed). Dat vernieuwing niet gelijk leidt tot zichtbare verbetering op de indicatoren, blijkt bij Zuidwest Kwadrant. Mogelijk is er meer tijd en (sociale) nazorg nodig om de positieve effecten van de vernieuwing te consolideren.

4 Actielijn: Leren en Opgroeien

4.1 Inleiding

De actielijn Leren en Opgroeien zet in op een optimale ontplooiing van kinderen en jongeren op school en thuis. De speerpunten van de actielijn zijn sterker en beter onderwijs, ouderbetrokkenheid, samenhang in aanbod 12+ en zelfredzaamheid van jongeren. In 2009 zijn een groot deel van de interventies gericht op onderwijs ondergebracht in het Meesterplan (zie paragraaf 4.4). De uitvoering hiervan volgt in 2010/2011.

4.2 Urgentie

Veel basis- en voortgezet onderwijs scholen in Nieuw West scoorden slecht bij de onderwijsinspectie en een aantal werd gekwalificeerd als zeer zwakke school¹⁶. Onder deze scholen bevonden zich ook de slechtst scorende scholen van Amsterdam. Veel leerlingen in Nieuw West hebben een achterstand omdat in de thuissituatie geen Nederlands gesproken wordt. Het percentage leerlingen met een leerlinggewicht van 1,9 (d.w.z. kinderen met laagopgeleide allochtone ouders) is in het KNW-gebied relatief hoog: 65% ten opzichte van een gemiddelde voor Amsterdam van 45%. Het percentage leerlingen die vroegtijdig de school verlaat in Nieuw West is hoger (19%) dan in Amsterdam (14%). Een groot deel van de uitvallers is een opstapper dat wil zeggen dat ze werk gevonden hebben. Vaak is dit echter laagbetaald en laag gekwalificeerd werk.

4.3 Doelstellingen en indicatoren actielijn

Het hoofddoel van de actielijn¹⁷ was aanvankelijk een betere sociaaleconomische situatie voor kinderen en jongeren tot 23 jaar in Nieuw West. Deze brede doelstelling maakt het lastig om keuzes te maken in welke interventies wel en welke niet onder de vlag van KNW passen.

Na de Focusnotitie (2008) kreeg de actielijn haar huidige naam Leren en Opgroeien¹⁸. De actielijn richtte zich vanaf 2008 niet meer op zorggerelateerde interventies. Die liet zij over aan stadsdelen, centrale stad en regionale diensten, al dan niet in combinatie met de wijkaanpak.

Noot 16 Een zeer zwakke school is een school die onvoldoende onderwijsresultaten (eindopbrengsten) realiseert en die daarnaast op cruciale onderdelen van het onderwijsleerproces onvoldoende kwaliteit laat zien. Bron: www.onderwijsinspectie.nl.

Noot 17 In 2007/2008 zijn er aanvankelijk nog twee actielijnen 'Kinderen Eerst' en 'Talentontwikkeling'. KNW volgt hiermee de terminologie van DMO.

Noot 18 In de bijlagen staat een overzicht van interventies, die moeten bijdragen aan het behalen van de doelen, binnen de actielijn Leren en Opgroeien.

De interventies binnen de actielijn richten zich wel op:

- 1 Beter onderwijs- en ontwikkelingsaanbod en verhogen leerprestaties kinderen tot 12 jaar.
- 2 Verbeteren competenties ouders bij opvoeden en ondersteuning kind.
- 3 Beter onderwijs- & ontwikkelingsaanbod en verhogen leerprestaties jongeren 12+.
- 4 Betere zelfredzaamheid van jongeren van 10-14 jaar.

De bijbehorende ER-doelen en subdoelen zijn:

- 1 Verbeteren oordeel onderwijsinspectie van basisscholen naar voldoende in 2015:
 - verbeteren taalindicatoren (woordenschat, technisch en begrijpend);
 - verhogen doorstroming Havo/VWO; vermindering doorstroming LWO adviezen;
 - verhogen effectieve leeftijd door verminderen te laat en terugdringen ziekteverzuim.
- 2 Mate van betrokkenheid van ouders bij ontwikkeling kind 0-18 jr:
 - aantal ouders dat deelneemt aan projecten/trainingen;
 - aantal ouders dat deelneemt aan ouderavonden.
- 3 Vermindering van verzuim en uitval VO:
 - verminderen taalachterstanden;
 - verbeteren oordeel VO scholen door onderwijsinspectie;
 - verminderen segregatie;
 - verhogen aantal leerlingen VO- NW afkomstig uit NW.
- 4 Verbetering voorbereiding overgang van PO naar VO:
 - verhogen van bewuste keuze VO school;
 - verbeteren vaardigheden t.b.v. succesvolle schoolloopbaan.

Doelstelling 1 en 3 zijn op termijn meetbaar via cijfers over taalbeheersing, Cito-scores, schoolkeuze, deelname aan voorscholen en de cijfers van de onderwijsinspectie. Doelen bij 1 zijn termijn toetsbaar, aangezien de mate van stijging niet is aangegeven. Doelstellingen 2 en 4 verhogen van ouderbetrokkenheid en verbeteren van de voorbereiding van de overgang naar VO en PO zijn moeilijk meetbaar of er zijn (nog) geen gegevens over beschikbaar. De begrippen ouderbetrokkenheid en zelfredzaamheid zijn niet nader gedefinieerd.

In de aanvragen voor afzonderlijke interventies staan ook indicatoren benoemd als sociale cohesie, empowerment en ontmoeten in een leefbare buurt, zoals in de aanvraag voor het Expertisenetwerk Ouderbetrokkenheid¹⁹. Zie voor scores op deze indicatoren hoofdstuk 3.

Indicatoren nulmeting 2007:

De indicatoren uit 2007 sluiten vrijwel niet één op één aan op de doelstellingen zoals geformuleerd in 2008. Er is geen nieuwe nulmeting gedaan voor de indicatoren zoals in bovenstaande doelstellingen geformuleerd. De indicatoren die voor de nulmeting van 2007 zijn gebruikt meten ouderbetrokkenheid en zelfredzaamheid niet.

Noot 19 Bron: Aanvraag Capabel Opzetten Expertisenetwerk Ouderparticipatie (2007).

In 2010 heeft KNW cijfers in beeld gebracht voor de periode 2008-2009. Hieronder staan cijfers uit de nulmeting 2007 die hier op aansluiten.

- In de 2006 is de gemiddelde score van de Eindtoets Basisonderwijs (Cito-scores) van de vier stadsdelen gemiddeld 533,9. Het gemiddelde cijfer voor Amsterdam is 536,1. Geuzenveld-Slotermeer scoort van de vier stadsdelen het laagst met 531,2 en Slotervaart scoort het hoogst met 533,6 punten.
- In Nieuw West, met name in Geuzenveld-Slotermeer (67%), is het percentage leerlingen dat meedoet aan de Cito-toets relatief laag (vergelijk: Centrum 94%).
- In Bos en Lommer en Nieuw West behoort een relatief hoog percentage peuters tot de doelgroep voor voorscholen, respectievelijk 90 en 58% (vergelijk: Amsterdam 48%). Het percentage peuters dat deelneemt aan een voorschool ligt lager, namelijk variërend van 43% in Slotervaart tot 28% in Osdorp. In deze stadsdelen is ook het aandeel doelgroepkleders dat deelneemt aan voorscholen relatief laag.
- Het aandeel jongeren met een startkwalificatie²⁰ is in Nieuw West (incl. Bos en Lommer) relatief laag met 33%. Het gemiddelde in Amsterdam is 43%.
- Het wettelijke verzuim²¹ is in Nieuw West relatief hoog, 4% t.o.v. 1,4% voor geheel Amsterdam.
- In Nieuw West ligt het aandeel voortijdig schoolverlaters boven het Amsterdams gemiddelde. In Noord, west en Zuidoost ligt het percentage echter hoger.
- Het aandeel niet-werkende werkzoekenden onder 15-22 jarigen is in Nieuw West lager dan in Amsterdam (8,6 t.o.v. 10,2 %). Voor 15-17 is het percentage ook laag (1,0 t.o.v. 1,3%).
- Het percentage jongeren leren/studeren tussen 15-24 jaar is met 64% wat lager dan voor heel Amsterdam met 68%. De jongeren in Nieuw West werken iets vaker (24% t.o.v. 21%).

4.4 Procesmanagement en samenwerking

Uitgangspunt bij de actielijn was het verbeteren van de sociaaleconomische situatie voor kinderen en jongeren tot 23 jaar. Bij de keuze voor interventies volgde KNW een aantal algemene, richtinggevende, criteria: interventies moesten of innovatief zijn of een uitrol vormen van een succesvolle aanpak uit een van de betrokken stadsdelen. Er werd vooraf voor de doelen met de actielijn geen bestuurlijke of ambtelijke visie voor deze actielijn vastgelegd op papier.

In de beginfase moesten interventies volgens betrokkenen²² energie op gang brengen. Het programmabureau had een aanjaagfunctie: 'Eerst moest duidelijk worden waar de energie zit. Dat kun je onmogelijk ontwerpen vanaf de te-kentafel'. Er was ruimte voor initiatieven van onderaf en voor plannen die op de plank lagen bij de verschillende stadsdelen. De projectmanager verwelkomde ook goede ideeën van derden. Na verloop van tijd dreigde zo echter een projectencarrousel te ontstaan. Er was gebrek aan continuïteit van acti-

Noot 20 Een startkwalificatie is een diploma havo of vwo, of een diploma bol/bbl op minimaal niveau 2.
Noot 21 Wettelijk verzuim: wanneer een leerplichtige leerling zonder geldige reden drie dagen achtereenvolgende weken verzuimt, of als een leerling 1/8e deel of meer van het aantal lessen van vier achtereenvolgende weken verzuimt.
Noot 22 Evaluatiesessie rond actielijn L&O op 6 juli 2010.

viteiten. Middelen voor uitvoering van interventies werden jaarlijks beschikt. Een deel van de projecten had slechts een looptijd van 1-2 jaar. Langer lopende verplichtingen waren bestuurlijk niet haalbaar.

Vanaf 2008 werd voor een deel van de actielijn een meer programmatische werkwijze gevolgd. Er werd een actieteam ingesteld, bestaande uit vertegenwoordiging van de vier stadsdelen, DMO Amsterdam, het onderwijs en de corporaties. Het team komt zo'n 3-4 keer per jaar bijeen om aanvragen te beoordelen en behoeften te signaleren. Specifieke inbreng van het actieteam was de aandacht voor de doorlopende leerlijn van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs, en de wens tot samenwerking tussen voortgezet onderwijs en primair onderwijs. In de eerste periode van KNW waren de corporaties een volwaardig onderdeel van het actieteam. De vertegenwoordiger van de corporaties zat om tafel met als doel de betrokkenheid bij het sociaaleconomische programma's te vergroten door een bijdrage aan het advies- en besluitvormingsproces. Na 2009 werd de betrokkenheid minder, doordat de nieuwe contactpersoon vanuit de corporaties aanwezigheid om agendatechnische redenen liet afweten.

Inbreng van het actieteam, bestuurlijk overleggen en netwerkbijeenkomsten leidden tot de ontwikkeling van het Meesterplan Onderwijs²³. Een belangrijk tweede focusmoment voor de actielijn L&O. Het Meesterplan borduurt voort op interventies uit Leren en Opgroeien.

Voorbeeld: Het Meesterplan

Naast achterstand bij leerlingen is een directe aanleiding voor het Meesterplan ook de zorg over de aansluiting van het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs. Na de basisschool vertrekt de jeugd naar andere stadsdelen voor de vervolgopleiding. Om dit te keren is een kwaliteitsslag nodig, vinden betrokkenen. 'In plaats van incidentele financieringspotjes voor allerlei losse projecten te hanteren, wilden we ook voor het onderwijs een stevig meerjarenplan formuleren', aldus de programmamanager in Het Meesterplan Onderwijs (KNW, 2009). Het Meesterplan borgt ca. 13 eerdere interventies van Leren en Opgroeien²⁴.

De drie hoofddoelen van het plan zijn:

- Versterken van de kwaliteit van het sturend en uitvoerend vermogen van PO-scholen.
- Wegwerken van leer- en ontwikkelingsachterstanden in het onderwijs.
- Verder uitbouwen en versterken van samenwerking tussen verschillende partijen.

De bedoeling is uiteindelijk om de scholen te ondersteunen bij het behalen van de voor Jong Amsterdam (stedelijk programma) afgesproken resultaten. Uitgangspunt van het Meesterplan is dat de kwaliteit van het onderwijs op alle niveaus wordt aangekaart en aangepakt (gemeente, scholen, schoolbesturen, HVA/UvA).

Noot 23 Meesterplan. Onderwijs Nieuw-West 2015 (2009, Koers Nieuw West) + uitvoeringsdocument
Noot 24 Het betreft de interventies: Community Centers, Paspoort naar je Toekomstdroom, Ketenregie voor Kind en Gezin, Schatkamer, Zoneparcs, Versterken taalketen rond kinderen en ouders, Taaltrip, Zomerschool, Talentenschool, Ontdekhoeke Nova College, De Weekendacademie.

De actielijn Leren en Opgroeien heeft reeds bestaande projecten zichtbaarder gemaakt. Het voordeel van een stadsdeeloverstijgende aanpak was dat er richting het onderwijsveld één lijn getrokken werd in de beleidsvoering.

Bij de uitvoering van onderwijsgerelateerde interventies liep de programamanager echter aan tegen bestaande structuren en hiërarchische verhoudingen binnen het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs. Voor wat het Meesterplan betreft, kostte het tijd en inspanning om een goede samenwerkingsrelatie met DMO en het team KBA op te bouwen. Hier is veel tijd ingestoken met het oog op verduurzaming van de resultaten van de interventies.

4.5 Aard en omvang van interventies

De actielijn Leren en Opgroeien is binnen KNW de grootste actielijn met een budget van bijna € 12.000.000. Van dit bedrag is € 6.200.000 besteed aan interventies gericht op kinderen tot 12 jaar en rond de € 5.500.000 aan jongeren tussen de 12 en 23 jaar.

Voor het Meesterplan Onderwijs Nieuw West is er een aanvullend bedrag van bijna € 4.000.000 miljoen beschikbaar voor voorbereiding in 2010 en uitvoering in het schooljaar 2010/2011. Het ministerie van OCW ondersteunt het onderdeel van het plan gericht op extra leertijd van kinderen in Nieuw West en op de overgang van PO naar VO met € 3.200.000 extra. Dit onderdeel van het project heeft een looptijd van vier jaar.

De actielijn L&O bevat uit 35 heel verschillende interventies. 27 interventies zijn onderwijs gerelateerd, acht interventies zijn gericht op zelfredzaamheid of jongerenparticipatie. Voor de evaluatie zijn binnen de actielijn Leren en Opgroeien 10 interventies en hun kenmerken nader in beeld gebracht. Het schema biedt een overzicht van deze interventies en een aantal kenmerken: looptijd, doelstelling, doelgroep, gebied, betrokken partijen, resultaten en effecten.

Een interventie gericht op zelfredzaamheid is het 'Jongerenservicepunt' (JSP) en 'West in Kracht'. De JSP's kunnen worden gezien als paraplu-projecten, waarin interventies zoals het 'Zakgeldproject' en de 'Ideeënbank/Broedplaats' kunnen worden ondergebracht.

Voorbeeld: Jongeren Service Punt (JSP)

Sinds september 2002 functioneert in Amsterdam Nieuw-West in het stadsdeel Geuzenveld-Slotermeer het Jongeren Servicepunt (JSP) als een basisvoorziening voor jongeren. Eerst als pilot, later, na meerdere positieve evaluaties, als structureel onderdeel van de aanpak jeugdbeleid. Het JSP is er voor jongeren van 12 tot en met 23 jaar en biedt praktische integrale hulpverlening op het gebied van werk en school, problemen in de huissituatie, huisvesting, schulden, echtscheiding en huiselijk geweld. Maar ook jongeren die met zichzelf in de knoop zitten. De hulp bestaat uit informatie en advies, LTB, maatschappelijke hulp en schuldhulpverlening.

In 2010 is het JSP Geuzenveld geëvalueerd. De uitkomsten van de evaluatie geven een positief beeld. De organisatie bereikt de doelstellingen, de tevredenheid van klanten en professionals is goed, de hulp sluit aan op de behoefte, de samenwerking is prettig. De organisatie is sterk verankerd in het netwerk 12+ waardoor korte lijnen met samenwerkingspartners werken. Het JSP weet met name probleemjongeren te bereiken met hulpvragen op de gebieden werk, school, geld en wonen. De algemene bekendheid van het JSP onder jongeren in Geuzenveld is laag. De informatie en adviesfunctie kan versterkt worden en een bredere doelgroep bedienen. De JSP-en in Nieuw West verschillen van elkaar in doelstelling en in breedte van de hulpverlening. Ook is de organisatievorm verschillend. In het rapport 'Het Jongerenservicepunt in Geuzenveld-Slotermeer' zijn de uitkomsten beschreven. Ook wordt in het rapport een advies gegeven over de doorontwikkeling van het JSP in relatie tot beleidsontwikkelingen en de toekomstige inrichting van het JSP.

Doel van 'West in Kracht' is het versterken en vergroten van communicatieve en oplossingsvaardigheden van jongeren en van de mensen met wie zij te maken krijgen in de buurt en tijdens school. Hierdoor kunnen zij beter positief met elkaar omgaan en ruimte scheppen voor eigen wensen en mogelijkheden.

Voorbeeld: West in Kracht

De pilot West in Kracht in Geuzenveld is geëvalueerd.²⁵ Uit de evaluatie blijkt dat met de pilot in korte tijd veel is bereikt en dat veel mensen in de buurt bekend zijn geraakt met het thema conflicthantering. Rond het thema tekent zich een vrij divers netwerk af. Het buurttraject wordt gezien als een kansrijke olievlekwerking die in gang is gezet. De scholen waarop leerlingenbemiddeling is geïntroduceerd, zijn enorm enthousiast. Op basis van de uitkomsten heeft KNW uitrol van de pilot naar Slotervaart en Osdorp ondersteund.

Ouderbetrokkenheid bij de ontwikkeling en schoolprestaties van kinderen in NW werd bij aanvang van Koers Nieuw West als van groot belang beschouwd voor een stimulerende omgeving rond de leerling. Drie interventies binnen de actielijn, waaronder 'Moeders besturen de school' richten zich op ouderbetrokkenheid. Deze interventie bestaat uit cursussen en workshops voor ouders, een expertisepunt en een methodiekbeschrijving.

Voorbeeld: Expertisenetwerk Ouderbetrokkenheid

Uit een evaluatie van het Expertisenetwerk Ouderbetrokkenheid blijkt dat aan de resultaatafspraken van DMO en KNW ruimschoots is voldaan in termen van type en aantal ondersteunende activiteiten. Scholen geven aan dat ouderbetrokkenheid.nl heeft bijgedragen aan het verbeteren van het zicht op de wensen van ouders, ondersteuning heeft geboden bij de verdieping van de schoolvisie, deskundigheid heeft bevorderd en heeft bijgedragen aan informatievoorziening en –uitwisseling.²⁶

Noot 25 Bron: Evaluatie in opdracht van KNW.

Noot 26 Stichting Voorbeeld, *Evaluatie Expertisenetwerk Ouderbetrokkenheid.nl*, februari 2010

4.6 Bereik van interventies

Een belangrijk deel van de interventies zijn onderwijsgerelateerd. Onderwijs is een natuurlijke vindplaats van kinderen en jongeren. Via inzicht in de omvang van onderwijs en voorscholen in NW is een ruwe schatting te maken van het potentieel bereik van activiteiten:

- In Amsterdam, bezoeken 4.249 peuters de voorschool, waarvan 3.551 tot de doelgroep behoren. 877 daarvan zitten op een school in Nieuw West. Naar schatting behoort 45% van de Amsterdamse peuters tot de doelgroep en bezoekt 26% van hen –dus meer dan de helft- de voorschool.
- Nieuw West kent 46 basisscholen met in totaal bijna 15.000 leerlingen. 28 scholen hebben meer dan 55% achterstandsl leerlingen met schoolscore groep 7, de hoogste gewichtenregeling (61% van het totaal aantal scholen in west). Zoals uit bovenstaande tabel blijkt hebben met namen leerlingen uit Geuzenveld-Slotermeer een achterstand op het gebied van begrijpend lezen en woordenschat. 73% van de 0-4-jarige groeit op in een thuissituatie waar geen Nederlands wordt gesproken.

Naast leerlingen zijn ook de ouders en docenten en schooldirecties doelgroep van de interventies.

Aan het Meesterplan doen 45 scholen uit het basisonderwijs en speciaal onderwijs mee. Ter voorbereiding op het uitvoeringsdocument van Het Meesterplan zijn gesprekken gevoerd op 26 basisscholen over de ondersteuningsbehoefte. In principe kunnen alle scholen meedoen aan de activiteiten. Per school wordt bekeken wat wenselijk haalbaar is.

Andere interventies hebben een meer bescheiden bereik. De interventie 'Moeders besturen de school' heeft gedraaid op 10 scholen en heeft op 7 scholen geleid tot een ouderraad. Hiermee is aan de vooraf beoogde output voldaan. KNW heeft echter geen zicht op de duurzaamheid van de activiteiten - blijven de ouderraden bestaan? -, op het aantal bereikte ouders en op de effecten bij de ouders. Hetzelfde geldt voor de interventie 'Ouderparticipatie basisscholen'. Na een onderzoek op acht scholen hebben uiteindelijk op 2 scholen allerlei activiteiten plaatsgevonden. De interventies hebben niet geleid tot aantoonbaar meer ouderbetrokkenheid. Het is niet duidelijk of het de investeringen waard is geweest. De kunst is nu om de gevolgde werkwijze en de geleerde lessen te ontsluiten voor derden.

4.7 Aansluiting op regulier beleid

De centrale stad en de betrokken stadsdelen hielden zich bij aanvang van de actielijn niet bezig met de kwaliteit van het onderwijs²⁷. Zowel scholen als de lokale overheid zien onderwijskwaliteit als een aangelegenheid van de scholen zelf. Er was nauwelijks verbinding tussen onderwijsinstellingen. De interventies gericht op de kwaliteit van het onderwijs vulden kortom destijds een lacune binnen het reguliere onderwijsbeleid.

De keuze voor en uitvoering van interventies binnen de actielijn zijn niet goed afgestemd met de wijkaanpak. De intentie tot afstemming was er wel.

Noot 27 Inmiddels is er de Kwaliteitsaanpak Basisscholen Amsterdam (KBA) van de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling.

Gedurende een periode is er een vertegenwoordiger van de wijkaanpak vanuit DMO aanwezig geweest bij het actieteam L&O. In theorie²⁸ is er overlap tussen de interventies van de wijkaanpak en die van KNW. Dit blijkt ook in de praktijk, waar er soms onwenselijke situaties ontstaan: 'Op de school zelf kwamen we er soms achter dat er ook een activiteit van de wijkaanpak plaatsvond. Dat is eigenlijk te laat', aldus de programmamanager Meesterplan. Onderwijsinstellingen krijgen vanuit verschillende invalshoeken projecten aangeboden. Deze praktijk is onnodig belastend voor directies en docenten, ook moeten zij goed hun grenzen weten te bewaken in wat een school aankan en wat niet. Niet alle scholen zijn daar goed tegen bewaarend.

4.8 Verankering en continuïteit

Naar schatting 80% van de interventies is inmiddels gerealiseerd. Van interventies die uitgevoerd worden door de stadsdelen wordt door de uitvoerders gekeken hoe die in het stadsdeelbeleid kunnen landen. Het Meesterplan is bijvoorbeeld inmiddels ondergebracht bij stadsdeel NW. Het Meesterplan bundelt de ervaringen met onderwijsgerelateerde interventies gericht op het basisonderwijs en de overgang van PO naar VO. Het gaat dan zowel om concrete resultaten als om werkwijze. De aanpak van het Meesterplan zet erop in dat scholen leren zelfstandig te doen, wat hen aan kennis en vaardigheden wordt aangereikt via de activiteiten. Uit het ontstaan van dit plan blijkt de aandacht voor focus en verankering binnen de actielijn.

Bij interventies uitgevoerd door derden is het laatste jaar in de aanvragen extra gelet op ideeën over borging en financiering op de langere termijn. Andere projecten stoppen. De interventie 'Eren en Waarderen' zal waarschijnlijk worden overgenomen door DMO. Dit traject loopt momenteel nog.

Een deel van de overige interventies is ondergebracht in JSP's²⁹ (zie paragraaf interventies). Er is minder aandacht voor verankering en borging van de effecten van de interventies gericht op zelfredzaamheid en jongerenparticipatie. Volgens de projectleider L&O is er mogelijk wel te weinig aandacht voor deze interventies.

Een aantal interventies binnen de actielijn zijn geëvalueerd. Dit geldt voor West in Kracht, JSP's, Paspoort naar je Toekomstdroom, Expertisenetwerk Ouderbetrokkenheid, Samen Spelen en Coach je Kind. Deze kennis afkomstig uit de evaluaties kunnen worden benut bij voortzetting van de interventies.

Vanaf 1 augustus 2010 is er binnen stadsdeel NW een nieuwe programmamanager voor het Meesterplan, die de taken van de programmamanager Meesterplan van KNW overneemt. Voor de overige interventies binnen Leren en Opgroeien is er momenteel nog een projectleider aangesteld.

Noot 28 Bron: programma wijkaanpak Amsterdam (gemeente Amsterdam 2008-2009).
Noot 29 Evaluatieonderzoek van het Jongeren Service Punt in Geuzenveld-Slotermeer.

4.9 Maatschappelijke resultaten

Een deel van de effecten van de interventies kan in beeld worden gebracht met behulp van meetbare indicatoren. Er is geen 1-meting van de 0-meting uit 2007 van O+S beschikbaar. KNW heeft in juni 2010 de ontwikkeling op een aantal scores op indicatoren in beeld gebracht³⁰. In deze paragraaf geven we deze cijfers weer:

- Van de vijf Amsterdamse basisscholen die de Onderwijsinspectie als 'zeer zwak' betitelt, staat er niet één in Nieuw West. Dit is een duidelijke verbetering ten opzichte van 2007, toen er in NW wel een aantal zeer zwakke scholen waren.
- het aantal zwakke basisscholen op basis van het oordeel van de Onderwijsinspectie is in Nieuw West teruggelopen van 5 scholen in 2008, via 7 scholen in 2009 naar nog maar 1 school in 2010.
- De Cito-toets geeft inzicht in het kennisniveau van een leerling uit groep acht in het basisonderwijs en wordt beschouwd als een richtlijn voor keuze van het vervolgonderwijs³¹.
- In Geuzenveld-Slotermeer deed in de periode 2005-2009 tussen de 65 en 73% van de leerlingen mee aan de Cito-toets. In Slotervaart tussen de 73 en 81% en in Osdorp tussen de 78 en 83%. Stedelijk was dit tussen de 78 en 81%. In de tabel hieronder staan de scores voor 2008 en 2009:

Tabel 4.1 Cito-scores percentage deelname en scores

	Deel Cito-score taal		Deel Cito-score rekenen		Cito-score Taal+rekenen	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Geuzenveld-Slotermeer	71	71	43	43	533,0	533,6
Osdorp	74	75	45	45	536,3	535,9
Slotervaart-Overtoomse Veld	76	74	46	43	534,9	537,2
Amsterdam	76	77	46	45	537,1	537,4
Turks					533,5	533,6
Marokkaans					532,9	533,3
Autochtoon					540,7	540,9

- De Cito-score in Geuzenveld-Slotermeer bevindt zich in de periode 2007-2009 onder het Amsterdamse gemiddelde, waarbij bovendien een dalende tendens waarneembaar is. De scores in Slotervaart en Osdorp bewegen zich in deze drie jaar rond het Amsterdamse gemiddelde.
- De Cito-scores voor taal als voor rekenen liggen nog altijd onder het Amsterdams gemiddelde (zie H3).
- De Cito-scores zijn gedaald in Slotervaart en licht gestegen in Geuzenveld-Slotermeer en Osdorp. De scores in de laatste twee stadsdelen schommelen rond het Amsterdamse gemiddelde.
- In Geuzenveld-Slotermeer zijn ook relatief de meeste gezinnen met 0-4-jarigen waar niet NL wordt gesproken thuis. Zie onderstaande tabel.
- Zoals uit bovenstaande tabel blijkt hebben met namen leerlingen uit Geuzenveld-Slotermeer een achterstand op het gebied van begrijpend lezen en woordenschat.

Noot 30 Staat van Nieuw West 2010.

Noot 31 Niet alle basisschoolleerlingen doen mee. Zij die een leerachterstand hebben of extra aandacht nodig hebben, hoeven niet mee te doen.

Tabel 4.2 Doelgroepeuters

	0-4 jarige waar thuis niet NL wordt gesproken ³²		Peuters uit doelgroep die deelnemen aan voorschoolse programma's	
	2005	2004	2004	2008
Geuzenveld-Slotermeer	73	152		398
Osdorp	40	133		245
Slotervaart-Overtoomse veld	46	125		234
<i>Amsterdam</i>	39	1617		3551

Bron: Staat van de stad 2010

- Het aantal doelgroepeuters in de stadsdelen Geuzenveld-Slotermeer, Osdorp en Slotervaart, dat deelneemt aan voorschoolse programma's is tussen 2004 en 2008 toegenomen van 410 naar 877. Deze stijging houdt gelijke tred met de stijging voor Amsterdam als geheel.
- In Geuzenveld-Slotermeer verlaten de meeste kinderen (bijna 30%) de basisschool met een PRO/LWOO-advies. Zie onderstaande tabel.

Tabel 4.3 PRO/LWOO-advies

	Basisschooladviezen (in procenten)				Verzuim		
	VMBO/LWOO		VMBO B/K/T HAVO		HAVO VWO		5-22 jaar
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2007/2008
Geuzenveld-Slotermeer	27	29	43	42	29	29	20,7
Osdorp	23	16	40	41	38	42	6,5
Slotervaart	18	17	37	41	45	42	11,1
<i>Amsterdam</i>	20	18	35	34	46	47	7,7
Turks	33	28	39	41	28	31	11,9
Marokkaans	29	26	47	47	24	26	9,9
autochtoon	20	18	24	23	66	70	4,0

- Verzuim wordt bijgehouden van leerlingen in de leerplichtige leeftijd van 5-17 jaar (en van bovenleerplichtige zonder startkwalificatie t/m 22 jaar). Luxeverzuim (voor en/of na vakanties) komt het meest voor in het basis-onderwijs, spijbelen in het voortgezet onderwijs. Turken, Surinamers, Antillianen, Marokkanen en overige niet-westerse allochtonen verzuimen boven het Amsterdamse gemiddelde, waarbij meisjes in alle groepen meer verzuimen dan jongens.
- In Amsterdam verlaat 14% van de jongeren de school zonder startkwalificatie. In Geuzenveld-Slotermeer was dit 19%, in Osdorp 17% en Slotervaart 14%. Antillianen en Surinamers hebben meeste schooluitval. Overigens is het grootste deel van de uitvallers een zogenaamde 'opstapper' d.w.z. ze hebben de school verlaten, omdat ze werk vonden. Zie de tabel hieronder.

Noot 32 Over het aantal 0-4 jarigen waar thuis geen NL wordt gesproken zijn geen cijfers beschikbaar van na 2005.

Tabel 4.4 Schoolresultaat jongeren 18-23 jaar, 2007 en 2008 (procenten) naar aandachtsbuurt

	Nog schoolgaand		Startkwalificatie behaald		Voortijdig schoolverlater	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Slotermeer-Noordoost	35	32	37	44	22	19
Slotermeer- Zuidwest	38	32	38	46	21	18
Geuzenveld	38	33	32	42	25	22
Osdorp-Oost (Wildeman- buurt)	25	25	48	56	20	15
Osdorp-Midden	36	33	42	46	18	18
Overtoomse Veld	31	25	49	58	15	14
<i>Amsterdam</i>	26	22	53	59	16	14

Doelen als ouderbetrokkenheid en zelfredzaamheid zijn niet nader gedefiniëerd en er zijn ook geen indicatoren voor benoemd. Niet gemeten, betekent natuurlijk niet dat er niets bereikt is.

De interventies gericht op ouderbetrokkenheid borduren onder andere voort op de kennis en ervaring opgedaan met het Project Capabel³³. Uit eerdere pilots van Capabel op basis- en voortgezet onderwijs blijkt dat door structureel te investeren in de relatie tussen school en ouders, vrijwel alle ouders wel degelijk graag betrokken zijn bij de school en bij de schoolloopbaan van hun kind. De houding van de school tegenover ouders is erg belangrijk. Kennis daarover is beschikbaar via www.ouderbetrokkenheid.nl.

Aanwezigen tijdens de evaluatiesessie geven aan de ouderbetrokkenheid nog niet op het niveau is waarop het zou moeten zijn. Het blijft van belang om ouders te betrekken. Er is de afgelopen jaren kennis opgedaan over hoe dit te doen. Het is zonde wanneer deze kennis verloren gaat.

Voorbeeld: Ketenregie voor gezin en kind

Een andere interventie waarvan de resultaten van de inspanningen niet direct meetbaar zijn is 'Ketenregie voor gezin en kind' (€ 1,7 miljoen). Een succesvolle aanpak in Osdorp werd uitgerold in Geuzenveld-Slotermeer, Slotervaart en Bos en Lommer. Alle vier de stadsdelen ontvingen middelen om dit te doen. In de praktijk kwam de uitrol van de werkwijze echter niet goed van de grond. De interventie is toen mede op initiatief van KNW onder stedelijke regie gebracht. Het resultaat is intensievere samenwerking en een stevige aanpak, inclusief inbedding in OKC. De stadsdelen hebben samen met KNW de methodiek beschreven in de publicatie 'Lokale Gezinaanpak Nieuw West 2010'. Deze methodiek dient nu als voorbeeld voor de gehele stad (en daarbuiten). Ruim 350 gezinnen hebben inmiddels extra ondersteuning gekregen bij (opvoedings-)problemen. Verder uitrol van deze interventie zal in het najaar 2010 plaatsvinden.

Scholen in NW hebben te maken met specifieke problematiek van een stedelijke vernieuwingswijk: in buurten waar gesloopt wordt of waar de doorstroom groot is hebben scholen te maken met relatief veel tijdelijke leerlin-

Noot 33 Project Capabel is onderdeel van de overheid (een samenwerking tussen stadsdeel Bos en Lommer, gemeente Amsterdam en ministerie van VWS) gericht op de ontwikkeling van nieuwe werkwijzen voor 0-18 jarigen en hun ouders.

gen of leegloop³⁴. Veel kinderen in NW groeien op in grote gezinnen met lage inkomens, veelal in woningen met veel kleine kamers. De ouders zijn veelal laag opgeleid. Deze bundeling van problematiek legitimeert de inzet van extra middelen ter ondersteuning van scholen en gezinnen in NW om de kwaliteit van onderwijs en de omstandigheden voor ontwikkeling voor kinderen en jongeren op peil te houden. Wel zou moeten worden onderzocht welke extra activiteiten de kinderen en jongeren daadwerkelijk verder helpen op sociaal-economisch gebied. Dit is binnen de actielijn L&O niet gebeurd.

Resultaten Meesterplan

Het is nog te vroeg om uitspraken te doen over de resultaten en effecten van het Meesterplan Onderwijs. Het schooljaar 2010/2011 is feitelijk het eerste uitvoeringsjaar van het Meesterplan, aangezien het eerste jaar voornamelijk besteed is aan ontwikkeling en voorbereiding van de interventies binnen het Meesterplan. De proceskosten vallen hoger uit. Onder andere een goede samenwerkingsrelatie opbouwen met KBA heeft veel tijd gekost. De vraag is of de voordelen van verdergaande samenwerking hier tegenop wegen. Ook doen meer scholen mee dan voorzien.

Indicatoren voor de doelstellingen van het Meesterplan zijn gelijk aan die van de stadsbrede aanpak Jong Amsterdam. De monitor volgt zowel individuen als resultaten van activiteiten³⁵. De activiteiten moeten onder andere een aantal meetbare resultaten opleveren: een jaarlijkse toename van 20% in de richting van het Amsterdams gemiddelde voor: AVI-niveaus, woordenschat, Cito-scores, schooladviezen voor Havo/VWO en LWOO-schooladviezen en de samenstelling van de schoolpopulatie op sociaaleconomisch en etnisch gebied als afspiegeling van de wijk. KNW ontwikkelt ook een monitor voor het Meesterplan –proces en output- op interventieniveau, met drie meetmomenten³⁶. Scholen vullen deels de informatie zelf in.

4.10 Deelconclusie

Samenvattend zijn via de actielijn Leren en Opgroeien de volgende resultaten geboekt:

- Circa 7.200 kinderen hebben deelgenomen aan talentontwikkelingsprogramma's (naschools of in het weekend); ruim 6.000 kinderen in VO en PO hebben meegedaan aan Paspoort naar je Toekomst.
- Ruim 400 kinderen en 200 ouders hebben extra begeleiding bij taalontwikkeling gekregen (logopedie), 800 kinderen doen mee aan taalontwikkelingsprogramma's.
- VO scholen en 8 basisscholen zorgen gedurende 3 jaar voor extra onderwijstijd om de onderwijsprestaties te verhogen; 100 kinderen hebben meegedaan aan de zomerschool.
- 27 basisscholen en 4 VO scholen bieden extra huiswerkbegeleiding aan hun leerlingen, 30 basisscholen werken aan de verbetering van de kwaliteit van hun primaire onderwijsproces en 3 VO-scholen hebben pilots gedaan om hun kwaliteit te verbeteren.

Noot 34 Stedelijke vernieuwing en onderwijs in Nieuw West: Wat zijn de effecten voor basisscholen? (2010, DMO i.o.v. Meesterplan Onderwijs).

Noot 35 Bron: Jong Amsterdam 2006-2010 Jeugd investeert in Amsterdam, Amsterdam investeert in jeugd.

Noot 36 Een 0-meting in juni 2010, en een 1- en 2-meting in respectievelijk sept. 2010 en juni 2011.

- Circa 350 gezinnen krijgen extra ondersteuning; 8 basisscholen werken gestructureerd aan het verbeteren van hun interne en externe zorgstructuur.
- 20 scholen in het basis en voortgezet onderwijs hebben extra activiteiten ontplooid om ouders te bereiken en te betrekken bij het onderwijs van hun kind.
- Het aantal (zeer) zwakke basisscholen op basis van het oordeel van de Onderwijsinspectie is in Nieuw West teruggelopen van 5 scholen in 2008, via 7 scholen in 2009 naar nog maar 1 school in 2010

De beoordeling van de procesgang rond de actielijn Leren en Opgroeien leidt tot de volgende deelconclusies:

- De urgentie bij aanvang van de actielijn was groot. In Nieuw West waren veel zwakke scholen en veel achterstandsleerlingen. Ook de schooluitval en de jeugdwerkloosheid scoorden hoog.
- De indicatoren laten anno 2010 een licht positief beeld zien, maar het einddoel NAP is nog niet bereikt.
- Bij aanvang heeft een duidelijke visie en een plan van aanpak voor de actielijn ontbroken. De ontwikkeling van de actielijn Leren en Opgroeien laat een zoektocht zien van KNW naar de mogelijke meerwaarde, rol en naar haar positie ten opzichte van bestaand beleid en ten opzichte van het onderwijs.
- De Focusnotitie in 2008 en het Meesterplan Onderwijs in 2009 leiden tot een duidelijker koers.
- De meeste interventies binnen de actielijn richten zich op het onderwijs. Het potentieel bereik van de interventies binnen het onderwijs in de vier stadsdelen van het stadsgewest is groot, namelijk bijna 25.000 leerlingen.
- De interventies binnen de actielijn Leren en Opgroeien gericht op de kwaliteit van het onderwijs en/of onderwijsomstandigheden krijgen in de communicatie van KNW meer aandacht dan andere interventies. Van andere interventies zijn successen en lessen minder bekend.
- Voor de interventies van het Meesterplan Onderwijs zijn de te behalen doelstellingen SMART geformuleerd. Voor de overige interventies binnen Leren en Opgroeien is dit deels gebeurd in de interventieaanvragen.
- De organisatie van de actielijn heeft zich (te) weinig ingespannen om output en outcome inzichtelijk te maken. De aandacht ging veel meer uit naar de selectie en uitvoering van interventies.
- De indicatoren laten een licht positief beeld zien, maar dat beeld is niet voor heel NW gelijk. De effecten van de interventies gericht op ouderbetrokkenheid zijn niet gemeten, evenals die van de interventies gericht op zelfredzaamheid.
- Successen en lessen kunnen beter worden ontsloten. Met name van die interventies, die buiten het Meesterplan en de JSP's vallen.

Score op de meetlat

Onderstaand schema maakt de score op de meetlat, zoals die is ontwikkeld door DSP-groep, inzichtelijk voor de actielijn Leren en Opgroeien.

Schema 4.1 Actielijn Leren en Opgroeien

Leren en Opgroeien	Score
Urgentie bij aanvang	++
Urgentie nu	++
Visie/focus bij start 2007	-
Visie/focus nu	++
Programma-aanpak	+
Resultaten/output inzichtelijk	+/-
Effecten/outcome inzichtelijk	+/-
Bijdrage aan KNW doelen	+
Samenwerking	+/-
Verankering	+
Evaluatie en monitoring	+/-

5 Actielijn: Integratie, Participatie en Werk

5.1 Inleiding

De actielijn Integratie, Participatie en Werkgelegenheid (IP&W) is ontwikkeld met het oog op activering van bewoners in een sociaal economische achterstandspositie. Via gezamenlijke inspanning met Dienst Werk en Inkomen (DWI) kon meer inzicht, bereik en mobiliteit van de doelgroep tot stand komen. De beoogde opbrengst was ook een aantal methodieken die bewezen effectief zijn.

5.2 Urgentie

De sociaaleconomische indicatoren voor NW stonden op rood, dat wil zeggen dat ondermeer hoogte van het inkomen, participatiegraad en werkloosheidscijfers beneden het Amsterdamse gemiddelde N.A.P scoorden. In de periode van de Vogelaarwijken ofwel krachtwijken werd de urgentie politiek groter om de situatie aan te pakken. De omstandigheden waren niet voor alle bewoners van NW even urgent. Sommige buurten scoorden slechter dan andere.

5.3 Doelstellingen en indicatoren actielijn

De hoofddoelstelling voor de actielijn luidde aanvankelijk: vergroten van sociale cohesie en participatie van (allochtone) doelgroepen in Nieuw West met een sociaal economische achterstand. De Focusnotitie uit 2008 maakt duidelijk dat de activiteiten vanuit Koers Nieuw West aanvullend zijn op de inzet van Dienst Werk en Inkomen (DWI).

Vanaf dat moment worden interventieaanvragen hier scherper op getoetst. In de Focusnotitie staan een aantal prioriteiten benoemd voor de actielijn:

- Inactieve bewoners (vanaf 18 jaar) van NW activeren en deze groep zelfredzaam maken.
- Bewerkstellingen van een betere toeleiding naar de arbeidsmarkt voor de inwoners van NW.

De doelstellingen van de actielijn zijn³⁷:

- 1) Hoger bereik van (potentiële) doelgroepen van DWI:
 - Het bundelen van krachten en het vormen van netwerken waar KNW mee samenwerkt
- 2) Betere toeleiding naar het arbeidsproces:
 - Verhogen deelname van mannen en vrouwen aan emancipatie-, empowerment- of sociale activeringstrajecten van mensen die niet eerder hebben deelgenomen aan deze trajecten
 - Doorgroei binnen de sociale en maatschappelijke activeringstrajecten
 - Doorstroom van volwassenen/jongeren autochtonen/allochtonen per jaar naar (betere) banen.

Noot 37 Bron: DIN-netwerk (KNW, 2008).

De subdoelen worden in het Focusplan niet SMART geformuleerd, waardoor uitspraken over behaalde resultaten lastig zijn.

Nulmeting 2007

Doelen van de actielijn zijn gekoppeld aan de NAP-indicatoren:

- Participatiegraad: de economische participatiegraad is onder het Amsterdamse gemiddelde: 58% Nieuw West tegen 63% Amsterdam
- Werkloosheidscijfers: Werkloosheid Nieuw West 10% tegen 8% in geheel Amsterdam
- Inkomen: inkomens in NW liggen onder het stedelijk gemiddelde. Vooral in het noordelijk deel van NW zijn de inkomens laag. In slechts een heel klein deel van NW ligt het inkomen boven het stedelijk gemiddelde (bijvoorbeeld Osdorp en Sloten).

De sociaaleconomische verschillen binnen NW zijn groot. Het zijn indicatoren op macroniveau, waardoor de relatie met de resultaten van specifieke interventies lastig te leggen is.

5.4 Procesmanagement en samenwerking

De visie van bestuurders, ondermeer verwoord in de Parkstaddeal (2005) en de Focusnotitie (2008), was dat er gewerkt moest worden aan vergroten van sociale cohesie en participatie van (allochtone) doelgroepen in Nieuw West met een sociaal economische achterstand. Actieve, participerende burgers leiden minder tot overlast in de wijk, vergroten leefbaarheid, toename sociale cohesie.

Vanaf de focusnotitie in 2008 werden interventieaanvragen kritischer beoordeeld op passend binnen de actielijn. De resultaten van de interventies worden beter in beeld gebracht via voortgangsrapportages. Op basis van rapportages en gesprekken is de uitvoering in sommige gevallen bijgesteld. Ook zijn soms de verwachtingen bijgesteld. Medio 2009 is er een voorstel voor versterking en uitbouw van de interventies IPW-E opgesteld. Voor zover bekend is er geen uitgewerkt actieplan verschenen.

Het actieteam kwam 3-4 keer per jaar bijeen. De actieteamvergaderingen werden ambtelijk voorbereid door de stadsdelen. Ieder stadsdeel had zijn eigen prioriteiten en profiel. Naast een inhoudelijke discussie was er op dit niveau duidelijk ook een bestuurlijke component. Het advies van het actieteam werd vervolgens ingebracht in het portefeuillehouderoverleg. Woningbouwcorporaties hadden/hebben in geen van de interventies een actieve rol.

Sinds begin 2010 heeft IP&W een nieuwe projectleider. De lijn heeft vanaf dan geen eigen programmamanager meer, gezien de fase van afronding waarin de interventies zich bevinden. De programmaregisseur is eindverantwoordelijke voor de actielijn.

De huidige programmaleider en de deelnemers aan de evaluatiesessie IP&W benoemen een aantal succesfactoren van de aanpak. Zo zorgt deze voor flexibiliteit. De Focusnotitie bood een ruim kader. Binnen dit kader werden aanvragen voor interventies beoordeeld op innovatief karakter en beoogd effect. De afstand tot de bestuurders is groter dan bij het stadsdeel. KNW bood, meer dan de stadsdelen, ruimte aan experimentele interventies. Ook kon het bureau sneller schakelen en was vaak aanjager, actief begeleider en bemiddelaar.

DWI en UVW zijn belangrijke partners voor KNW. Samenwerking en afstemming met DWI en UWV verliep echter moeizaam. Het ontbreken van een gezamenlijk plan met daarin wederzijdse verwachtingen en inspanningen benoemd is daar mogelijk debet aan. DWI en UWV zijn, hoewel wel uitgenodigd, niet aanwezig geweest bij de evaluatiesessie IP&W van KNW.

5.5 Aard en omvang van interventies

Het totale budget van de actielijn is € 6.200.000. De actielijn omvat 34 interventies, waarvan acht interventies nog doorlopen tot eind 2010. De actielijn IP&W is gericht op toeleiding naar de arbeidsmarkt van lastig bereikbare doelgroepen. Vanuit de actielijn zet KNW in op:

- 1 laagdrempelige participatietrajecten;
- 2 vorming- of opleidingstrajecten;
- 3 arbeidsbemiddeling.

Voor de evaluatie zijn binnen de actielijn IP&W 8 interventies en hun kenmerken nader in beeld gebracht. Het schema biedt een overzicht van deze interventies en een aantal kenmerken (looptijd, doelstelling, doelgroep, gebied, betrokken partijen, resultaten en effecten).

Interventies de 'Kwekerij', een stadslandbouwbedrijf met leerwerkplaatsen en werkervaringplekken en 'Actief in West', de ontwikkeling van een methode voor mannenemancipatie, zijn beide voorbeelden van laagdrempelige participatieprojecten. 'FF Werken', bestaande uit werkervaringplekken voor lastige doelgroepen en 'Buurtscouts' gericht op het creëren van stageplekken zijn voorbeelden van trainings- en vormingstrajecten. Terwijl 'Taskforce NUGgers' (niet-uitkeringsgerechtigden) en de 'Banenmarkt' zich richtten op arbeidsbemiddeling.

Voorbeeld: Participatiecentrum

In mei 2009 is het Participatiecentrum in Geuzenveld van start gegaan. Het centrum is er voor alle burgers met een breed aanbod in voorzieningen. Als makelaar verbindt het participatiecentrum, vervult haar functies waar nodig en trekt zich weer terug waar mogelijk. Het Participatiecentrum bestaat uit het participatienetwerk, inloopbalie en het centrum. Burgers kunnen met alle vragen over participatie terecht bij een loket. De balie en het centrum zijn gevestigd in het (voormalige) stadsdeelkantoor op Plein '40-'45. Participatie kan betrekking hebben op inburgering, werk, opleiding, dagbesteding. De doelgroep zijn burgers van het doelgebied, zowel Uggers als Nuggers. DSP-groep heeft in opdracht van het toenmalige Stadsdeel Geuzenveld-Slotermeer het Participatiecentrum geëvalueerd. De resultaten die het Participatiecentrum zijn positief. Zowel de kwalitatieve als de kwantitatieve resultaten worden bereikt. Aan het succes van het participatiecentrum ligt een aantal succesfactoren ten grondslag. Ten eerste is het een Centrum van kansen. Het centrum staat dicht bij de doelgroep en heeft een positieve uitstraling. Hierdoor weet het Participatiecentrum de doelgroep te bereiken. Het participatiecentrum is van meerwaarde voor de diverse betrokken partijen en voor de doelgroep. Door te starten met het opzetten van het netwerk is dit draagvlak nog verder versterkt. Ten slotte is het groeimodel en de sterke projectorganisatie een goed fundament gebleken.

Het Participatiecentrum Geuzenveld-Slotermeer is in een periode van ongeveer een jaar van tekentafel naar de huidige opzet en omvang gegroeid. Dat dit in zo korte tijd is gerealiseerd is onder meer te danken aan enthousiaste en betrokken aanjagers in bestuur, beleid en uitvoering, zowel bij het stadsdeel, DWI/UWV en bij andere partners. De ontwikkelingen hebben elkaar snel opgevolgd. Die ontwikkelingen zijn nog niet ten einde met een gefuseerd stadsdeel, mogelijke integratie van loketten, het einde van de projectfinanciering in zicht en budgetten die onder druk staan.

Uit een aantal interventies blijkt innovatie ten opzichte van de reguliere werkwijze van het stadsdeel en/of DWI. Voorbeelden zijn projecten die meerdere beleidsprioriteiten aanpakken. Zoals de interventie Buurtscouts, primair een scholings-/reïntegratietraject en tevens een aanvulling op het voorzieningenpakket voor sport en jeugdactiviteiten in de wijk. Een tweede voorbeeld is Buurtvoorlichters dat zijn nut heeft bewezen als reïntegratiemiddel en als communicatietool in de wijken.

Voorbeeld: Buurtscouts

Buurtscouts zijn jongeren zonder diploma die alsnog een passende middelbare of hogere beroepsopleiding willen afronden via een stage of leerwerkplek. De jongeren worden ingezet bij de organisatie van informele, buurtgerichte activiteiten op het gebied van sport, spel, kunst en cultuur. Zestig jongeren volgen de opleiding tot sportbuurtwerker. DWI betaalt een deel van de opleidingskosten. Na afronding van het traject stromen de jongeren door naar een opleiding, werk of een combinatie daarvan. 83% van de jongeren zit op traject of is uitgestroomd naar werk. 52% blijft maatschappelijk betrokken, bijvoorbeeld als vrijwilliger bij een sportvereniging. Gezien de doelgroep zijn deze resultaten succesvol.

Voorbeeld: Buurtvoorlichters

Deze interventie is in 2004 gestart in Bos en Lommer en sinds 2008 uitgerold over heel Nieuw West. Buurtvoorlichters komen bij de bewoners aan de deur en geven/verzamelen informatie waardoor de leefbaarheid van de buurt verbetert. Ze geven bewoners bijvoorbeeld informatie over afvalinzameling of inburgeringcursussen maar enquêteren ook over de inrichting van de straat of de verkeerssituatie. Ze fungeren als rolmodel maar ontwikkelen zelf ook vaardigheden, die hen in staat stellen om betaald werk te vinden. Het project is inmiddels overgedragen aan een maatschappelijke onderneming (Zone 3), die deze interventie verder wil voortzetten en uitdragen. De afspraak is 50 deelnemers met 80% uitstroom naar werk of vervolgopleiding.

Voorbeeld: Wonen en Werken in de Wijk

Het gaat om een zelfstandig leerwerkbedrijf voor jongeren dat in 2008 samen met woningcorporaties, aannemingsbedrijven en stadsdelen is opgericht. Het bedrijf wil aan jongeren met allerlei etnische achtergronden een kans wil bieden op een baan en een goede toekomst. Het leerwerkbedrijf neemt jongeren in dienst en leidt ze al werkend op tot vakmensen. Bij de start van het project werd ingeschat dat er in totaal capaciteit zou zijn voor maximaal 350 jongeren. Tot nog toe zijn er 55 jongeren werkzaam binnen het leerwerkbedrijf en zijn er 15 succesvol uitgestroomd. Ook worden er in 2010 10 woningen van Ymere beschikbaar gesteld, waar jongeren met begeleiding gehuisvest kunnen worden.

De interventies binnen de actielijn IP&W zijn uiteenlopend van karakter en vertonen onderling weinig samenhang. Interventies zijn vaak kortlopend. In die zin vertoont de invulling kenmerken van een projectencarrousel.

5.6 Bereik van interventies

De potentiële doelgroep is duidelijk en komt overeen met de doelgroep van DWI. Voor integreren en participeren is de doelgroep volwassenen vanaf 18 jaar die bij DWI in trede 2 of 3 zitten. Voor toeleiding naar werk is de doelgroep volwassenen vanaf 18 jaar die in trede 3 of 4 zitten. Stadsdelen verschillen in benadering. Geuzenveld-Slotermeer en Bos en Lommer zetten in op de 1^e trede naar zelfstandigheid. Osdorp op bemiddeling naar betaald werk.

Een aantal interventies is gericht op een heel specifieke doelgroep en bereikt een relatief klein aantal personen, dit zijn interventies als taskforce NUGgers, Steunpunt steunvrouwen, buurtvoorlichters en FF werken. Aantal deelnemers aan deze interventies loopt uiteen van ca. 20 tot ca. 200. Het bereik van FF werken was kleiner dan beoogd, het bleek lastig om de doelgroep te bereiken en toe te leiden naar betaald werk volgens de beoogde aanpak en binnen de gestelde termijn.

Interventies met een groter bereik zijn de interventie Actie in NW met 1.365 deelnemers en Eigen Wijsheid met in totaal 1.720 deelnemers. Ook de banenmarkt, georganiseerd in samenwerking met DWI en bedrijven uit NW, heeft een breder bereik met 1.500 bezoekers in 2009.

Naast deelnamecijfers is van een deel van de interventies bekend of personen zijn bemiddeld naar stage of werk. Voor integreren en participeren zijn dit er circa 80. Voor de interventies gericht op werkgelegenheid zijn dit er rond de 240. Verder blijkt onder een enquête onder deelnemers aan de banenmarkt, dat van de bezoekers 19% een vervolggesprek heeft kunnen regelen bij een werkgever en 5% (75 personen) een baan gevonden heeft. Er is vooraf geen meetbare doelstelling geformuleerd waaraan de uitkomsten getoetst kunnen worden.

5.7 Aansluiting op regulier beleid

Aanvankelijk overlappen de interventies binnen de actielijn sterk met de taken van DWI. Na de Focusnotitie worden duidelijker keuzes gemaakt voor aanvullende activiteiten. Interventies gericht op toeleiding naar arbeid werden binnen het stadsdeel gefinancierd met tijdelijke middelen.

Stadsdelen zochten naar middelen voor interventies via wijkaanpak en bij KNW. In die zin is KNW complementair aan de wijkaanpak. Er is geen relatie of afstemming met gebiedsintensivering.

5.8 Verankering en continuïteit

Tijdens de evaluatiesessie blijkt dat KNW nog weinig aandacht heeft gehad voor structurele verankering van de in gang gezette activiteiten binnen de actielijn IP&W.

Momenteel doet de projectleider IP&W een dringend beroep op het nieuwe stadsdeel om succesvolle interventies daar te borgen. Duidelijke keuzes in welke interventies wel, en welke niet moeten worden voortgezet worden echter niet gedaan. Tijdens de evaluatiesessie IP&W benadrukken deelnemers het belang van de doelgroep vrouwen, aangezien zij de motor zijn achter het emancipatieproces. Verder dreigen lastig naar werk te bemiddelen groepen in het reguliere beleid van het stadsdeel en van DWI tussen wal en schip te raken. De aanpak vereist meer focus en meer gebiedsgericht werken. Verder moet er aandacht zijn voor verduurzamen en verdiepen van ontwikkelde methodieken.

5.9 Maatschappelijke resultaten

De doelstellingen zijn ambitieus en voor het meten van doelstellingen zijn indicatoren bepaald op macroniveau. Het is niet duidelijk in welke mate interventies van KNW hebben bijgedragen aan het behalen van die doelstellingen. Het lijkt op een schot hagel in heel Nieuw West. De huidige projectleider relateert bovendien de invloed van de interventies op economische indicatoren: 'Als in China een griepedemie uitbreekt, dan heeft dat indirect meer invloed op de werkgelegenheid in Nieuw West dan de interventies van KNW'. Er is geen zicht op de effecten van de interventies op individuele deelnemers aan de interventies. Hier is geen onderzoek naar gedaan.

Er zijn deelonderzoeken verricht naar enkele projecten, zoals naar Buurtscouts en FF Werken. Met betrekking tot Buurtscouts kan worden gesteld dat het uitval percentage aanzienlijk lager ligt dan bij andere DWI trajecten voor dezelfde doelgroep. En het aantal succesvolle plaatsingen hoger. Met betrekking tot FF Werken bleek het tegenovergestelde.

5.10 Deelconclusie

Samenvattend zijn via de actielijn IP&W de volgende resultaten geboekt:

- Met interventies gericht op participatie & integratie als Eigenwijsheid, Computerwijk en Actief in Nieuw-West zijn tot nu toe ruim 6.500 inwoners bereikt.
- Met interventies gericht op opleiding richting de arbeidsmarkt en met de banenmarkt, buurtscouts & wonen en werken in de wijk zijn ruim 2.000 inwoners bereikt.
- Ruim 600 inwoners zijn via deze interventies op (betaalde) banen, leerwerktrajecten, opleidingen en/of stages terecht gekomen.

De beoordeling van de procesgang rond de actielijn IP&W leidt tot de volgende deelconclusies:

- De urgentie voor deze actielijn bij aanvang was groot, gezien de slechte score op NAP-indicatoren.
- De urgentie blijft groot. Werktoeleiding en jeugd: de werkloosheid in Nieuw-West is hoog en jongeren maken een relatief groot deel van de bevolking uit. Dit hangt wel sterk samen met economische situatie.
- Ondanks de programmatische aanpak is er weinig samenhang in interventies.
- Output is inzichtelijk. De projectorganisaties waren gehouden aan verplichtingen op het gebied van rapportages en zo is KNW er in geslaagd om projecten in kwantitatieve zin op waarde te schatten.

- Outcome is niet inzichtelijk; de bijdrage aan KNW-doelen is niet hard te maken.
- Aandacht voor verankering/borging van voortzetting van interventies komt in een laat stadium. Er zijn geen duidelijke keuzes gemaakt in wat wel/wat niet voortzetten.
- De samenwerking met DWI verliep moeizaam. KNW liep aan tegen de hiërarchische structuur van de organisatie.
- Toekomst: verenging van de focus en meer gebiedsgericht werken. Verduurzamen en verdiepen van ontwikkelde methodieken.
- De economische situatie noopt momenteel tot het maken van keuzes. Zorg voor een vangnet voor hen die het het hardst nodig hebben. DWI richt zich (meer dan eerst) op kansrijken, kansarmen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt vallen buiten de boot. De verwachting is dat bij economische groei een deel van de problematiek snel weer oplost.

Score op de meetlat

Onderstaand schema maakt de score op de meetlat, zoals die is ontwikkeld door DSP-groep, inzichtelijk voor de actielijn IP&W.

Schema 5.1 Actielijn IP&W

Integratie, Participatie en Werkgelegenheid	Score
Urgentie bij aanvang	++
Urgentie nu	++
Visie/focus bij start 2007	-
Visie/focus nu	-
Programma-aanpak	+/-
Resultaten/output zichtbaar	+
Effecten/outcome zichtbaar	-
Bijdrage aan KNW doelen	+/-
Samenwerking	+/-
Verankering	-
Evaluatie en monitoring	+/-

6 Actielijn: Economie

6.1 Inleiding

De actielijn Economie is in het leven geroepen om het ondernemerschap in NW te stimuleren en de kwaliteit hiervan te verbeteren. Geen ondernemerschap op de grote bedrijfsterreinen maar juist zoveel mogelijk in de wijk. Hierbij is samengewerkt met stadsdelen, woningcorporaties, banken en de Kamer van Koophandel.

6.2 Urgentie

De leefbaarheid was in Nieuw West beduidend slechter dan rest van Amsterdam. Dit gebied had geen aantrekkelijk ondernemersklimaat. Er ontstond bovendien leegstand onder bedrijfsruimte vanwege de (uitgestelde) stedelijke vernieuwing wat ook het woonklimaat niet ten goede kwam. Er was sprake van een elkaar versterkende, neerwaartse spiraal. Veel kleine, goedkope bedrijfsruimtes in de vernieuwingsgebieden worden uiteindelijk gesloopt. Het alternatief is voor veel huidige en nieuwe ondernemers te duur.

6.3 Doelstellingen actielijn

Het ER-doel was in eerste instantie meer ondernemerschap. Na de focusnotitie werd dit deel meer gespecificeerd: meer en betere kleinschalige buurt-economie in de wijk. De gedachte hierachter is dat meer midden- en kleinbedrijf van een hoge kwaliteit bijdraagt aan verbetering van de veiligheid en leefbaarheid en dat hiermee de buurt wordt versterkt. Wat onder hoge kwaliteit wordt verstaan, is niet nader gedefinieerd wat het monitoren op dat aspect lastig maakt. De huidige programmamanager definieert hoge kwaliteit als volgt: stabiele ondernemers die bewust zijn van de veranderende behoeften in de omgeving en hierop inspelen.

De geformuleerde subdoelen zijn:

- 1 Meer kleinschalige vestigingen met zoveel mogelijk werknemers uit NW. Met een betere match tussen vraag en aanbod van kleinschalige bedrijfsruimten
- 2 Betere kwaliteit van de wijk-economie
- 3 Creëren van doorgroeimogelijkheden voor ondernemers in NW.
- 4 Beter imago van NW.

Doel 1 is deels meetbaar, namelijk de ontwikkeling van kleinschalige vestigingen (<250m²). Over de herkomst van de bijbehorende werknemers daarentegen is geen informatie beschikbaar. Dit geldt eveneens voor de match tussen vraag en aanbod: de wijzigingen in het aanbod zijn te achterhalen, al is deze informatie niet direct voor handen maar de vraagkant is niet nader onderzocht. De overige doelen zijn moeilijk meetbaar of er zijn geen gegevens beschikbaar. De indicatoren die voor de nulmeting van 2007 zijn gebruikt, sluiten hier niet op aan.

Indicatoren nulmeting 2007

Uit de nulmeting blijkt dat er al een positieve ontwikkeling gaande is vanaf 2003/ 2004. Dit betreft alleen de kwantitatieve en niet de kwalitatieve aspecten terwijl dat een belangrijk onderdeel van de aanpak is (geworden). Over startende ondernemers is het volgende opgenomen:

- Aantal startende bedrijven is vanaf 2003 toegenomen in NW (vooral Osdorp), ook in Amsterdam.
- Het aantal startende ondernemers op het totaal aantal ondernemers in NW is relatief hoog: 11% tegenover 9% in Amsterdam. Dit geldt met name voor de Kolenkit en Osdorp-Midden.
- In NW is 0,7% van de beroepsbevolking een startende ondernemer. Het gemiddelde in Amsterdam ligt hoger, namelijk op 1%.

Over het ondernemersklimaat is in de nulmeting het volgende opgenomen: het aantal vestigingen met werkzame personen is tussen 2004 en 2006 in alle stadsdelen van NW toegenomen. In buurten in Osdorp en Slotervaart is het aandeel werkzame personen op de beroepsbevolking in de buurt relatief hoog.

6.4 Procesmanagement en samenwerking

Er is vooraf geen visie voor deze actielijn opgesteld. Het vertrekpunt was:

- De leefbaarheid van de gebieden versterken.
- Het vestigingsklimaat gunstiger maken door middel van de uitvoering van de stedelijke vernieuwing.

De interventies van deze actielijn zijn voortgekomen uit knelpunten. Het aantrekken van bedrijven heeft een hoge prioriteit, ook in het beleid van stadsdelen, en daarnaast acht de programmamanager het behoud van stabiele ondernemingen en het sturen op branchering en kwaliteit net zo belangrijk. Met als doel een evenwichtig en kwalitatief goed aanbod van ondernemers, zowel starters als bestaande ondernemers. Het behouden van stabiele ondernemers is moeilijker dan het aantrekken van startende ondernemers, zeker in de achterstandswijken. Ondernemers die de dupe van stedelijke vernieuwing zijn geworden, moeten daarom tegemoet worden gekomen, is zijn stelling. De rol van de overheid hierbij is zorgen voor een goede basis, namelijk een omgeving die schoon, heel, veilig is en in contact blijven met de stakeholders, zoals winkelstraatmanagers, buurtregisseurs en corporaties. Er is daarom bij de interventies nadrukkelijk samenwerking gezocht; er zijn coalities ontstaan tussen KNW, stadsdeel, woningcorporaties en ook banken en DWI. Als meerwaarde van de programma-aanpak wordt de flexibele inzet van kennis en expertise van verschillende partijen gezien.

Actieteam

Het actieteam, bestaande uit projectleiders van de interventies, Rabobank, Kamer van Koophandel en corporaties, kwam sporadisch bij elkaar. Het besprak de lopende interventies en adviseerde portefeuillehouders over nieuwe voorstellen. Het actieteam functioneert matig. Er is te weinig samenhang tussen de interventies waardoor afstemming weinig meerwaarde heeft voor betrokkenen. Wel is er gaandeweg meer synergie tussen sommige interventies ontstaan, zoals bij het Ondernemershuis en Suikeroom.

6.5 Aard en omvang van interventies

Voor deze actielijn was een budget beschikbaar van 2,1 miljoen. Daarvan ging de helft naar de (personele) uitbreiding van het Ondernemershuis in NW. Er zijn acht interventies die de eerder genoemde subdoelen moeten ondersteunen. Zo is de ondernemersprijs NW voor allochtone voorbeeldondernemers bedoeld om NW in een beter daglicht te plaatsen.

De meeste interventies zoals Kansenzones richten zich op zowel startende als gevestigde ondernemers. Alleen de interventie Suikeroom (zie kader) richt zich expliciet op de starters. Er ligt veel nadruk op het innovatieve karakter van interventies: kijken wat wel en niet werkt en daarvan leren. Zo is de Gideonsbende een informele netwerkorganisatie van gemeente, bedrijfsleven en corporaties die onorthodoxe voorstellen doet om ondernemerschap in NW te versterken en het imago van NW te verbeteren. Dat wil niet zeggen dat alles even goed slaagt. Omdat bijvoorbeeld de interventie te weinig aansluit op de behoefte, zoals bij de Gideonsbende het geval is. Of omdat de uitvoering gebreken toont zoals bij Bedrijventuin NW (ontwikkeling en realisering van modellen voor kleinschalige bedrijven). Succesvoller is de interventie Kansenzones, bedoeld om het vestigingsklimaat te verbeteren. Ondernemers worden gestimuleerd om in hun bedrijf te investeren.

6.6 Bereik van de interventies

De prestaties per interventie zijn niet altijd helder te bepalen. Of het is niet helder in hoeverre de prestaties aansluiten bij het beoogde doel. Bijvoorbeeld bij Suikeroom is het streefaantal voor zowel aanmeldingen als gesloten overeenkomsten vooraf niet vastgesteld (zie kader hieronder). Het Ondernemershuis heeft wel vooraf gestelde prestaties die meetbaar zijn, zoals het aantal intakegesprekken (300 voor starters, 300 voor bestaande ondernemers) en de doelgroep (het aantal ondernemers uit NW), en heeft deze ook bijgehouden. In de loop der tijd is het bereik van het Ondernemershuis toegenomen. Maar het is niet bekend hoe goed de kwalitatieve dienstverlening is voor de klant (ondernemer): was de ondersteuning zinvol voor de klant? Een interventie als Kansenzones heeft juist positieve effecten.

Voorbeeld: Kansenzones

Kansenzones (vanaf 2009, € 200.000 voor projectleider en ondersteuning) biedt stimuleringsmaatregelen voor heel Nieuw West, waaronder een investeringssubsidie voor bedrijven (bedrijfsuitrusting, vastgoed). Er wordt maximaal € 40.000 van het totale investeringsbedrag uitgekeerd. De interventie is bedoeld om de uitstraling van het bedrijf (winkel) en daarmee van de wijk te verbeteren. Tot nu toe zijn er 137 aanvragen geweest waarvan 40 zijn gehonoreerd (het aantal dat gehonoreerd wordt, neemt toe). Er is circa € 750.000 uitgekeerd en daarnaast hebben ondernemers € 457.000 zelf geïnvesteerd volgens de voortgangsrapportages. Kansenzones heeft investeringen van de ondernemer en ook woningcorporaties en particuliere eigenaren in het bedrijf dan wel de bedrijfsruimte uitgelokt.

Voorbeeld: Suikeroom

Suikeroom (vanaf 2008, € 15.000) is een stichting die startende ondernemers in Amsterdam koppelt aan (het netwerk van) gevestigde ondernemers voor coaching en financiële ondersteuning. Hiervoor worden participatiefondsen opgericht. Tot mei 2010 waren 140 aanvragen maar bij slechts vijf heeft deze tot een overeenkomst geleid waarbij nog geen ondernemers uit NW zijn betrokken. De praktijk blijkt weerbarstig. Volgens de programmamanager zijn allochtone ondernemers niet snel geneigd om buitenstaanders een kijkje in hun financiële en organisatorische keuken te gunnen. Ze zijn gewend om het op te lossen met behulp van familie. De interventie getuigt van lef maar sluit in deze vorm niet aan op de werkwijze en belewswereld van de allochtone ondernemer.

Voorbeeld: Uitbreiding Ondernemershuis

In de vernieuwing van een aantal buurten in Nieuw West speelt ondernemerschap een belangrijke rol bij de versterking van de wijk economie. De doelstelling is om de huidige ondernemers voor het gebied te behouden en nieuwe ondernemers aan te trekken, teneinde de werkgelegenheid en de leefbaarheid van het gebied te versterken. Het Ondernemershuis (2008-2010: € 1.035.000) helpt (startende) ondernemers door te helpen bij financieringsproblemen, bedrijfshuisvesting en netwerkvorming. Daarbij wordt extra aandacht gericht op doelgroepen die minder goed zijn aangesloten op de bestaande ondernemersinfrastructuur. Tot voorjaar 2010 zijn er 598 intakes gehouden met prestarters en 416 met gevestigde ondernemers. In Nieuw West zijn er tussen 2008-2010 96 nieuwe bedrijven opgericht en 195 bestaande bedrijven ondersteund.

De interventies ondersteunen in meer of mindere mate het doel en de bijbehorende subdoelen. Maar aangezien sommige interventies gestopt zijn (Bedrijventuin NW) of niet aan de verwachting voldoen (Suikeroom), raakt het bereiken van subdoelen zoals de match tussen vraag en aanbod naar kleinschalige bedrijfsruimte en doorgroeimogelijkheden voor ondernemers in NW, meer achterop. Ook is de afgelopen tijd de focus aangescherpt bij programmamanager en stadsdelen, zoals meer nadruk op behoud dan wel realisatie van kleinschalige bedrijfsruimtes. Daar zijn de interventies en de monitoring niet op aangepast.

6.7 Aansluiting op regulier beleid

Het verschil met regulier beleid is volgens de programmamanager groot. KNW is heeft een vrijere rol en propageert een directe aanpak van dagelijkse problematiek in plaats via het beleid. KNW is wat dat betreft flexibeler. De samenwerking tussen KNW en de stadsdelen is overigens goed verlopen wat de integratie van interventies in het nieuwe stadsdeel makkelijker maakt.

6.8 Verankering en continuïteit

Bij een innovatieve aanpak horen ook projecten die mislopen, dat is inherent aan de werkwijze. Er zijn dan ook interventies stopgezet die geen slagingskansen hadden of te weinig opgeleverd hebben, zoals Koplopers of Bedrijventuin. Andere projecten worden bijgestuurd, al dan niet naar aanleiding van (evaluatie)onderzoeken. Een aantal onderzoeken zijn in 2010 uitgevoerd, overigens niet alleen voor Nieuw West: evaluaties van Ondernemershuizen Amsterdam en Kansenzones Amsterdam en een analyse van het aanbod van bedrijfsruimtes. Voor het Ondernemershuis wordt momenteel bekeken hoe deze vraagrichter (netwerk van zzp-ers) en flexibeler kan worden. De Gideonsbende als aanjager wordt mogelijk voortgezet maar in een andere samenstelling. Kansenzones wordt vanaf 2011 met dezelfde aanpak door het stadsdeel overgenomen. Kansenzones wordt via de Wijkaanpak eveneens toegepast in andere delen van de stad. Ook de Ondernemersprijs gaat het stadsdeel voortzetten.

6.9 Maatschappelijke resultaten

Indicatoren om meer en betere kleinschalige buurtconomie in de wijk, te kunnen meten, zijn niet bekend. De volgende indicatoren kunnen hiervan een beeld geven:

- aantal bedrijfsvestigingen (startende ondernemers);
- vestigingen naar bedrijfsgrootte (midden en kleinbedrijf: < 250 personen);
- vestigingen naar soort bedrijvigheid.

Bij de laatste indicator is vanuit de actielijn onduidelijk wat hierbij wel/niet gewenst is.

Het volgende is hierover bekend voor de vernieuwingsgebieden over de periode 2005- 2009³⁸:

- Aantal bedrijfsvestigingen is met 36% toegenomen. Beduidend hoger dan het NW (27%) en Amsterdam (19%). Uit ander onderzoek³⁹ blijkt overigens dat in NW het percentage startende ondernemers die na twee jaar nog bestaan, is toegenomen (81% in 2009, 71% in 2007), meer dan in Amsterdam (82% resp. 75%).
- De groei in de bedrijfsgrootte zit vooral in 1- persoonsbedrijven: 47%. Veel meer dan NW (33%) en Amsterdam (27%). In 2009 maken de 1- persoonsbedrijven in vernieuwingsgebieden, NW en Amsterdam meer dan 60% uit van het totaal.
- Qua activiteit zit de groei vooral in bouwnijverheid. In 2009 zit 20% van de bedrijven in zakelijke dienstverlening. Daarna volgen detailhandel (16%) en bouwnijverheid (13%). Detailhandel blijft een belangrijke sector maar is gedaald van 21% naar 16%. Meer dan de helft van de detailhandel bestaat uit winkels, met name voedsel- en kledingzaken.
- Opvallend is dat de werkgelegenheid in vernieuwingsgebieden daalde met 4%. Dit in tegenstelling tot het NW (+5%) en Amsterdam (+10%).

Noot 38 Kerncijfers economie KNW, dienst O&S, 2010

Noot 39 Basismeetset 2010, dienst O&S 2010.

De creatieve industrie is in NW met 90% gegroeid tussen 2007 en 2008 terwijl dat in Amsterdam 64% was. In 2008 waren zo'n 116 creatieve bedrijven in NW⁴⁰.

De afgelopen jaren zijn in NW meer bedrijven bijgekomen, voornamelijk 1-persoonsbedrijven. In 2009 stond de teller op ca 3.600 bedrijfsvestigingen in de vernieuwingsgebieden, bijna de helft van de totale bedrijvigheid in het NW. Maar de werkgelegenheid in de vernieuwingsgebieden is afgenomen. De kwaliteitsverbetering van de wijk economie en de bijdrage aan de leefbaarheid en veiligheid van de buurten is hierbij moeilijk te duiden. Wel is er een duidelijke opmars van creatieve bedrijven naar NW. Dat werkt imagoverbetering in de hand maar deze ontwikkeling heeft niet automatisch de werkgelegenheid in het gebied vergroot.

Onduidelijk is in hoeverre bovengenoemde resultaten aan KNW kunnen worden toegeschreven, ook gezien de stijgende lijn die zich vóór KNW voordeed. Steeds meer startende (en gevestigde) ondernemers hebben het Ondernemershuis kunnen vinden voor advies. Mogelijk dat dit een bijdrage heeft geleverd aan de toename van het aantal startende ondernemers. Aan de andere kant is de positieve spin off van Kansenzones waarbij ondernemers en corporaties meer investeren in hun bedrijf evenmin in de NAP-indicatoren terug te vinden. Volgens de programmamanager zit het succes van veel interventies meer op kleine schaal: de individuele ondernemer of de verbeterde uitstraling van een winkelstraat.

De aanname binnen de actielijn is dat er in NW de behoefte naar kleine, betaalbare bedrijfsruimtes blijft terwijl deze verdwijnen met de stedelijke vernieuwing. In de nieuwbouw komen namelijk vooral grotere en duurdere bedrijfsruimtes terug; een aanbod dat onvoldoende aansluit op de behoefte van starters. Die behoefte is niet nader gekwantificeerd. Voor een dergelijk onderzoek was geen geld meer beschikbaar.

Uit recent onderzoek van het Planbureau voor de leefomgeving⁴¹ blijkt dat niet alle typen bedrijvigheid bijdragen aan verbetering van de leefbaarheid in een wijk. Het geldt vooral voor kleinschalige detailhandel (winkels). Bovendien is het logisch dat bedrijven eerder kiezen voor goede wijken dan voor risicovolle wijken die als slecht en onveilig bekend staan. Oftewel, een veilige en leefbare wijk is een voorwaarde om ondernemers aan te trekken, in plaats van andersom.

6.10 Deelconclusie

Samenvattend zijn via de actielijn Economie de volgende resultaten geboekt:

- via het ondernemershuis zijn ruim 2.000 adviesgesprekken gevoerd met startende en gevestigde bedrijven.
- Dit heeft geleid tot de start van ruim 100 nieuwe bedrijven in Nieuw-West.
- 40 ondernemers hebben tot nu toe het kader van de kansenzoneregelgeving een investeringsbijdrage ontvangen van de gemeente. De totale investering is ruim € 1,5 miljoen, maximaal 50% is verstrekt als investeringsbijdrage.
- Jaarlijks worden ondernemersprijzen uitgereikt, er verschijnt een ondernemerstijdschrift en er wordt actief gebouwd aan ondernemersnetwerken.

Noot 40 Dienst O&S

Noot 41 Planbureau voor de leefomgeving: *Bedrijvigheid en leefbaarheid in stedelijke woonwijken*, 2010

De beoordeling van de procesgang rond de actielijn Economie leidt tot de volgende deelconclusies:

- De urgentie voor deze actielijn was er gezien het ongunstige ondernemersklimaat in vernieuwingsgebieden (imago, veiligheid), dat verslechtert tijdens de uitvoering van de vernieuwing.
- De actielijn, gericht op ondersteuning van ondernemers, kenmerkt zich door experimenten (innovatie) en een andere werkwijze. Leren van fouten en geslaagde interventies is hierbij van belang. Dat is gebeurd in die zin dat enkele interventies zijn stopgezet of worden bijgesteld en de geslaagde interventies worden overgenomen door het stadsdeel. Maar de samenhang tussen de interventies is gebrekkig gebleven. Dat is te wijten aan de start en ook aan onvoldoende reflectie en bijsturing gedurende de rit.
- De focus is bij de stadsdelen en KNW in de loop van der tijd aangescherpt. Maar de interventies die drie jaar geleden zijn gestart, zijn hier niet op aangepast. Bovendien is meer ondernemerschap in wijken niet per definitie goed voor de leefbaarheid. Deze kennis kan bijdragen aan aanscherping van de strategie.
- Bij de meeste interventies is wel zicht op de resultaten maar minder op de doorwerking en op de relatie met de outcome. De aansluiting tussen interventies en (sub)doelen is gaandeweg verminderd doordat interventies stopten of niet geheel geslaagd zijn.
- De actielijn heeft waardevolle coalities opgeleverd met onder andere woningcorporaties, Kamer van Koophandel en een bank. Voor het vervolg is een uitdaging om deze coalities te behouden en te benutten.

Score op de meetlat

Onderstaand schema maakt de score op de meetlat, zoals die is ontwikkeld door DSP-groep, inzichtelijk voor de actielijn Economie.

Schema 6.1 Actielijn Economie

Economie	Score
Urgentie bij aanvang	++
Urgentie nu	++
Visie/ focus bij start 2007	-
Visie/ focus nu	+/-
Programma-aanpak	+/-
Resultaten/output zichtbaar	+
Effecten/outcome zichtbaar	+/-
Bijdrage aan KNW doelen	+/-
Samenwerking	++
Verankering	+
Evaluatie en monitoring	+/-

7 Actielijn: Wonen en Leven

7.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de actielijn Wonen en Leven beschreven. Er is op deze actielijn sinds de start van de Wijkaanpak in 2008 geen sturing geweest vanuit KNW. In die zin verschilt de programmasturing van deze actielijn van de andere actielijnen.

7.2 Urgentie

Met leefbaarheid en sociale cohesie was het in NW slechter gesteld dan in Amsterdam. Met sociale cohesie wordt de sociale samenhang in een buurt of maatschappij bedoeld⁴². Het gaat om elkaar kennen, manier van omgaan, saamhorigheid en thuis voelen in de buurt. Leefbaarheid (oordeel over buurt, woning, openbare ruimte) en veiligheid (subjectief en objectief) hangen hiermee samen. Deze aspecten geven een beeld van de beleving van de bewoner in zijn woonomgeving.

Het uitgangspunt van KNW is dat door meer contact en betrokkenheid in de buurt de sociale cohesie en daarmee de leefbaarheid worden verbeterd.

7.3 Doelstellingen actielijn

De actielijn Wonen en Leven richt zich op de verbetering van de sociale cohesie met projecten die meer contact en betrokkenheid in de buurt moeten bevorderen.

Voor de actielijn Wonen en Leven zijn na de focusnotitie in 2008 drie ER-doelen geformuleerd:

- 1 verbetering van de sociale cohesie
- 2 meer gehechtheid in/ met de buurt
- 3 meer trots op eigen identiteit.

Er zijn hiervoor vier subdoelen geformuleerd die met name vallen onder het eerste ER-doel:

- a vergroting van bewonersparticipatie
- b actievere (inter)etnische netwerken in de buurt
- c onderzoek naar de bijdrage aan de ER-doelen
- d verhogen samenspelen van kinderen van verschillende culturen uit gemengde buurten.

Deze subdoelen zijn niet even smart. Het eerste subdoel is in principe meetbaar, subdoelen b en d zijn moeilijk meetbaar. Subdoel c is eerder een middel dan een doel.

Noot 42 Monitoring Koers Nieuw West, Nulmeting, Dienst O&S, juni 2007.

Indicatoren nulmeting 2007

De nulmeting bevat de indicator sociale cohesie. Indicatoren voor de overige twee ER-doelen ontbreken. Er zijn andere indicatoren die naast sociale cohesie in de actielijn worden gehanteerd: tevredenheid met de eigen buurt (onderdeel van leefbaarheid) en subjectieve en objectieve veiligheid. De nulmeting bevat geen indicatoren die inzicht geven in het bereiken van de subdoelen.

De gegevens van de nulmeting dateren van 2003/ 2005/2006:

- Op gebied van tevredenheid met eigen buurt is de gemiddelde score van vernieuwingsgebieden 6,4. De Kolenkit en Overtoomse Veld scoren onvoldoende. Amsterdam scoort 7,1.
- Op gebied van sociale cohesie scoort NW een onvoldoende en lager dan Amsterdam: 5,7 respectievelijk 6,1.
- Op gebied van zich thuis voelen bij de mensen in de buurt scoort NW slechter dan Amsterdam: 65% respectievelijk 74%.
- De subjectieve veiligheid is, net als in Amsterdam, in de meeste gebieden in NW toegenomen, op Overtoomse veld na. Uit de nulmeting blijkt dat de buurten waar mensen zich veilig voelen, tevens de buurten zijn waar ze tevreden zijn over de woningen en de buurt.
- De objectieve veiligheid is zowel in NW als Amsterdam verbeterd tussen 2003 en 2005.

De vernieuwingsgebieden scoorden op leefbaarheid en (sociale) veiligheid lager dan het Amsterdams gemiddelde.

7.4 Procesmanagement en samenwerking

Bij KNW was er geen strategie vooraf, dat geldt dus ook voor de interventies op gebied van sociale cohesie. Vóór de focusnotitie was er een projectleider voor Buurt op eigen kracht vanuit het programmabureau. Toen de Wijkaanpak startte met de actielijnen, is deze indeling overgenomen door KNW, zoals bij Wonen & Leven. Dit geldt ook voor de meeste andere actielijnen van KNW. De buurtgerichte benadering van de Wijkaanpak sloot goed aan op (onder andere) de sociale cohesie-interventies van KNW. Vanwege de overlap met de uitvoering van de Wijkaanpak hebben in 2009 de toenmalige programmamanagers afgesproken om minder aandacht aan deze actielijn te geven. Dat is overigens geen bestuurlijk besluit geweest. De ingezette interventies zijn voortgezet maar er zijn geen nieuwe interventies meer bijgekomen. Er was geen programmamanager die zich intensief met deze actielijn heeft bezig gehouden. En het actieteam, bestaande uit stadsdelen, woningcorporaties en DMO, is niet van de grond gekomen. Van een programmatische sturing vanuit KNW is dan ook nauwelijks sprake geweest. Wel was er een goede samenwerking tussen de stadsdelen om interventies in de gebieden uit te rollen. Die samenwerking hebben betrokkenen als waardevol ervaren, zeker in verband met de fusie van de stadsdelen, bleek uit de evaluatiesessie over W&L.

7.5 Aard en omvang van interventies

Bij deze actielijn is voor € 2,1 miljoen gereserveerd. De grootste budgetten zijn naar de interventie Buurt op eigen kracht (bewonersparticipatie) gegaan, ca 1,4 miljoen. In totaal zijn er vijf interventies waarvan vier met een sterke focus op activiteiten voor en door bewoners. De vijfde is niet zozeer een

interventie maar een evaluatie van sociale projecten bij stedelijke vernieuwing in Overtoomse veld. De actielijn bestaat uit losse projecten die weinig samenhang vertonen en ook niet als zodanig zijn opgezet. De samenhang met de andere programmalijnen is eveneens zeer matig.

Voorbeeld: Sociale wijkvernieuwing

De interventie Sociale wijkvernieuwing (2007-2010, €150.000, Geuzenveld/Slotermeer en Osdorp) bestaat uit intensievere participatietrajecten bij/rondom de vernieuwingsplannen in Osdorp en Slotermeer. Hierbij worden de stakeholders zoals bewoners, welzijnsorganisaties en corporaties, intensief betrokken. De KNW-gelden werden in de stedelijke vernieuwingstrajecten ook aangewend voor quick wins, zoals een opknopbeurt van een speeltuin, om ergernissen bij bewoners weg te nemen en hierdoor het vertrouwen te versterken. Het resultaat is volgens betrokkenen minder weerstand bij de ontwikkeling en vaststelling van de vernieuwingsplannen en meer betrokkenheid, helemaal gezien de fase van vernieuwing vervolg van deze interventie is in Osdorp opgegaan in de wijkaanpak.

7.6 Bereik van de interventie

Bij enkele interventies is het bereik vooraf geformuleerd, zoals bij Vooruit (activiteiten in de wijk voor 300 volwassenen en kinderen) en het jongerenwedstrijd Pimp my block (15 aanvragen per prijsvraag). Die aantallen zijn meestal behaald. Daarmee is de bewonersparticipatie vergroot maar of er ook een bijdrage is geleverd aan de andere subdoelen, is de vraag. Over de doorwerking van de resultaten (hoe actief blijven de vrijwilligers bijvoorbeeld) is namelijk weinig bekend.

Voorbeeld: Vooruit

In het kader van het project Vooruit (2007-2009, €200.000) krijgen studenten van de Vrije Universiteit gratis huisvesting via Far West, Ymere of Eigen Haard als ze zich in ruil daarvoor 10 uur per week gratis inzetten voor de buurtkinderen tussen 4 en 16 jaar. Daarbij wordt ook samengewerkt met de scholen in de buurt. Dit project kreeg in 2008 de 2^e prijs bij de verkiezing Parels van Integratie. Inmiddels zijn er 54 studenten actief in zes wijken binnen Nieuw West, waarvoor woningen in sloop- en renovatiepanden beschikbaar zijn. In totaal worden via de activiteiten meer dan 300 deelnemers bereikt.

Bij andere interventies is het resultaat niet vooraf gespecificeerd. Zo gaat het bij de Sociale wijkvernieuwing om honoreren van bewonersinitiatieven wat ook gebeurd is (kickbokstraining, huiskamerproject) maar een streefaantal is niet bekend. Dat neemt niet weg dat sommige uitgevoerde initiatieven in de buurt als geslaagd worden ervaren. Het succes zit volgens betrokkenen ook in de werkwijze van bewonersparticipatie. Dergelijke trajecten zijn ondertussen meer gemeengoed geworden maar waren toen innovatief. Buurt op eigen kracht zet in op het creëren van netwerken van bewoners, bijvoorbeeld bij het project Buurtweb De Aker in Osdorp. Kleine aantallen in de startfase leiden uiteraard niet tot een aantoonbaar groots effect in de wijk op gebied van bewonersparticipatie. De verwachting is wel dat de aantallen toenemen en daarmee ook de impact van deze benaderingswijze.

7.7 Aansluiting op regulier beleid en Wijkaanpak

De scheidslijn tussen KNW en regulier beleid is niet altijd scherp; wat bij het ene stadsdeel regulier was, was bij een ander nieuw beleid. Er is, zoals eerder aangegeven, wel een duidelijk verband met Wonen & Leven van de Wijkaanpak, al is deze inhoudelijk breder ten opzichte van de KNW-actielijn. Onder W&L van de Wijkaanpak valt namelijk naast bewonersparticipatie ook een betere woningvoorraad, openbare ruimte en leefbaarheid (schoon/heel/veilig, overlast). Onderdelen van interventies van W&L/KNW vallen onder de Wijkaanpak wat ook bij andere actielijnen het geval is. De output van de W&L- en KNW-interventies wordt gezamenlijk bijgehouden in de uitvoeringsmonitor van de Wijkaanpak.

7.8 Verankering en continuïteit

De belangrijkste verankering in het stadsdeel vindt plaats via de Wijkaanpak. Onderdelen van de interventies Buurt op eigen kracht (Wijkweb Geuzenveld/ Slotermeer, Buurtweb Osdorp) en Vooruit zijn onder de Wijkaanpak komen te vallen of hebben een verbinding met de activiteiten in de Wijkaanpak. De aanpak van bewonersparticipatie zoals toegepast in Sociale wijkvernieuwing is min of meer de norm geworden volgens betrokkenen.

Voorbeeld: Pimp my Block

De interventie Pimp my Block (2000-2010, €57.000) draait om een wedstrijd, gericht op jongeren uit achterstandswijken, die ideeën ter verbetering van hun wijk kunnen indienen. Jongeren dragen op deze manier zelf een steentje bij aan de leefbaarheid van hun buurt, ze ontdekken hun ambities en leren deze vorm te geven. Een vakjury kiest het beste idee dat met de jongeren wordt uitgevoerd: bijvoorbeeld een documentaire over het leven van jongeren (Slotermeer) en een buurtfeest met kickboxworkshop (Osdorp). In totaal hebben meer dan 100 jongeren zich ingezet om initiatieven te ontwikkelen en zijn er in 3 wijken ongeveer 20 vrijwilligers actief. Er is maximaal €5.000 beschikbaar om het winnende idee uit te voeren.

Pimp my Block is een sympathieke interventie maar solistisch opgezet door een externe organisatie, de NJR (voorheen Nationale Jeugdraad) die dit ook in andere steden uitvoert. Hierdoor blijft het een op zich zelf staand project, dat weinig aansluiting vindt op de reguliere werkwijze en organisatie.

7.9 Maatschappelijke resultaten

Uit cijfers van 2008 en 2009⁴³ blijken de volgende ontwikkelingen sinds 2005 (zie de eerder genoemde indicatoren in paragraaf 7.3):

- Op gebied van leefbaarheid/ tevredenheid met eigen buurt scoren vernieuwingsgebieden in 2009 6,3 waarmee geen verbetering is opgetreden, NW een 6,6 en Amsterdam een 7,3. Overtoomse Veld zit nog steeds op een onvoldoende. Lelylaan scoort eveneens een onvoldoende.

Noot 43 Buurtfoto's Nieuw West, O&S 2010.

- Op gebied van sociale cohesie scoort NW in 2008 een 5,6, geen verbetering ten opzichte van 2005. Dit geldt ook voor Amsterdam (6,0).
- Op gebied van zich thuis voelen bij de mensen in de buurt zijn geen recente gegevens beschikbaar
- De subjectieve veiligheid is tussen 2005- 2009 in NW en met name de vernieuwingsgebieden verslechterd terwijl deze in Amsterdam is verbeterd.
- De objectieve veiligheid is zowel in NW als Amsterdam verbeterd tussen 2005- 2009. In de vernieuwingsgebieden is de verbetering lager dan in Amsterdam.

Op de hierboven genoemde terreinen is nog weinig verbetering te bespeuren: het verschil tussen Amsterdam en de vernieuwingsgebieden is eerder groter dan kleiner geworden. De uitvoering van de stedelijke vernieuwing is waarschijnlijk deels te wijten aan de verslechtering. De vraag is dan enerzijds of na de realisering een verbetering zichtbaar zal zijn en anderzijds of het nog slechter geworden was zonder de interventies. Deze vraag is nu moeilijk te beantwoorden, een langere doorlooptijd is hierbij noodzakelijk. Zo dateren cijfers over sociale cohesie uit 2008, dat is te vroeg om een koppeling te kunnen maken met de ingezette interventies.

Voor de interventies geldt dat de doorwerking onduidelijk is; in hoeverre dragen deze interventies bij aan de sociale cohesie? Een recent onderzoek⁴⁴ plaatst vraagtekens bij het nut van de versterking van sociale netwerken; meer ontmoetingen leidt niet zonder meer tot een betere sociale cohesie. Dergelijke noties zijn voor vervolgstrategieën van belang.

Bij de evaluatiesessie over de actielijn waren betrokkenen er van overtuigd dat ook bij het bereiken van het NAP, buurten in NW overblijven die onder gemiddeld scoren. Kortom, de problemen zijn niet verdwenen als het hoofdoel van KNW is bereikt. Een veelgehoorde opmerking over de outcome is dat NW een te groot gebied is voor zichtbare verbeteringen op korte termijn, ook een wijk kan in die zin te groot zijn. In de sessie over deze actielijn kwam naar voren dat de verbetering waarschijnlijk vooral op individueel niveau tastbaar wordt. Informatie hierover is af te leiden van impressies van betrokkenen. Het maakt in ieder geval het inzicht in de reikwijdte van de interventies beperkt en daarmee ook de effectiviteit gezien de ingezette middelen.

7.10 Deelconclusie

Samenvattend zijn via de actielijn Wonen en Leven de volgende resultaten geboekt:

- 370 buurtbewoners zijn via West in Kracht getraind in buurtmediation, dit heeft geleid tot 130 vrijwilligers.
- Circa 1.200 kinderen hebben (op 18 locatie in Nieuw West) sociale vaardigheden geleerd om op een prettigere manier met elkaar om te gaan ("samen spelen").
- Circa 40 studenten doen, in ruil voor huisvesting, vrijwilligerswerk (o.a. huiswerkbegeleiding) in de buurt; hiermee worden 300 kinderen bereikt.
- Ruim 60 initiatieven om jongeren bij de openbare ruimte te betrekken

Noot 44 'De sociale cohesie voorbij', Van Stokkom en Toenders, 2010.

- Realisatie diverse kunst en cultuurprojecten ter verhoging kwaliteit in de openbare ruimte (o.a. veilige tunnels)

De beoordeling van de procesgang rond de actielijn Wonen en Leven leidt tot de volgende deelconclusies:

- Deze actielijn kent nu meer urgentie dan in 2007 gezien het uitblijven van de verbetering op gebied van sociale cohesie, leefbaarheid en veiligheid.
- Kenmerkend: interventies vertonen geen samenhang, weinig programmasturing en minder aandacht vanuit KNW voor deze actielijn vanwege de overlap met de uitvoering van de Wijkaanpak.
- Subdoelen zijn niet goed meetbaar gemaakt dus onduidelijk of deze voldoende bereikt zijn. Wel worden de resultaten van de interventies (output) via de uitvoeringsmonitor gevolgd.
- De relatie tussen de interventies en maatschappelijk effecten is moeilijk te duiden. Heeft de bereikte groep actieve bewoners ook geleid tot duurzame activering? En heeft die activering geleid tot betere sociale cohesie? Hierover is nog geen informatie beschikbaar.
- Het is te vroeg om de outcome van KNW te kunnen meten. Lange adem en continuïteit in de aanpak zijn dan ook vereist. Het schaalniveau van het meten van effecten speelt een belangrijke rol: zijn er effecten zichtbaar in een vernieuwingsgebied, buurt of straat? Op deze wijze heeft deze KNW-actielijn niet geopereerd. Nuances in positieve en negatieve effecten kunnen dan makkelijker onopgemerkt blijven terwijl direct betrokkenen (uitvoerders van de interventies, bewoners) deze wel in de wijk zien.
- Verankering verloopt via de Wijkaanpak waar onderdelen van een aantal interventies al onder valt. Samenwerking tussen stadsdelen en met andere organisaties zoals corporaties zien betrokkenen als een grote plus. Net als de methodiek van intensieve bewonersparticipatie die ondertussen als regulier wordt beschouwd.

Score op de meetlat

Onderstaand schema maakt de score op de meetlat, zoals die is ontwikkeld door DSP-groep, inzichtelijk voor de actielijn Wonen en Leven.

Schema 7.1 Actielijn Wonen en Leven

Wonen&Leven	Score
Urgentie bij aanvang	+
Urgentie nu	++
Visie/ focus bij start 2007	-
Visie/ focus nu	+/-
Programma-aanpak	-
Resultaten/output zichtbaar	+/-
Effecten/outcome zichtbaar	+/-
Bijdrage aan KNW doelen	+/-
Samenwerking	+
Verankering	+
Evaluatie en monitoring	+/-

8 Actielijn: Kunst en Cultuur

8.1 Inleiding

De actielijn Kunst en Cultuur is opgezet met als doel om te versterken, uit te breiden en duurzaam te ontwikkelen wat NW te bieden heeft op cultureel gebied. Zo moest een voedingsbodem ontstaan voor een cultureel klimaat passend bij een stadsdeel met de omvang van NW.

8.2 Urgentie

Bewoners van Nieuw West scoorden cultureel gezien laag op NAP indicatoren, zoals op het bezoek aan voorstellingen en het bezoek aan culturele instellingen. Ook de cultuureducatieve infrastructuur op scholen was broos. Bewoners zouden in eerste instantie aanbod in hun directe omgeving mogen verwachten, gezien de omvang en ligging van het stadsdeel. Het voorzieningenaanbod in NW, theater de Meervaart, de bibliotheek en de muziekschool was echter mager voor de ruim 130.000 bewoners van NW.

8.3 Doelstellingen actielijn

De actielijn heeft de volgende hoofddoelstellingen (bron: DIN 2008):

- 1 Meer participatie: meer onderlinge contacten en een hogere betrokkenheid tussen bewoners van NW via het creëren van zogenaamde omgevingen, beeld, geluid en theater.
- 2 Meer/betere cultuureducatie: meer mensen in NW de mogelijkheid bieden om via cultuureducatie te genieten van het cultuuraanbod die de stad en NW bieden Meer en hoogwaardigere cultuureducatie op scholen (eerst PO, dan VO).
- 3 Betere infrastructuur: culturele infrastructuur beter ontwikkelen in NW, waardoor meer mogelijkheden tot presentatie en productie ontwikkeld worden en dit verbinden met het kunst en cultuuraanbod van binnenstad.
- 4 Meer manifestatie: meer samenhang brengen tussen de verschillende kleinschalige, bestaande K&C manifestaties in NW. Verbreden en kwalitatief versterken.
- 5 Empoweren van de creatieve industrie en kunstenaars die wonen en/of werken in NW via broedplaatsen en verbinden via de eerder genoemde zogenaamde omgevingen.

Subdoelstellingen zijn:

- K&C versterkt en verbindt de bestaande (gelijksoortige) gemeenschappen.
- Bieden van aantal/ geregelde laagdrempelige K&C kennisactiviteiten binnen NW = doelgroepen/grote variëteit aan doelgroepen voorzien van K&C activiteiten.
- Alle 40 PO scholen en leerlingen in NW in contact laten komen en kennis laten nemen van K&C (eerst PO, dan VO).
- Ontwikkelen van culturele hotspots en broedplaatsen binnen zogenaamde beeld-, geluid- en theateromgeving.

- Creëren van een plan voor K&C programma's door het ondersteunen en mee-ontwikkelen van de invulling van brede scholen
- Versterken van bestaande culturele gebouwen en het invullen van witte vlekken in de infrastructuur van NW
- Ontwikkelen, versterken van bestaande K&C manifestaties.
- Ontwikkelen van NW brede manifestaties in aanloop naar het cultureel jaar 2012
- Aantal netwerkvormingen via diverse mediatechnieken
- Het versterken en ontwikkelen van bestaande faciliteiten en de ontwikkeling van nieuwe faciliteiten.

De uitwerking in subdoelstellingen is weinig concreet en is niet SMART-geformuleerd. De interventies zetten sterk in op samenwerking en aanjagen en ontwikkelen van netwerken. De aantallen te organiseren activiteiten, het aantal te bereiken organisaties en personen zijn niet ingevuld. Ook is er geen koppeling gemaakt tussen doelstellingen, middelen en indicatoren. Dit maakt de resultaten van de actielijn Kunst en Cultuur moeilijk meetbaar.

Nulmeting 2007:

Ten tijde van de nulmeting van O+S in 2007 was de actielijn kunst en cultuur nog geen aparte actielijn. Wel zijn er indicatoren voor (actieve) kunst- en cultuurparticipatie deelname in de nulmeting opgenomen:

- Jongeren die podiumkunsten bezoeken 12-17 jaar
- Jongeren die amateurkunst beoefenen 12-17 jaar
- Lid bibliotheek 0-22 jaar
- Bezoek aan voorstellingen en musea volwassenen
- Lidmaatschap van verenigingen volwassenen

De indicatoren uit 2007 sluiten niet aan op de doelstellingen zoals geformuleerd in 2008. De programmamanagers K&C hebben deze indicatoren niet gehanteerd bij de uitvoering van het programma.

De actielijn kent dus geen meetbare doelstellingen, maar kent wel strategische doelstellingen en een visie op de werkwijze (zie paragraaf 8.4). De DIN-analyse van KNW kwam voor Kunst en Cultuur dusdanig aan het begin van de interventie dat men het formuleren van SMART doelstellingen te belastend vond voor de strategische doelstelling en werkwijze. In de uiteindelijke interventieaanvragen zijn overigens wel SMART doelstellingen opgenomen.

De interventies van Kunst en Cultuur dienen ter ondersteuning van de te behalen doelen en bijbehorende indicatoren van de andere actielijnen, te weten sociale cohesie, participatie en ontmoeting in een leefbare buurt. Voor de scores op deze indicatoren wordt verwezen naar hoofdstuk 4 van dit rapport.

8.4 Procesmanagement en samenwerking

Reeds in de periode 2006/2007 startte een aantal interventies K&C. Deze interventies vallen nog niet onder de zelfstandige actielijn kunst en cultuur.

Aan de basis van de actielijn Kunst en Cultuur ligt een bestuurlijk manifest 'Ontwikkelen en Verbinden' (april 2007). Bestuurders zien kansen om via kunst en cultuur verbindingen te leggen binnen NW en tussen NW en de rest van de stad. Via binding en samenhang in het cultureel aanbod in Nieuw

West kunnen er stepping stones worden ontwikkeld richting stedelijk niveau. De creatieve economie is één van de speerpunten. Deze sector bestaat naast een fysieke component ook uit netwerken en processen. Het samenbrengen van gelijkgestemden leidt volgens de initiators tot synergie.

De intendanten die de programmalijsn managen, vatten hun visie als volgt samen: *'Via kunst- en cultuuractiviteiten kunnen bewoners van NW elkaar ontmoeten. Tevens verwerven ze culturele bagage en ontwikkelen zij creatief vermogen wanneer ze in aanraking komen met kunst en cultuur. Uitgangspunt van de actielijn was dat cultureel vermogen leidt tot vindingrijkheid en mensen in staat stelt om overlevingsstrategieën te vinden. Via ontmoeten en meedoen ontstaat zo uiteindelijk sociale cohesie.'*

KNW stelt twee programmamanagers/intendanten⁴⁵ aan voor de actielijn. De intendanten/kwartiermakers Kunst en Cultuur krijgen ruimte om de actielijn in te vullen vanuit hun expertise. Twee ervaren ZZP-ers trekken de actielijn. Programmamanagers schrijven bij aanvang een strategiedocument met bestuurlijk manifest als onderlegger. 'We kennen de kunstwereld van binnenuit en kunnen met enig gezag, belangrijke spelers verleiden om hun kennis en netwerk in te zetten voor de Nieuw West doelen.'⁴⁶ De actielijn Kunst en cultuur heeft haar eigen medewerkers. Kosten voor de organisatie vallen onder het totaalbudget voor de actielijn en komen niet uit de middelen voor bureaustkosten van het programma KNW.

Het actieteam Kunst en Cultuur bestond maar kort. De stappen binnen de actielijn gingen te snel voor een driemaandelijks overleg, met als gevolg dat men elkaars taal niet sprak. Wel is er iedere twee weken ambtelijk overleg, en was er drie keer per jaar een overleg met de portefeuillehouders Kunst en Cultuur. De programmamanagers Kunst en Cultuur organiseren op verschillende onderwerpen netwerkbijeenkomsten, o.a. rond cultuureducatie, media, amateurmuziek, etc. Ook een reeks van netwerkbijeenkomsten, gericht op kunst en cultuur in de stedelijke vernieuwing in elk van de vier betrokken stadsdelen en een overkoepelende bijeenkomst voor de vier stadsdelen. Deze netwerkbijeenkomsten (zogenaamde Westgesprekken) leveren input vanuit het veld.

Corporaties maken onderdeel uit van het netwerk van de actielijn. De programmamanagers voerden gesprekken met corporaties. De betrokkenheid wisselde per aandachtsgebied. Woningbouwcorporatie Ymere was bijvoorbeeld minder betrokken bij educatie, maar was wel sterk geïnteresseerd in terreinen als community art en broedplaatsontwikkeling. Dergelijke ontwikkelingen geven een stadsdeel gezicht, aldus een deelnemer aan de evaluatiesessie Kunst en Cultuur.

Als meerwaarde van het programmabureau zien de programmamanagers de integrale benadering en de onderlinge afstemming binnen het bureau. De actielijn kunst en cultuur is zo vliegwiel geweest voor doorgaande beleidslijnen als cultuureducatie en talentontwikkeling. Via een programmabureau ontstaat dynamiek en heb je de vrijheid die nodig is om te kunnen onderne-

Noot 45 Letterlijke definitie intendant: zakelijk en administratief beheerder, artistiek leider. Opdracht: ontwikkelen en bij elkaar brengen van instellingen, initiatieven op gebied van kunst en cultuur. Rol: regisseren en programmeren.

Noot 46 DSP-groep, *Nieuwe Cultuurfuncties*, Amsterdam, 2010

men. Dat is anders dan binnen een overheidsorganisatie. Projectleiders met kennis van de verschillende aandachtsvelden binnen de actielijn (theater, beeld en geluid) hebben het bestaande netwerk ontsloten, nieuwe partijen aangetrokken en hebben partijen bij elkaar gebracht.

8.5 Aard en omvang van interventies

De investeringen in kunst- en cultuurinterventies bedragen in totaal € 5.200.000. Dit bedrag was ten tijde van dit onderzoek nog niet in zijn geheel beschikbaar. Het gaat om circa € 600.000.⁴⁷

Tussen de interventies die in die periode 2006-2007 startten en zijn uitgevoerd bestaat weinig samenhang. Kunst en cultuur was destijds nog geen aparte programmaliijn. De totale investeringen in deze interventies bedragen in totaal rond de 1 miljoen euro.

De interventies gestart vanaf 2008 worden gekozen op basis van het strategisch meerjarenplan 2008-2012, geschreven door de programmamanagers van de actielijn. De interventies dragen bij aan de doelstellingen uit dat plan. Het motto is: 'doorpakken op bewezen succes'. De bestedingen zitten meer dan bij andere actielijnen in personele kosten. Een groot deel (naar schatting 60%) van de financiële middelen wordt besteed als investering in het 'aanjagen' van ontwikkelingen. Doordat onderdelen sinds 2008 door externe producenten, en instellingen worden uitgevoerd, is er een stevig multiplier effect ontstaan, aldus de programmamanagers. Culturele fondsen, corporaties en bedrijfsleven ondersteunen in financiële zin de verschillende activiteiten. Het gaat om een bedrag van ruim 2,5 miljoen euro.

De hoofdlijn met als onderliggend document de strategie 2009-2012 is de onderlegger voor alle interventies. De kern van de aanpak is netwerkvorming en samenwerking, pilots uitzetten. In totaal zijn er zeven netwerken opgezet, namelijk:

- Tuinstadtheater: samenwerking community theater initiatieven.
- Muziekpodium: amateurbands, koren, orkesten, muziekscholen.
- Stichting Sloterpas Festival: culturele producenten, amateur deelnemers.
- Broedplaatsennetwerk: acht broedplaatsen in Nieuw West.
- Mediaplatform: radio, film, televisie/We(st) Make(s) Media, UCEE station.
- Cultuurcoördinatoren PO en VO scholen. MOCCA: vraaggerichte relatie.
- Corporatienetwerk: samenwerking op het terrein van K&C.

8.6 Bereik van interventies

De programmamanagers van de actielijn stellen de oorspronkelijke culturele NAP-indicatoren, zoals opgenomen in de nulmeting van de dienst O+S uit 2007, ter discussie en hanteren deze niet (zie paragraaf 8.2). De ontwikkeling op deze indicatoren komt daarom in deze evaluatie niet verder aan de orde.

Noot 47 Zie besluit Bestuurscommissie Koers Nieuw West juli 2010.

Bezoekers- en deelnemersaantallen van het Sloterplasfestival (2009 en 2010, zie verder kader) bieden een alternatief inzicht in het resultaat. Ook het aantal uitnodigingen voor activiteiten, dat de programmamanagers krijgen, vormen een signaal dat het cultureel leven groeit. De culturele website Nieuw West Express geeft ook een aardig inzicht in de breedte en omvang van het culturele leven⁴⁸.

Voorbeeld: Sloterplasfestival

Het Sloterplasfestival is een goed voorbeeld van een podium voor het culturele leven in NW. Het festival wordt gedurende het voorafgaande jaar opgebouwd in samenwerking met scholen, amateurverenigingen, muziek- en theatergroepen. Het werkt als een piramidemodel⁴⁹ dat toewerkt naar een topevenement. Tijdens dit festival kan men aan elkaar laten zien wat men kan. In het programma worden ook professionele kunstenaars en artiesten gepresenteerd. Bezoekersaantal 2010 naar schatting 12.000-15.000.

Voorbeeld: We(st) Make(s) Media

Naast het Sloterplasfestival is ook We(st) Make(s) Media een belangrijk platform. In november vindt het mediafestival voor jongeren We(st) Make(s) Media 2010 plaats. Dit biedt een platform voor jongeren tussen de 13 en 25 jaar die bezig zijn met media. Ze presenteren verschillende korte films en doen radio workshops. Bij het festival zijn lokale, stedelijke en landelijke partijen betrokken: Stedelijk Jongerenwerk Amsterdam, IDFA, Click F1, Studio West, Koers Nieuw West en de Meervaart.

Voorbeeld: Kunst en Cultuureducatie

De interventie Kunst- en Cultuureducatie (2008-2010, €490.000) is erop gericht dat scholen in Nieuw West sterke netwerken en samenwerkingsrelaties ontwikkelen met culturele instellingen en/of kunstenaars. Samen zorgen zij ervoor dat alle kinderen in Nieuw West blijvend in contact komen met goede, inspirerende en vernieuwende trajecten op het gebied van kunst- en cultuureducatie. Deze trajecten vinden zowel onder als na schooltijd plaats en zijn geïntegreerd in het curriculum van de school. De trajecten richten zich op kunst als waarde op zich, maar ook op kunst ter verrijking en ondersteuning van taalverwerving. Kunst- en Cultuureducatie is een kopprogramma, dat wil zeggen dat het tijdelijk en aanvullend van karakter is. In totaal gaat het om 40 basisscholen, waarvan er 4 een zelfstandig beleid voeren. Inmiddels worden er via KCE-activiteiten op 34 basisscholen en 16 VO-scholen ruim 15.000 leerlingen bereikt. Hier zijn 29 culturele organisaties bij betrokken.

Noot 48 <http://www.nieuwwestexpress.nl/>

Noot 49 Nieuw West als Podium. Evenementen, Manifestaties en Festivals in Nieuw West.

In opdracht van de actielijn Kunst en Cultuur is in 2009 een eigen monitor uitgevoerd, waarin resultaten van de actielijn staan⁵⁰:

- Een van de zichtbare resultaten is het ontstaan van acht broedplaatsen, onderling verschillende gebouwen en organisaties met ontmoetingsruimten voor de buurt en met werkplekken voor creatieven.
- Er is nu een goed binnenschools aanbod cultuureducatie. Vrijwel alle scholen hebben een cultuureducatie structureel onderdeel gemaakt van het curriculum. 35 scholen worden nu bereikt. Het naschools aanbod wordt steeds meer afgestemd met het binnenschoolse. Via (presentaties) van de kinderen worden ook ouders bereikt en raken betrokken.
- Via de actielijn zijn zeven netwerken ontwikkeld, die de drager zijn van het culturele leven in NW. Ook zijn contacten gelegd met een Europees netwerk.

8.7 Aansluiting op regulier beleid

Gedurende de looptijd van het programma is door de programmamanagers nauw contact onderhouden met de ambtelijke en bestuurlijke vertegenwoordiging vanuit de vier stadsdelen en de centrale stad. Hiermee is draagvlak voor de gekozen aanpak ontwikkeld en gewaarborgd.

De wijkaanpak wordt volgens de programmamanagers anders aangestuurd dan KNW. De visie van de wijkaanpak is vooral 'bewoners zelf aan het stuur'. Binnen de actielijn Kunst en Cultuur is een andere aanvieligroute gekozen om mensen en organisaties actief te betrekken, zodat ook zij die niet altijd vooraan staan ruimte krijgen. De programmamanagers constateren een aantal verschillen tussen wijkaanpak en de aanpak van KNW. Overlap is er bij Community Art en bij participatieprogramma's.

De huidige beleids capaciteit kunst en cultuur in het nieuwe stadsdeel Nieuw West is beperkt in vergelijking met andere stadsdelen. Voorbeeld: 2 fte in Nieuw West en 12 fte in West.

8.8 Verankering en continuïteit

De programmamanagers of intendanten van de actielijn hebben een lijn uitgezet tot en met 2012. Aanleiding is het 60-jarig bestaan van de Westelijke Tuinsteden in dat jaar. Na 2012 zou het beleidsveld dusdanig op de rails moeten staan, dat het klaar is voor overdracht aan het stadsdeel Nieuw-West. In de bewoordingen van de programmamanagers is er dan een goede voedingsbodem gecreëerd waarop het stadsdeel en samenwerkingspartners kunnen voortborduren. De doorkijk naar 2012 is een sterk punt van het strategisch plan. Dit geeft aan dat er oog is voor de langere termijn.

Verankering van resultaten is vanaf het begin punt van aandacht binnen de actielijn. Borging binnen KNW (zoals Meesterplan), borging binnen het stadsdeel (regulier beleid), borging in duurzame netwerken door het overdragen van de regie aan lokale partijen (zoals Muziekplatform). Om tussentijdse bijsturing te kunnen waarborgen, werden middelen aan uitvoerende partijen telkens voor één jaar toegekend vanuit gereserveerd budget.

Noot 50 Programma Kunst en Cultuur. De cultuurmonitor, Yassine Bouassiad, Freek van Duijn, Mira Kho, 2009

Medio 2010 zijn de ambities van het kunst- en cultuurprogramma, die verder reiken dan de looptijd van Koers Nieuw West (2007-2010) bijgesteld. Deze ambities zijn overgedragen aan stadsdeel Nieuw-West, die de haalbaarheid en uitvoering opnieuw zal onderzoeken. Daarbij worden ook de mogelijkheden van het multipliereffect van het kunst- en cultuurprogramma verder onderzocht.

8.9 Maatschappelijke resultaten

Deelnemers aan de evaluatiesessie Kunst en cultuur, inclusief de programmamanagers, benadrukken dat het resultaat van deze actielijn met name de andere manier van werken is. Het is aannemelijk dat de interventies binnen de actielijn netwerken hebben versterkt en ontwikkelingen in gang hebben gezet, aangezien er voordien weinig aanbod en platform was voor kunst en cultuur. Uit recent onderzoek (Muziek in de stad⁵¹, het belang van podiumkunsten, musea, festivals en erfgoed voor de stad) blijkt het belang van een kwantitatief en kwalitatief goed cultureel aanbod.

De maatschappelijke resultaten van de actielijn Kunst en Cultuur zijn deels ongrijpbaar, omdat deze zijn vervat in netwerken. Interventies van de actielijn hebben een aanjaagfunctie gehad gericht op het versterken en opzetten van samenwerkingsverbanden en ontmoetingsmogelijkheden. Versterking van het cultuureducatieprogramma op de basisscholen (i.s.m. Leren en Op-groeien) en het programma en bezoekersaantallen van het Sloterplasfestival zijn twee indicaties van een breed bereik. Er is niet gemeten wat voor effect de interventies hebben op deelnemers. De bijdrage aan sociale cohesie en ontmoeting in een leefbare buurt, en vervolgens de bijdrage aan de sociaal-economische omstandigheden, is niet inzichtelijk. Wel worden verschillende programma's extern gemonitord, o.a. de HvA monitort een kunstenaars-interventie in de Kolenkit.

Scores op de indicatoren van de nulmeting in 2007 zijn niet relevant voor de evaluatie, aangezien de doelen en middelen niet (gericht) bijdragen aan verbetering van deze indicatoren.

Voor de ontwikkeling van de scores op de indicatoren voor sociale cohesie, ontmoeten in een leefbare buurt verwijzen we naar hoofdstuk 3.

8.10 Deelconclusie

Samenvattend zijn via de actielijn Kunst en Cultuur de volgende resultaten geboekt:

- Ruim 15.000 leerlingen zijn bereikt met cultuureducatie activiteiten op 34 basisscholen en 16 VO scholen. Hier zijn 29 culturele (ook stedelijke) organisaties bij betrokken.
- 37 evenementen en festivals zijn opgezet en/of ondersteund zoals West makes media en west beach filmfestival. De Sloterplasfestivals trokken circa 27.750 bezoekers, 120 optredens, 1.100 vrijwilligers/deelnemers.
- Er is een Jeugdtheaterschool (320 leerlingen) gerealiseerd en het Aslan muziekcentrum bereikt circa 500 leerlingen. 370 jongeren werken via VO scholen en jongerencentra mee aan Internet-radiouitzendingen (Uceestation).

Noot 51 Muziek in de Stad (Gerard Marlet, 2010).

- Er zijn 5 nieuwe creatieve broedplaatsen in de wijk ontstaan die actief werken in hun buurt met buurtbewoners.
- Er is een Muziekplatform gerealiseerd met 59 verschillende (amateur)koren, orkesten, musici en presentatieplekken. Dit heeft geleid tot 25 concerten en 2.800 bezoekers.
- De Theateromgeving heeft geresulteerd in voorstellingen voor o.a. ouderen met ruim 2000 bezoekers. Theater als Community Art is o.a. ingezet in de Kolenkitbuurt en Slotermeer.
- Er zijn diverse culturele netwerken opgezet, waaronder een cultuuroperendawebsite Nieuw West, met 100 deelnemers. Meerdere stedelijke instellingen (Stedelijk museum, FOAM, Concertgebouw etc.) zijn verbonden met instellingen en initiatieven in de wijk.
- De website Geheugen van West heeft 15.000 unieke bezoekers en 4.950 reacties.

De beoordeling van de procesgang rond de actielijn Kunst en Cultuur leidt tot de volgende deelconclusies:

- De urgentie om in te zetten op kunst- en cultuur was bij aanvang van de actielijn groot. De NAP-indicatoren voor de actielijn stonden op rood. Er waren te weinig culturele voorzieningen voor het aantal inwoners van het stadsdeel, en de cultuureducatie was onder de maat.
- De urgentie toen en nu is lastig meetbaar. Destijds zijn bepaalde indicatoren voor kunst en cultuur niet gehanteerd bij de opzet van de actielijn. Indicatoren voor sociale cohesie, integratie en participatie staan nog altijd in het rood. In die zin is de legitimatie er. Ook voor de inzet op Kunst en Cultuur.
- Bewijslast voor de urgentie wordt ook gevonden in beleidsrapporten zoals de Creatieve Buitenwijk, Kunstenplan gemeente Amsterdam, publicatie van Gerard Marlet verhaal en dergelijke.
- De urgentie wordt nu vooral gevoed door de noodzaak van continuïteit, opdat verduurzaming kan plaats vinden.
- De actielijn startte met een visiedocument van de betrokken bestuurders. De programmamanagers schreven vervolgens een plan van aanpak voor de periode 2008-2012.
- De actielijn Kunst en Cultuur loopt pas sinds januari 2008. Dat is kort om netwerken zelfstandig te laten voortgaan. Als activiteiten nu stoppen is de kans groot dat opgebouwde netwerken snel weer instorten.
- De doorkijk naar 2010 toont aandacht voor continuïteit van de activiteiten en resultaten van de actielijn.
- Vanuit de actielijn is stevig ingezet op samenwerking met lokale partijen, stadsbrede organisatie en ook met internationale contacten. Zo is ontdekt wat er lokaal speelt en hoe het culturele leven meer leven in kon worden geblazen vanuit de kracht van NW.
- De beweging aangezwengeld door de activiteiten van KNW steunt voor een belangrijk deel op de schouders van twee tijdelijke intendanten. In gang gezette ontwikkelingen zijn nog niet afgerond en zijn nog niet overdraagbaar. Dit is een risicofactor voor borging van activiteiten.
- De output is zichtbaar: Festivals, effectieve netwerken, aanhaking aan bestuurlijke, stedelijke, internationale processen, K&C als serieus thema in de verkiezingen van het stadsdeel, belangrijke K&C ondersteuning door corporaties, externe fondsen (multiplier) etc. Het is niet bekend wat het effect is op individuen.
- De directe betrokkenheid van de programmamanagers bij de uitvoering van de actielijnen is groot en belemmert daardoor de programmatische aanpak. Een dergelijke aanpak vereist meer afstand en objectiviteit.

- De intendanten hebben hun successen goed gedocumenteerd en gecommuniceerd, onder andere via een eigen monitoronderzoek en tussenrapportages⁵².
- Vooraf zijn geen meetbare doelen gesteld. Proces, netwerken en creëren van ontmoetingsplekken staan voorop. De effecten van de activiteiten op de sociaaleconomische omstandigheden van de bewoners van NW zijn niet inzichtelijk.

Score op de meetlat

Onderstaand schema maakt de score op de meetlat, zoals die is ontwikkeld door DSP-groep, inzichtelijk voor de actielijn Kunst en Cultuur.

Schema 8.1 Actielijn Kunst en Cultuur

Kunst en cultuur	Score
Urgentie bij aanvang	++
Urgentie nu	++
Visie/focus bij start 2007	-
Visie/focus nu (vanaf 2008)	++
Programma-aanpak	++
Resultaten/output zichtbaar	+/-
Effecten/outcome zichtbaar	-
Bijdrage aan KNW doelen	+/-
Samenwerking	++
Verankering	+/-
Evaluatie en monitoring	+/-

Noot 52 Bron: Kunst en Cultuur Programma Koers Nieuw West, stand van zaken 2008 en 2009.

9 Actielijn: Sport

9.1 Inleiding

De actielijn sport heeft een uitvoeringsgerichte opzet. In NW was al een groot aanbod aan sportverenigingen, sportbuurtwerk, schoolsport en commerciële sport. De interventies vanuit KNW richtten zich vooral op de sportparticipatie van specifieke doelgroepen die onvoldoende bereikt worden door bestaand aanbod. De interventies moesten aanvullend zijn op het bestaande stadsdeelbeleid.

9.2 Urgentie

De sportparticipatie van een aantal doelgroepen in NW, waaronder vrouwen, mensen met een lage opleiding en Marokkanen bleef sterk achter ten opzichte van het stedelijk gemiddelde. Ook lag het percentage overgewicht in NW relatief hoog, zowel onder jongeren als onder volwassenen. Gezien de maatschappelijke waarde van sport, wilde KNW de achterstand ten opzichte van het Amsterdamse gemiddelde via extra sportactiviteiten inlopen.

9.3 Doelstellingen actielijn

Vanaf de start van KNW zijn er interventies gericht op sport. Het vertrekpunt met de actielijn sport is dat de demografie en sociaaleconomische situatie van het stadsdeel in combinatie met onderzoek naar sportparticipatie onder doelgroepen, aannemelijk maakt dat de interventies in NW hard nodig zijn.

Vanaf begin 2007 wordt de interventieaanvraag voor fase 1 van de activiteiten ambtelijk uitgewerkt door een medewerker van stadsdeel Geuzenveld-Slotermeer. In november 2007 wordt deze medewerker aangesteld als programmamanager bij KNW. Vanaf de Focusnotitie in 2008 wordt sport benoemd als een zelfstandige actielijn. Beoogde doelgroepen van de actielijn sport zijn meiden, jongeren die dreigen te stoppen met sport, kinderen die om financiële redenen niet aan sport kunnen deelnemen en maatschappelijk inactieve volwassenen.

Hoofddoelstelling van de actielijn is het verhogen van de sportparticipatie en het verbeteren van de ervaren gezondheid bij jongeren en volwassenen. Voor de doelstellingen worden de volgende subdoelstellingen geformuleerd:

- 1 Sportdeelname:
 - a) verhoging sportparticipatie jongeren tot 70%
 - b) verhoging sportparticipatie volwassenen tot 65%
- 2 Gezondheid:
 - c) verbetering van de ervaren gezondheid tot 82%
 - d) geen toename van het aantal kinderen met overgewicht/obesitas

Bovenstaande doelstellingen zijn SMART-geformuleerde, meetbare, doelstellingen. Echter, de genoemde indicatoren meten een effect bij het totaal aan bewoners van NW, terwijl de interventies gericht zijn op specifieke doelgroepen.

Nulmeting 2007

Ten tijde van de nulmeting van O+S in 2007 was de actielijn sport nog in de startfase. De programmamanager van de actielijn sport hanteert daarom de indicatoren en metingen zoals bepaald in het DIN na de focusnotitie en niet die uit de nulmeting 2007. De gebruikte cijfers⁵³ bij de DIN naar aanleiding van de focusnotitie zijn:

- Sportparticipatie jongeren Amsterdam: 70%, NW: 57%, doel 70%:
 - bijzondere aandacht voor meiden;
 - bijzondere aandacht voor zij die (dreigen te) stoppen met sport;
 - bijzondere aandacht voor kinderen die om financiële redenen niet kunnen sporten.
- Sportparticipatie volwassenen Amsterdam: 65%, NW: 58%,doel 65%
- Ervaren gezondheid 82%, NW: 80,5%, doel: 82%
- Overgewicht Amsterdam: 25%, NW: 32%, doel: 32% (geen verdere toename)

KNW maakt in de te behalen doelstellingen geen uitsplitsing naar gebied of doelgroep.

De uitgebreide interventieaanvragen⁵⁴ voor fase 1 en fase 2 van de uitvoering van de activiteiten binnen de actielijn dienen feitelijk als plan van aanpak voor de actielijn. In de aanvragen is aandacht voor de samenhang tussen de verschillende initiatieven (zie verder paragraaf 9.4).

Naast de NAP-indicatoren sportdeelname en ervaren gezondheid, staat daarin dat de interventies ook bijdragen aan:

- sociale cohesie;
- ontmoeten in een leefbare buurt.

Voor de ontwikkeling van de scores op de indicatoren voor sociale cohesie, ontmoeten in een leefbare buurt verwijzen we naar hoofdstuk 3.

9.4 Procesmanagement en samenwerking

Interventies gericht op sport- en bewegen hoorden volgens de bij KNW betrokken bestuurders bij een sociaal kopprogramma gericht op sociaaleconomische achterstand. De NAP-indicatoren voor sportdeelname en ervaren gezondheid stonden op rood en men wilde hier via KNW een extra impuls aan geven. Ook zou sport indirect bijdragen aan sociale cohesie en een leefbare buurt.

In de interventieaanvraag voor Fase 1 staat de visie op de werkwijze omschreven. Enerzijds wil men 'good practices' uit de betrokken stadsdelen of uit elders in het land zo breed mogelijk inzetten. Anderzijds wil men (groepen) bewoners, scholen, verenigingen en organisaties ondersteunen bij het bedenken, opzetten en organiseren van sportactiviteiten. Hierbij staat 'empowerment' centraal volgens de ervaringen in stadsdeel Geuzenveld-Slotermeer met SPARK (sportloket).

Tijdens een gezamenlijke brainstorm van ambtenaren en bestuurders in de loop van 2007 werden de 'good practices' die breder uitgerold zouden worden over NW geselecteerd. Zie paragraaf 9.5 voor aard en omvang van de interventies. De bestuurders hebben hun ambitie en visie niet vastgelegd in een gezamenlijke notitie.

Noot 53 Bron: Sportmonitor Amsterdam (2006), Sportplan Amsterdam 2009-2012.

Noot 54 Koers Nieuw West interventie: Krachten bundelen in de sport Fase I (2007) en Fase 2 (2008).

Na 1 jaar volgde er een interne evaluatie van de uitvoering van fase 1. De uitkomsten van de evaluatie werden benut bij het opstellen van de focusnotitie KNW in 2008. De programmamanager van de actielijn geeft aan dat na evaluatie van het eerste uitvoeringsjaar blijkt dat de uitrol van projecten naar andere stadsdelen wordt belemmerd door verschillende werkwijze van de stadsdelen, te weinig aandacht voor de vraag en drempels voor sportbeoefening, gebrek aan ambtelijke capaciteit bij de stadsdelen en onduidelijkheid over de rol van KNW.

De focusnotitie is vanaf dan leidend. De actielijn is er voor projecten aanvullend op bestaande sportstimuleringsactiviteiten en gericht op specifieke doelgroepen. De actielijn concentreert zich op samenwerking van partijen/stadsdelen en op de behoefte van de mensen in Nieuw West. Er is vanaf dan meer ruimte voor aanvragen van derden. Interventies binnen de actielijn sport dienen tevens ter ondersteuning voor het bereiken van de doelen, zoals gesteld bij de actielijnen Economie, Leren en Opgroeien, Integratie, Participatie en Werk en Wonen en Leven.

De focusnotitie biedt echter lang niet altijd genoeg houvast voor de keuze van interventies. De interventieaanvragen geven aanleiding tot discussie over waar de grens ligt met regulier beleid, zoals met een aanvraag voor schoolzwemlessen, paardrijlessen en kennismakingslessen Squash. Een aantal keer stuurden stadsdeelbesturen er op aan om te investeren in regulier sportbeleid. Dat geldt voor de cofinanciering met DMO voor de sportplannen⁵⁵, voor Topscore en voor JUMP-in projecten. De gedachtegang was dat als de basis niet op orde is, dat dan een kopprogramma geen zin heeft. Deze interventies maken zo'n 30% uit van de totale begroting.

De programmamanager zocht samenwerking met partijen uit het veld. Ook andersom zochten partijen uit het veld contact en samenwerking met KNW. Er startten interventies, uitgevoerd door onder andere stichting Ara Cora en met Be InterACTIVE. Zij verzorgen respectievelijk een aanpak gericht op een lastige doelgroep jongeren die dreigt uit te vallen, en wandel- en hardlooptrainingen voor vrouwen. De actielijn sport voldoet zo aan een van de uitgangspunten van KNW, namelijk het faciliteren van activiteiten voor en door de doelgroep, met partijen die de doelgroep goed kennen en daardoor weten te bereiken. Er werden duidelijke resultaatafspraken met dergelijke, nieuwe partijen gemaakt om te zorgen dat de programmamanager grip krijgt op (resultaten van) de uitvoering. Nieuwe spelers kennen immers de ambtelijke wegen niet altijd even goed. Dit speelde bij stichting Ara Cora.

In 2008 werd er een actieteam voor de programmalijn ingesteld. Het actieteam bestaat uit de directeur ALO, beleidsmedewerkers DMO en van de stadsdelen Slotervaart en Osdorp, lid sportadviesraad Geuzenveld-Slotermeer en een medewerker woningcorporatie Stadsgenoot. Het actieteam is gedurende de gehele periode actief betrokken bij de programmalijn. De leden hebben inkomende aanvragen behandeld en van advies voorzien. Meerwaarde van het actieteam was volgens betrokkenen de samenwerking vanuit verschillende invalshoeken.

Noot 55 De gemeente Amsterdam heeft in nauwe samenwerking en afstemming met de, destijds nog 14, stadsdelen Sportplan 2009-2012 ontwikkeld. De stadsdelen hebben zich gecommitteerd aan een vertaling naar een eigen sport- en beweegplan met eigen en stedelijke prioriteiten.

9.5 Aard en omvang van interventies

De totale omvang van de actielijn is bijna € 2.500.000. Het grootste deel van de middelen (ruim 800.000 euro) is besteed aan de uitrol van bestaande projecten naar meer stadsdelen. Dit zijn de projecten die vallen onder de interventies 'Krachten bundelen 1' en 'Krachten bundelen 2'.

Krachten bundelen (1 en 2) gaat uit van de veronderstelling dat er binnen de verschillende stadsdelen en elders een aantal succesvolle activiteiten zijn, die succesvol zijn en transporteerbaar naar andere stadsdelen. Activiteiten bestaan ondermeer uit hardloop- en fietsactiviteiten voor vrouwen, initiatie van een sportpas, organisatie van summercamps en verbreding van het stedelijke sportstimuleringsproject JUMP-in.

Aanvankelijk was het plan om een nulmeting te verrichten, te inventariseren welke elementen projecten tot een good practice maken en welke bijdrage de good practices zouden leveren aan de indicatoren van het N.A.P. Omdat de actielijn minder middelen kreeg gehonoreerd dan aangevraagd, hebben actieteam en BOK besloten dit onderzoek te schrappen. Wel is naar aanleiding van fase 1 intern geëvalueerd wat wel en wat niet goed ging in de uitvoering. De invulling van fase 2 is hierop gebaseerd, evenals de focusnotitie uit 2008 voor het onderdeel sport.

Bij 'Krachten bundelen' 2 komt de nadruk meer te liggen op samenwerking. Conclusie van KNW over fase 1 van de interventie is namelijk dat 'stadsdelen nauwer zijn gaan samenwerken, maar dat het implementeren van nieuwe werkwijzen nog altijd niet vanzelf gaat'. Als belangrijk middel voor samenwerking en binding ziet men de sportpas. De nadruk komt ook sterker te liggen op de doelgroep (allochtone) vrouwen, aangezien zij achter blijven in sportdeelname. De interventies gericht op risico- en achterstandsjongeren, de Urban Voetbal School en Ara Cora, zijn innovatiever van aard. De programmamanager zoekt samenwerking met partijen die het veld goed kennen en de doelgroep weten te bereiken.

Voorbeeld: Be InterACTIVE

De stichting Be InterACTIVE (2009-2010, € 287.000) organiseert hardloopcursussen voor vrouwen in Nieuw West. Via deze cursussen worden maatschappelijk geïsoleerde vrouwen bereikt, die trainen om uiteindelijk een parcours van 5km te kunnen lopen tijdens een landelijk hardloopevenement. Voor deze vrouwen betekenen het bereiken van de finish en de toejuichingen van het publiek een grote stimulans voor hun zelfvertrouwen. De ervaren deelnemers kunnen een opleiding tot assistent-hardlooptrainer gaan volgen. In 2010 zijn er hardloopcursussen van 10 weken gegeven op 12 locaties in Nieuw West, waaraan ruim 200 vrouwen hebben deelgenomen. De stichting Be InterACTIVE heeft in 2010 de Appeltjes van Oranje gewonnen als blijk van grote waardering voor de maatschappelijke waarde van de hardloopcursussen voor deze vrouwen.

Voorbeeld: Sportpas

KNW heeft, vanuit de actielijn Sport, geïnvesteerd in een NW-pas/sportpas (ruim € 200.000). Het idee voor een sportpas is oorspronkelijk ontstaan in Bos en Lommer. Het sportbuurtwerk wilde meer zicht krijgen op de deelnemers van haar activiteiten, ondermeer met oog op de veiligheid. De bestuurlijke druk voor een NW-brede pas was en is groot. De techniek voor de pas

is inmiddels klaar. Inmiddels maken 2100 leerlingen gebruik van de pas. Het gebruik is nog niet consequent ingevoerd, waardoor cijfers nog niet bruikbaar zijn als managementtool. Voor goed gebruik van de pas moet de werkwijze door ambtenaren en op uitvoeringsniveau worden omarmd. Benutten van de pas voor sportstimuleringsdoeleinden vraagt structureel forse investeringen, voornamelijk in personeel. Ook vraagt het duidelijke keuzes over doel en inzet van de pas. Zo blijkt ook uit onderzoek van DSP-groep⁵⁶.

Voorbeeld: Urban Voetbal School

De Urban Voetbal School (UVS) is een initiatief van 3 mensen. De interventie loopt gedurende 2010 op sportpark De Eendracht en heeft een budget van € 39.400. UVS biedt vaardigheidstrainingen en leerwerkplekken via de sport voor jongeren in NW met een lage startkwalificatie. Doelgroep zijn jongeren/ leerlingen van praktijkscholen. Doel van de Urban Voetbal School is om (vooral) jongeren met een achterstandspositie concreet te helpen hun sportieve doel te bereiken. Tegelijkertijd wordt hen daardoor een verbeterd perspectief aangereikt in het niet-sportieve gedeelte van hun leven. De bedoeling is dat de UVS na 2010 zonder bijdrage van KNW verder kan, onder andere via opbrengsten uit het cursusaanbod.

9.6 Bereik van interventies

Projectleiders van de interventies hebben de resultaten van activiteiten gerapporteerd aan de programmamanager. Enkele activiteiten met een groot bereik zijn:

- Imagoversterkende evenementen rond de Sloterplas, Summercamps en andere evenementen bereikten in totaal zo'n 3.000 deelnemers. Dit zijn eenmalige activiteiten.
- Onderwijsgerelateerde activiteiten. Zo hebben aan kennismakingslessen van Squashing Kids⁵⁷ zo'n 1.900 kinderen van 22 basisscholen deelgenomen. 300 van hen volgden naschoolse trainingen. Het bereik is groter dan vooraf verwacht.
- JUMP-in bereikt alle leerlingen tussen de 4-12 jaar op 22 basisscholen met sportactiviteiten/kennismakingslessen gedurende een aantal weken per jaar. JUMP-in meet tevens resultaten en effecten van de activiteiten.
- In totaal hebben er 49 fietscursussen, 21 fietstochten en 21 hardloopcursussen plaatsgevonden voor vrouwen met naar schatting in totaal ruim 1000 unieke deelnemers.
- Zo'n 2.100 leerlingen van basisscholen hebben de beschikking over een sportpas. De sportpas wordt nog niet structureel toegepast, gegevens kunnen daarom nog niet betrouwbaar worden ingezet voor bijsturing in de uitvoering van activiteiten.

Een project van een heel andere orde, Ara Cora⁵⁸, gericht op jongeren die dreigen af te haken bereikt met een totaal van 75 jongens en meiden en 35 ouders een veel kleiner aantal. Deze specifieke doelgroep is dan ook veel

Noot 56 Doorontwikkeling Sportpas Nieuw West, DSP-groep, Amsterdam, 2009

Noot 57 Kinderen van basisscholen in NW maken via clinics, kennismakingslessen en toernooien blijvend kennis met de squashsport.

Noot 58 Ara Cora betekent in het Nederlands 'Geef de bal'. De stichting is in 2008 opgericht door jongeren uit Amsterdam West. Zij zetten sport in als middel om jonge talenten uit Slotervaart de mogelijkheden te bieden zich verder te ontwikkelen.

kleiner. De stichting heeft 12 jongeren uit de doelgroep begeleid naar stage of werk. Het bereik van de Urban Voetbal School is nog niet bekend, de activiteiten gaan van start in schooljaar 2010/2011.

9.7 Aansluiting op regulier beleid

Kenmerkend voor de actielijn sport is de discussie over of interventies tot regulier beleid behoorden of als kop konden worden getypeerd. Veel activiteiten gericht op sportstimulering zijn losse activiteiten of projecten. Tijdens de looptijd van KNW deden de verschillende stadsdelen en beroep op daar beschikbare middelen voor de financiering van projecten. Daardoor is het onderscheid tussen de aard van projecten van de stadsdelen en projecten van KNW niet altijd scherp. De projecten richten zich op dezelfde doelgroepen. De grote aandacht voor de doelgroep (allochtone) meiden en vrouwen is via fiets- en hardlooptrainingen is duidelijk aanvullend ten opzichte van regulier beleid.

Een deel van de middelen is besteed aantoonbaar besteed aan regulier beleid van de stadsdelen. KNW heeft namelijk de cofinanciering met DMO van de sportplannen van de stadsdelen voor haar rekening genomen. Daarnaast bood KNW de ruimte om activiteiten van regulier sportstimuleringsbeleid te verbreden, zoals met JUMP-in en Topscore.

De actielijn sport zet niet of nauwelijks in op samenwerking met sportverenigingen, terwijl deze in het gemeentelijke sportstimuleringsbeleid erg belangrijk wordt gevonden. KNW heeft er bewust voor gekozen zich hier niet op te richten, aangezien het als regulier beleid werd gezien. Hierdoor zijn mogelijk wel een aantal kansen blijven liggen. Verenigingssport heeft een belangrijke meerwaarde voor waarden, normen en sociale cohesie. Sportdeelname bij sportverenigingen heeft ook een structureel karakter, dit in tegenstelling tot veel losse sportstimuleringsactiviteiten. Toeleiding vanuit deelname aan deze activiteiten naar sportverenigingen is daarom een middel om sportdeelname te verduurzamen.

De meerwaarde van de werkwijze van KNW ten opzichte van regulier beleid is dat ze een meer coördinerende rol in plaats van een uitvoerende rol heeft aangenomen. Hierdoor hebben nieuwe partijen, met toegang tot specifieke doelgroepen, in het veld een kans gekregen om specifiek aanbod te leveren.

9.8 Verankering en continuïteit

De programmamanager krijgt in het laatste half jaar van KNW een andere rol, namelijk het helpen en begeleiden van externe partijen om zelfstandig door te kunnen gaan en het borgen van de projecten die door KNW zelf zijn uitgevoerd. Partijen uit het veld betrekken voor de uitvoering van sportprojecten, met oog op verduurzaming van de uitvoering, vindt de programmamanager een belangrijke les van de afgelopen jaren. Zo wil de Urban Voetbal School na de opstartfase zelf inkomsten genereren via cursusaanbod. Een relatief kleine, maar succesvolle activiteit, de Summercamp, is omarmd voor de komende 5 jaar omarmd door Albert Heijn. AH sponsort de lunches van de deelnemers en vrijwilligers. Het project heeft daardoor echter nog geen bestaanszekerheid.

Voor de meeste interventies binnen de actielijn sport geldt dat continuering na afloop van KNW een belangrijk punt van zorg is. De programmamanager zoekt samen met het stadsdeel naar ingangen voor borging en legt dit vast in borgingsplannen. De voortzetting van de veel interventies is afhankelijk van begrotingskeuzes van het nieuwe stadsdeel.

Beleidsmedewerkers sport van het nieuw gevormde stadsdeel en de programmamanager van KNW komen sinds de fusie van de stadsdelen tot Amsterdam Nieuw West regelmatig bij elkaar om sportbeleid- en uitvoering van de stadsdelen en KNW in elkaar te schuiven. De programmamanager Sport van KNW heeft ook contact met nieuw teamhoofd Sport. De vraag is echter of (een deel van) de interventies van KNW prioriteit krijgen boven eigen projecten en activiteiten van de voormalige vier stadsdelen. Tijdens de evaluatiesessie over de actielijn sport blijkt dat er (nog) weinig prioriteiten zijn aangebracht in welke activiteiten voort te zetten of te beëindigen.

9.9 Maatschappelijke resultaten

Uit onderzoek blijkt dat de sportdeelname vooral wordt bepaald door autonome factoren, zoals inkomen en opleidingsniveau. Sport en bewegen als middel om maatschappelijke doelen te bereiken staat bij beleidsmakers eigenlijk niet meer ter discussie. Uit onderzoek blijkt ook dat hogere sportdeelname bijdraagt aan gezondheid en aan participatie. Sport is tevens een belangrijke vrijetijdsbesteding voor velen en is een aansprekende werkomgeving voor jongeren. Het is dus aannemelijk dat interventies met sportactiviteiten bijdragen aan verbetering van de sociaaleconomische situatie van bewoners van Koers Nieuw West. De interventies hebben met name kinderen in de basisschoolleeftijd en meisjes en vrouwen bereikt. Ook is een aantal risico- en achterstandsjongeren bereikt met een intensievere aanpak.

Het is niet gemakkelijk om de effecten van de interventies in de sport te meten, aangezien dit vaak indirecte effecten zijn en daardoor niet direct toewijsbaar aan specifieke activiteiten. Dit vereist ondermeer het volgen en/of bevragen van individuen. KNW heeft dit niet of nauwelijks gedaan. Positieve uitzondering vormt een enquête onder deelnemers aan fiets- en hardloopactiviteiten. De bevindingen uit deze enquête waren positief. Het project is in dit opzicht een voorbeeldproject.

Enkele uitkomsten van de enquête (n=174) onder deelnemers aan fiets- en loopactiviteiten:

- Durft u nu zelfstandig te fietsen? 85%
- Neemt u straks de fiets in plaats van het openbaar vervoer? 73%
- Fiets u straks met u kind naar school? 62%
- Wilt u na de cursus ook blijven fietsen met andere vrouwen uit de groep? 64%
- Zou u na de cursus samen met een fietsvriendin willen fietsen? 71%

Stellingen:

- Ik voel me mentaal sterker: 67%
- Ik voel me meer onafhankelijk: 60%
- Ik neem meer persoonlijke initiatieven: 47%
- Ik heb er nieuwe contacten/ vriendinnen bij: 71%
- Ik durf meer hulp te vragen bij problemen: 45%
- Ik ga meer uit huis dan voordat ik begon: 53%

De hardloopcursussen van Be InterACTive zijn opgenomen in een evaluatie van het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB, 2009) als kansrijk programma om lichaamsbeweging te bevorderen. Het project wordt in de evaluatie geassocieerd als een project met sterke aanwijzingen voor een positief effect en goede uitvoerbaarheid.

Alleen de interventie JUMP-in is erop ingericht om effecten structureel te meten. Binnen dit stedelijke sportstimuleringsprogramma worden effecten bij leerlingen systematisch bijgehouden. Ook is er een afstudeeronderzoek gedaan naar de interventie Summercamp.

Voorbeeld: Summercamp

Een student van Fontys Hogeschool heeft een afstudeerscriptie geschreven over doorstroom van kinderen naar sportverenigingen na deelname aan het Summercamp⁵⁹. De vraagstelling luidt: Is Summercamp Nieuw West 2009 een geschikt middel om kinderen blijvend te enthousiasmeren voor sport? De conclusie van het onderzoek is dat Summercamp Nieuw West 2009 de potentie heeft om kinderen blijvend te enthousiasmeren voor sport, maar dat niet de juiste doelgroep is bereikt. De deelnemers zijn al sportief van huis uit waardoor ze niet of nauwelijks nog meer gaan sporten. Daarbij zien de sportverenigingen dit evenement niet als een wervend middel voor het aantrekken van nieuwe leden. Er is bij een vervolg meer aandacht nodig voor werven van deelnemers die nog niet sporten bij een vereniging en voor draagvlak bij verenigingen, zodat die het belang ervan inzien.

Na de nulmeting van O+S in 2007 en de formulering van de doelstellingen in de focusnotitie in 2008 heeft KNW geen vervolgmeting meer gedaan van de indicatoren voor de actielijn sport: sportparticipatie, ervaren gezondheid en overgewicht.

Voor deze evaluatie zijn de Staat van de Stad/stadsdelen (2008) en de sportmonitor Amsterdam (2009) (basismeetset 2010) geraadpleegd voor actuele scores op de indicatoren: Sportparticipatie jongeren en volwassenen, Ervaren gezondheid en Overgewicht.

De scores zijn:

- Het aandeel sporters in Amsterdam is afgenomen. Zes op de tien Amsterdammers (61%) sporten minimaal één keer per maand. Dit aandeel is hoger dan in 2003 (56%), maar lager dan in 2006 (65%). Het landelijk gemiddelde ligt op 68%⁶⁰.
- Nieuw-West (68%) scoort wat betreft sporters onder de 18 jaar onder het stadsgemiddelde (74%). Ook het aandeel niet-sporters is hoog in Nieuw-West (28%).
- Het percentage Amsterdammers dat tussen 2006 en 2008 de ervaren gezondheid (zeer) goed beschrijft is gedaald van 80% naar 75%. Ook het percentage in Nieuw West is gedaald van ca. 80% naar 71%. Meer recente cijfers over de ervaren gezondheid worden verwacht in 2011.
- Het percentage overgewicht van kinderen van 5 jaar komt bij kinderen in Nieuw West relatief het meest voor (22% t.o.v. 15%). Er is een lichte stijging zichtbaar t.o.v. 2006.

Noot 59 Is Summercamp Nieuw West 2009 een geschikt middel om kinderen blijvend te enthousiasmeren voor sport? T. van den Berg, Fontys Bedrijfshogeschool Sportmanagement (2009).

Noot 60 Bron: Sporters Monitor 2008, W.J.H. Mulier Instituut.

- Ook het percentage kinderen van 10 jaar met overgewicht komt in 2010 het meest voor bij kinderen uit Nieuw West (33%) ten opzichte van 28% voor heel Amsterdam. Het percentage is wel licht gedaald sinds 2006. Toen was het percentage 34%.

De meeste cijfers slaan op de periode 2008. Het is niet aannemelijk dat de activiteiten van de actielijn sport reeds in 2008 de cijfers (sterk) hebben beïnvloed. Te meer omdat de interventies zich vaak richten op specifieke doelgroepen met een kleine populatie, en de onderzoeken zich richten op de gehele bevolking van Nieuw West.

9.10 Deelconclusie

Samenvattend zijn via de actielijn Sport de volgende resultaten geboekt:

- Uitbreiding Jump In scholen van 9 naar 22 scholen: bereik circa 6.200 leerlingen en 2.000 kinderen hebben kennisgemaakt met Squash.
- Aan diverse sportevenementen hebben circa 2.900 mensen deelgenomen.
- Aan activeringstrajecten via sport (cursussen fietsen & hardlopen) hebben circa 1.200 vrouwen deelgenomen. 57 vrouwen zijn opgeleid tot (assistent) cursusleider.
- Ruim 900 kinderen hebben deelgenomen aan summercamps.
- 5.109 kinderen hebben de Sportpas ontvangen.
- 90 jongeren zijn (via squashing kids, Ara Cora) lid geworden van sportverenigingen, 20 jongeren lopen stage bij een profvoetbalclub.

De beoordeling van de procesgang rond de actielijn Sport leidt tot de volgende deelconclusies:

- Met name in Geuzenveld-Slotermeer, maar ook in Slotervaart was er bij de start van KNW sprake van een grote achterstand in sportparticipatie. De sportdeelname in Osdorp lag net boven het stedelijk gemiddelde, maar ook daar zijn groepen waarbij de sportdeelname achterbleef, ondermeer bij vrouwen, mensen met een lage opleiding en bij Marokkanen.
- De situatie op het gebied van sport was niet in alle stadsdelen en voor alle bewoners even urgent, maar het thema krijgt bestuurlijk de wind mee. Ook ambtelijk is er draagvlak.
- De urgentie voor interventies gericht op sport is tussen 2006 en 2009 alleen maar toegenomen. De cijfers voor sportdeelname en overgewicht zijn niet verbeterd, maar eerder verslechterd⁶¹.
- De visie/focus voor sport is opgetekend in de interventieaanvragen voor Krachten bundelen fase 1 en 2. Ervaringen uit fase 1 zijn benut voor de focusnotitie, die focus was vanaf dan leidend. De focus bood echter niet altijd voldoende houvast en de programmamanager ondervond bestuurlijke druk bij de selectie van interventies. Dit ondermijnt de meerwaarde van een programmatische aanpak.
- Meerwaarde is wel de positie die verleend is aan partijen uit het veld. Meer dan bij regulier stadsdeel beleid kregen sleutelorganisaties uit het veld verantwoordelijkheid voor de uitvoering. KNW had een coördinerende rol.

Noot 61 Bron: Sportmonitor 2006 en 2009.

- Sportverenigingen waren geen doelgroep voor het kopprogramma. Ze zijn dan ook niet of nauwelijks betrokken bij de ontwikkeling en uitvoering van interventies. KNW, sportraad en voormalige stadsdelen hebben slecht zicht op om mogelijkheden van inzet door verenigingen. Aandacht voor toeleiding naar sportverenigingen is er bijvoorbeeld bij JUMP-in en Summercamp, maar heeft geen prioriteit. Toeleiding naar verenigings-sport biedt meer kansen tot structurele verhoging van de sportparticipatie en versterking van de traditionele sportinfrastructuur.
- De organisatie heeft, zeker vanaf 2008, de resultaten van de activiteiten bijgehouden. Er is zicht op de output.
- De outcome van de interventies is niet inzichtelijk. Dit moet op individueel niveau worden onderzocht en dat valt volgens het programmamanagement buiten de scope van KNW als programmabureau.
- De bijdrage aan KNW doelen zoals sociale cohesie, integratie en ontmoeten in een leefbare buurt is aannemelijk, maar is niet aantoonbaar. De bijdrage is waarschijnlijk beperkt, gezien de korte looptijd van de activiteiten en de kleine aantallen ten opzichte van de doelgroepen van de actielijn. JUMP-in vormt een uitzondering, want deze interventie bereikt via scholen een groot aantal kinderen.
- Van de meeste interventies is continuering en verankering in regulier beleid of door private organisaties onzeker. Hier moet in de loop van 2010 meer duidelijkheid in komen. Dit is op het moment van het schrijven van deze evaluatie een nog lopend proces. Daarbij komt dat de financiële situatie rond sport in NW momenteel nijpend is: het stadsdeel kan minder geld van de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling verwachten - er is o.a. minder geld voor de uitvoering van de sportplannen -, de interventies van KNW lopen af en de wijkaanpak stopt.

Score op de meetlat

Onderstaand schema maakt de score op de meetlat, zoals die is ontwikkeld door DSP-groep, inzichtelijk voor de actielijn Sport.

Schema 9.1 Actielijn Sport

Sport	Score
Urgentie bij aanvang	+
Urgentie nu	++
Visie/focus bij start 2007	-
Visie/focus nu	+/-
Programma-aanpak	+/-
Resultaten/output inzichtelijk	+
Effecten/outcome inzichtelijk	-
Bijdrage aan KNW doelen	+/-
Samenwerking	+
Verankering	-
Evaluatie en monitoring	+/-

10 Conclusies en aanbevelingen

10.1 Inleiding

In dit evaluatierapport zijn op hoofdlijnen de ervaringen en resultaten weergegeven, die zijn opgedaan bij de uitvoering van interventies in zes actielijnen. Volgens de gehanteerde beleidstheorie van Pawson & Tilly gaat het hierbij om een systematische beoordeling van de verwachte resultaten van dit sociaaleconomische kopprogramma. In dit laatste hoofdstuk trekken we een aantal conclusies over de uitvoering en resultaten van het totale programma Koers Nieuw West. Daarbij bekijken we ook in hoeverre het gehele programma meer is (geweest) dan de som der delen.

10.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen

Onderzoeksvraag 1 *Hoe karakteriseren we de interventies in de verschillende actielijnen van Koers Nieuw West? Daarbij gaat het om: doelstelling, doelgroep, organisatie, financiële middelen, beoogd resultaat, permanent of tijdelijk effect.*

Het kopprogramma KNW bestaat uit 79 interventies of, als we de 14 voorstellen uit het Meesterplan apart meerekenen, uit 93 interventies. Uit de overzichten en voorbeelden in de eerdere hoofdstukken wordt al wel duidelijk dat er een grote verscheidenheid bestaat aan doelstellingen, doelgroepen, organisatievormen, middelen en bereik van de interventies.

De doelstellingen van de interventies richten zich vooral op het veranderen van het gedrag en het verbeteren van de sociaaleconomische positie van bewoners van NW. Het accent ligt daarbij meestal op kinderen, jongeren en mensen met een sociaaleconomische achterstand. Daarnaast wordt de aandacht ook gericht op intermediaire organisaties en personen (ondernemers, kunstenaars, onderwijzend personeel et cetera), die in hun werk of vrije tijd te maken hebben met deze doelgroepen. De uitvoering van de interventies ligt meestal in handen van derden, waarbij de aansturing en financiering geheel of gedeeltelijk vanuit KNW plaatsvindt. De kosten van interventies lopen uiteen van enkele duizenden euro's tot meer dan een miljoen euro. Per interventie heeft KNW gemiddeld ca. € 366.000 bijgedragen. Het directe bereik van de interventies verschilt ook sterk: van een kleine groep deelnemers aan een specifieke training tot duizenden bezoekers van een manifestatie.

De huidige status en looptijd van de interventies verschilt eveneens aanzienlijk. Veel initiatieven uit de begintijd van KNW zijn afgerond en hebben hier en daar een vervolg gekregen in nieuwe projecten of regulier beleid. Sommige initiatieven uit de begintijd hebben wel degelijk bijgedragen aan een structurele verbetering, zoals de aanpak van de basisschool Ru Paré. Veel interventies die na de focusnotitie zijn gestart, lopen nog of wachten op een inbedding binnen het stadsdeel.

In de navolgende tabel zijn de scores op de meetlat per actielijn en voor KNW-totaal in één tabel samengevat.

Tabel 10.1 Overzicht actielijnen KNW-scores op meetlat

Meetlat / Actielijnen	K&C	Sport	IP&W	L&O	W&L	Economie	Algemeen beeld
Urgentie bij aanvang	++	+	++	++	+	++	++
Urgentie nu	++	++	++	++	++	++	++
Focus/visie bij start 2007	-	-	-	-	-	-	-
Focus/visie nu	++	+/-	-	++	+/-	+/-	+
Programma-aanpak	++	+/-	+/-	+	-	+/-	+/-
Resultaten/output inzichtelijk	+/-	+	+	+/-	+/-	+	+
Effecten/outcome inzichtelijk	-	-	-	+/-	+/-	+/-	-
Bijdrage aan KNW doelen aannemelijk	+/-	+/-	+/-	+	+/-	+/-	+/-
Samenwerking	++	+	+/-	+/-	+	++	+
Verankering	+/-	-	-	+	+	+	+/-
Evaluatie en Monitoring	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-

Scores:

- minimaal
- onvoldoende
- +/- deels voldoende, deels onvoldoende
- + voldoende
- ++ goed/hoog

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de urgentie om op de verschillende actielijnen in Nieuw West verbeteringen te realiseren onverminderd hoog blijft. Over het algemeen kan geconcludeerd worden dat er nu veel meer focus en visie is dan bij de start van KNW. Er is over het algemeen goed samengewerkt binnen de actieteams. Hoewel de resultaten per project (output) redelijk goed zijn geregistreerd, had de monitoring en evaluatie vanaf het begin beter opgezet kunnen worden. Nu is er in de eindfase heel veel energie besteed vanuit het programmabureau KNW en samenwerkingspartners om een goed beeld te krijgen van de stand van zaken en de opbrengsten.

Uit de evaluatiesessies en interventie-overzichten blijkt dat niet alle interventies (93) even goed uit de verf zijn gekomen of al tot de gewenste resultaten hebben geleid. Verreweg de meeste interventies hebben echter wel degelijk bijgedragen aan de KNW-doelen, die overigens vrij ruim geformuleerd zijn. Die bijdrage kan zitten in het ontwikkelen van een nieuwe aanpak of methode, het tot stand brengen van samenwerkingsverbanden of het breder uitvoeren van reeds bewezen interventies (zie ook onderzoeksvraag 4 en paragraaf 10.3).

Onderzoeksvraag 2 *Hoe verhoudt zich het totaal aan interventies in de verschillende actielijnen van Koers Nieuw West tot regulier beleid van stadsdelen en centrale stad?*

In de aanvangsfase van KNW zijn er vooral veel kortlopende initiatieven ontplooid op het vlak van Leren & Opgroeien en Integratie, Participatie & Werkgelegenheid. Deze waren veelal aanvullend op het reguliere stadsdeelbeleid. De actielijnen Sport en Kunst & Cultuur zijn pas later tot stand gekomen binnen een geheel verschillende context. De sportprojecten waren vooral uitvoeringsgericht, bijvoorbeeld door de medefinanciering van de sportplannen van de stadsdelen, terwijl de cultuurprojecten juist ontwikkelingsgericht waren met het doel om cultuur in Nieuw-West stevig op de kaart te zetten. De actielijnen Economie en Wonen & Leven zijn minder sterk aangezet en hebben na verloop van tijd om verschillende redenen ook minder programmasturing gekregen vanuit KNW. Na de stedelijke start van de Amsterdamse wijkaanpak zijn de KNW-initiatieven rond bewonersparticipatie zelfs geheel in de wijkaanpak van de stadsdelen ondergebracht.

Na de focusnotitie in 2008 is er vanuit KNW meer programmatisch gewerkt, hetgeen zich vooral laat zien in de ontwikkeling van het Meesterplan en de culturele aanpak. Daarnaast is er geleidelijk meer aansluiting gezocht bij het beleid van stadsdelen (vooral in de aanloop naar de fusie) en de centrale stad. Opvallend is dat de samenwerking van KNW met de gemeentelijke dienst Maatschappelijke Ontwikkeling⁶² (DMO) veel nadrukkelijker tot stand is gekomen dan met de dienst Wonen, Zorg & Samenleven (DWZS) en de dienst Werk & Inkomen (DWI). Met het oog op maatschappelijke participatie (Wmo) en arbeidsbemiddeling/-toeleiding is een nauwere samenwerking met de beide laatstgenoemde diensten noodzakelijk.

Onderzoeksvraag 3 *Hoe verhoudt zich Koers Nieuw West tot de Wijkaanpak en tot de Gebiedsintensivering?*

De kopprogramma's KNW en Wijkaanpak richten zich op vergelijkbare thema's en worden grotendeels naast elkaar uitgevoerd. Dit heeft vooral te maken met de ontstaansgeschiedenis. KNW is gestart in 2007 en vloeit voort uit de Parkstaddeal, waarbij besloten is tot een extra, vierjarige investering van € 40 miljoen door de gemeente en de vier stadsdelen in de sociaaleconomische ontwikkeling van Nieuw West. De Amsterdamse Wijkaanpak is in 2008 ontwikkeld mede gestimuleerd door landelijk beleid en financiering en richt zich in Nieuw West op acht specifieke buurten. KNW opereert stadsdeelbreed en heeft geen specifieke buurtgerichte focus. Uiteraard richten veel van de KNW-projecten zich wel op de twintig vernieuwingsgebieden, waar ook een fysieke herstructurering plaatsvindt.

In het voorjaar van 2009 hebben gemeente en stadsdeel Geuzenveld-Slotermeer besloten tot een intensivering en versnelling van de wijkaanpak in dit stadsdeel om vooral de groeiende achterstand in Slotermeer te verminderen. Deze Gebiedsintensivering Geuzenveld-Slotermeer vindt zijn neerslag in het Buurt Uitvoeringsplan dat in 2010 wordt uitgevoerd.

Noot 62 Vanuit DMO wordt het stedelijk beleid op het terrein van onderwijs, cultuur, sport en de wijkaanpak vormgegeven.

In feite zit er dus vanaf 2008 een forse overlap tussen de doelen en interventies vanuit Koers Nieuw West en de Wijkaanpak (inclusief de gebiedsintensivering). Samen met de voorbereiding en instelling van de nieuwe stadsdelen in mei 2010 heeft dit wel tot een ingewikkeld bestuurlijk en ambtelijk samenspel geleid. In de praktijk zijn er werkafspraken tussen beide programma's gemaakt om dubbele aansturing zoveel mogelijk te voorkomen (met name in de actielijn Wonen & Leven). Omdat vooraf duidelijk was dat beide kopprogramma's in de huidige vorm eind 2010 aflopen, is het maar de vraag of een eerdere, verdergaande integratie zinvol was geweest. Wel is duidelijk dat de sociaaleconomische vernieuwing van Nieuw-West na 2010 niet alleen inhoudelijk maar ook organisatorisch beter op elkaar afgestemd dient te worden, met name binnen de stadsdelen en in samenwerking met gemeentelijke diensten en externe partners.

Onderzoeksvraag 4 *Welke successen zijn behaald met de interventies in Koers Nieuw West en waaruit bestaan deze? Welke interventies zijn mislukt en wat is daaruit geleerd?*

Succes of mislukking definiëren we in dit verband in termen van output en niet van outcome. Zonder overdrijving kunnen we stellen dat er in alle actielijnen succesvolle interventies zijn uitgevoerd, bijvoorbeeld

- West in Kracht en Ketenregie voor kind en gezin (actielijn L&O)
- Wonen en Werken in de Wijk en Participatiecentrum (actielijn IP&W)
- Sociale Wijkvernieuwing en Vooruit! (actielijn W&L)
- Kansenzones en Uitbreiding ondernemershuis (actielijn Economie)
- Kunst- en Cultuureducatie en Sloterparkfestival (actielijn K&C)
- Sportpas en Be InterACTIVE (actielijn Sport)

Vaak zit het succes in een andere manier van samenwerken en/of een andere werkwijze om 'moeilijke' doelgroepen te bereiken. Natuurlijk zijn er ook minder succesvolle interventies, zoals Koplopers, Suikeroom en Pimp-my-Block. Minder succesvol betekent dat er geen belangstelling was bij de doelgroep, de implementatie niet of moeizaam van de grond is gekomen of er niet voorzien is in een vervolg. Dit laatste is vooral het geval bij de projecten die in de eerste fase van KNW zijn opgezet. De indruk bestaat dat er nog meer lessen getrokken kunnen worden uit de mislukte projecten dan nu het geval is geweest.

Op basis van de gegevens in de KNW-feitenrapportage kunnen we een aantal opvallende resultaten binnen de actielijnen van Koers Nieuw West weer geven:

- Circa 7.200 kinderen hebben deelgenomen aan talentontwikkelingsprogramma's (naschools of in het weekend) en ruim 6.000 kinderen in VO en PO hebben meegedaan aan Paspoort naar je Toekomst dromen
- Via het Ondernemershuis zijn ruim 2.000 adviesgesprekken gevoerd met startende en gevestigde bedrijven; dit heeft geleid tot de start van ruim 100 nieuwe bedrijven in Nieuw West.
- Ruim 600 inwoners zijn via interventies op (betaalde) banen, leerwerktrajecten, opleidingen en/of stages terecht gekomen.
- Circa 350 gezinnen met (opvoedings-)problemen krijgen extra ondersteuning; 8 basisscholen werken gestructureerd aan het verbeteren van hun zorgstructuur.
- Ruim 15.000 leerlingen doen mee aan cultuureducatie op 34 basisscholen en 16 VO-scholen; hierbij zijn 29 culturele organisaties betrokken.

- Er zijn 37 evenementen en festivals opgezet en/of ondersteund zoals Sloterplasfestival, west makes media en west beach filmfestival. In totaal circa 27.750 bezoekers, 120 optredens, 1.100 vrijwilligers.
- Uitbreiding Jump In van 9 naar 22 scholen: bereik circa 6.200 leerlingen en daarnaast hebben 2.000 kinderen kennisgemaakt met squash.
- Ongeveer 370 buurtbewoners zijn via West in Kracht getraind in buurtmediation, dit heeft geleid tot 130 vrijwilligers.

Voor meer feitelijke informatie over de interventies verwijzen we naar het interventieboek of de website www.uitvoeringsmonitor.nl.

Onderzoeksvraag 5 *In welke mate zijn de interventies in Koers Nieuw West permanent gemaakt (geborgd en verduurzaamd)?*

Eind 2009 is er al een borgingsnotitie KNW voor het totale programma opgesteld. Het kopprogramma zal eind 2010 in de huidige vorm worden beëindigd, maar de uitvoering van een groot aantal interventies zal nog doorlopen in 2011. Het vierde en laatste jaar is/wordt gebruikt om de verantwoordelijkheid voor de lopende interventies over te dragen aan de stadsdelen en de lessen/werkmethodiek goed uit te werken. In sommige gevallen, zoals rond het Meesterplan, is dit al gebeurd. In andere gevallen is er wel reden om projecten voor te zetten, maar ontbreekt het ten tijde van deze evaluatie nog aan duidelijkheid over de prioriteiten en beschikbare middelen.

Door de bezuinigingen bij de overheid (gemeente en stadsdelen) en het aflopen van de beide kopprogramma's KNW en de Wijkaanpak zal er de komende jaren voor Nieuw-West veel minder geld beschikbaar zijn dan voorheen. Er bestaat dan ook een reëel gevaar dat veel succesvolle en kansrijke interventies alsnog geschrapt gaan worden. Vooral over de continuering van succesvolle of kansrijke interventies vanuit de actielijnen Sport en Kunst&Cultuur bestaat nog grote onduidelijkheid.

Onderzoeksvraag 6 *Welke voor- en nadelen heeft de huidige programma-aanpak?*

Over het algemeen kan gesteld worden dat de voordelen van programma-tisch werken vooral gelegen zijn in een betere aansturing van en meer samenhang tussen inspanningen die gericht zijn op een gezamenlijke doelstelling of doelgroep. En mogelijk nadeel is dat de verbinding met het regulier (vaak sectoraal georganiseerd) beleid zwakker wordt dan als activiteiten in de lijn worden ondergebracht.

In het geval van Koers Nieuw West is er bovendien sprake van een extern gesitueerd programma met een eigen bestuurlijke aansturing. Hierdoor is de afstand tot het regulier beleid van de stadsdelen groter. Door deze afstand kan er echter ook meer manoeuvreerruimte ontstaan voor het toepassen van nieuwe denkbeelden en experimentele werkwijzen ('out-of-the-box'). Bovendien is er in personele zin door KNW veel gebruik gemaakt van de inzet van stadsdeelmedewerkers, waardoor de samenhang met het stadsdeelbeleid gewaarborgd bleef.

Geconcludeerd kan worden dat de eerste fase van KNW nauwelijks het karakter van een programmatische, maar meer van een experimentele werkwijze had. Na de aanstelling van een nieuwe programmaregisseur en het vaststellen van de focusnotitie is er meer aandacht gekomen voor programma-tisch werken via de DIN-methodiek. Hierdoor zijn de doelen scherper geformuleerd en is de samenhang tussen de interventies beter zichtbaar.

Wel bleek uit de evaluatiesessies dat de projectleiders niet zo goed met de indicatoren uit de voeten konden en de DIN-methodiek al snel wat naar de achtergrond is verdreven. Desondanks heeft de programma-aanpak van KNW positief gewerkt, zeker in de oude situatie met vier verschillende stadsdelen in Nieuw-West. In de nieuwe situatie ligt het meer voor de hand dat het programmatisch werken binnen de nieuwe stadsdeelorganisatie wordt toegepast. Daarbij dient de relatie tussen diensten/sectoren en overstijgende programma's goed gewaarborgd te worden.

Onderzoeksvraag 7 *Hoe is de sociaaleconomische positie van de bewoners veranderd ten opzichte van 2006, voor de start van Koers Nieuw West, en ten opzichte van het NAP?*

Uit de meest recente cijfers van bureau O&S blijkt dat:

- Nieuw West op bijna alle punten (nog steeds) duidelijk slechter scoort dan het Amsterdam gemiddelde (NAP). Alleen de Cito-score, percentage startkwalificatie en objectieve veiligheidsindex ontlopen elkaar nauwelijks. Opvallend is dat de objectieve veiligheid gelijk is aan Amsterdam terwijl de subjectieve veiligheid veel slechter scoort.
- Het verschil tussen de vernieuwingsgebieden en het NAP groter is geworden in 2009, in vergelijking met 2005. Er is wel verbetering geboekt maar deze is kleiner ten opzichte van de rest van Amsterdam. Dat geldt bijvoorbeeld voor de werkloosheid en de waardering voor de buurt. Er is er ook sprake van verslechtering: de werkgelegenheid daalde iets terwijl deze in Amsterdam iets gegroeid is en de subjectieve veiligheid nam af.
- Uit de recent verschenen monitor van de wijkaanpak blijkt dat Nieuw West in de afgelopen twee jaar de meeste indicatoren naar NAP heeft gebracht in vergelijking met de andere aandachtsgebieden in Amsterdam (Zuidoost, Noord, Oost).

De conclusie die uit deze cijfers getrokken kan worden is dat de vernieuwingsbuurten in Nieuw-West nog een duidelijke achterstand hebben ten opzichte van het NAP, maar dat de ontwikkeling van de aandachtswijken iets beter lijkt te verlopen dan van de aandachtswijken elders in Amsterdam. Overigens kunnen we constateren dat er slechts een beperkt aantal indicatoren in het NAP is opgenomen en dat de resultaten van KNW (2007-2010) nog nauwelijks invloed kunnen hebben gehad op laatste NAP-scores voor Nieuw West die grotendeels gebaseerd zijn op cijfers over 2009.

Onderzoeksvraag 8 *In hoeverre kan vastgesteld worden welke bijdrage Koers Nieuw West aan deze verandering heeft geleverd?*

Al eerder is aangegeven dat het praktisch onmogelijk is om veranderingen in de sociaaleconomische situatie in Nieuw-West (een gebied met 130.000 inwoners) direct toe te schrijven aan gevoerd beleid, laat staan aan een apart kopprogramma als KNW. Dit heeft te maken met het feit dat autonome ontwikkelingen, zoals economische teruggang, hierop meestal een veel grotere invloed uitoefenen. Bovendien vergen sociaaleconomische maatregelen veel meer tijd om tot structurele veranderingen te leiden. En tenslotte kan in tijden van economische neergang het al een positieve uitkomst zijn dat voorkomen wordt dat er een verslechtering van de sociaaleconomische situatie optreedt. Kortom: de dynamiek van de moderne samenleving is niet te vangen in een simpel verklaringsmodel met standaardindicatoren.

Als we gebruikmaken van de inzichten van Pawson & Tilly dan kunnen we vaststellen dat het KNW-kopprogramma, zeker na de focusnotitie, over het algemeen gericht is geweest op het bereiken van de NAP-doelen. De vraag is wel of de actielijnen Sport en Kunst & Cultuur hieraan voldoen. Het verhogen van de sport- en cultuurparticipatie maakt als zodanig immers geen deel uit van de NAP-criteria. De argumentatie is wel dat deze interventies de aantrekkelijkheid van het stadsdeel voor huidige bewoners en nieuwe in-stromers vergroten en dat deelnemers aan sport en cultuur hierdoor vaardigheden en ervaringen opdoen die ook op het vlak van werk en sociale contacten van pas komen.

Een andere vraag is of de schaal, intensiteit en looptijd van de interventies vanuit KNW voldoende groot zijn geweest om structurele verbeteringen in de sociaaleconomische situatie te kunnen bewerkstelligen die in de statistische gegevens op buurtniveau (of zelfs op stadsdeelniveau) zichtbaar zijn. Zelfs een extra investering van circa € 40 miljoen over 4 jaar is daarvoor geen garantie, zeker niet als de continuïteit daarna niet gewaarborgd kan worden. Dit neemt niet weg dat er een schat aan kennis en ervaring is opgebouwd bij KNW, die ontsloten en gebruikt dient te worden voor het sociaaleconomische beleid in de komende jaren.

Onderzoeksvraag 9 *Op welke gebieden is er nog duidelijk sprake van een sociaal-economische achterstand op Normaal Amsterdams Peil?*

Tabel 10.1 **Positie Nieuw West tov de stad, Buurtfoto's 2009**

	Cito-score	% met startkwalificatie	Jongeren in minihuishoudens	Niet-werkende werkzoekenden	Banen/1000 inwoners	% sociale huur	Rapportcijfer buurt	Obj veilighheidsindex	Subj veilighheidsindex
NW	535	55	30	9	365	58	6,6	77	95
Amsterdam	538	63	28	7	549	49	7,3	80	76

Uit bovenstaande tabel blijkt dat Nieuw West op bijna alle punten (nog steeds) duidelijk slechter scoort dan het Amsterdam gemiddelde. Alleen de Cito-score, percentage startkwalificatie en objectieve veiligheidsindex ontlopen elkaar nauwelijks. Opvallend is dat de objectieve veiligheid gelijk is aan Amsterdam terwijl de subjectieve veiligheid in Nieuw West veel slechter scoort. Op het vlak van werkgelegenheid en leefbaarheid/veiligheidsgevoel is dus nog een aanzienlijke achterstand in Nieuw West.

Het gemiddelde van de vernieuwingsbuurten is bij de Cito-scores, rapportcijfer voor de buurt en de subjectieve veiligheidsindex lager dan het NAP. Alle vernieuwingsbuurten hebben een vergelijkbare score op de objectieve veiligheidsindex. Hieronder wordt per (voormalig) stadsdeel de situatie beschreven.

Bos en Lommer/Kolenkit:

- De Kolenkit scoort op de meeste kenmerken ongunstiger dan het NAP, op startkwalificaties en veiligheidsindex na. Jongeren in minimahuishoudens, niet-werkende werkzoekenden, sociale huur en rapportcijfer voor de buurt zitten er ruim onder. De werkloosheid in de Kolenkit blijft de hoogste in de stad (zie Staat van de Aandachtswijken, oktober 2010).

Geuzenveld-Slotermeer:

- Van de acht buurten scoren de meeste slechter op niet-werkende werkzoekenden en rapportcijfer voor de buurt. Buurt Vijf zit het slechtst: net als in de Kolenkit scoren jongeren in minimahuishoudens, niet-werkende werkzoekenden, sociale huur en rapportcijfer voor de buurt ondergemiddeld.

Osdorp:

- Osdorp kent zes vernieuwingsbuurten die het redelijk doen maar alle zes scoren slechter op subjectieve veiligheid.

Slotervaart:

- Alle vijf buurten scoren slechter op de Cito-score maar dat verschil is klein. Het beeld varieert over de buurten. De subjectieve veiligheidsindex is in Overtoomse Veld, Lelylaan, Delfland-/Staalmanplein duidelijk lager, net als het rapportcijfer voor de buurt dat in deze buurten onvoldoende is.

Op basis van de NAP-scores in de O+S-rapportage *Buurfoto's Nieuw West* (juni 2010) hebben we een rangorde van de vernieuwingsbuurten in Nieuw West opgesteld, waarbij zowel de huidige situatie als de ontwikkeling in de afgelopen jaren is meegewogen. Dit leidt tot de volgende top-5 van slecht scorende buurten op NAP:

- 1 Buurt Vijf
- 2 Slotermeer-Zuid
- 3 Noordoever
- 4 Geuzenveld-zuid
- 5 Wildemanbuurt/Geuzenbaan/Lelylaan 2^e fase (zelfde score)

Tijdens de evaluatiesessies is aan de orde gekomen dat dit soort ranglijstjes een goede referentie kunnen bieden, maar geen eigen leven moeten gaan leiden. Het is belangrijk is om ook de feitelijke situatie van de buurt in ogen-schouw te nemen en zodoende de cijfers meer betekenis te geven. Zo bevinden buurten als de Kolenkit, Overtoomse Veld en Delfland-/Staalmanpleinbuurt zich nog middenin het fysieke vernieuwingsproces. Aan de andere kant zijn er wijken als Slotermeer-Noord en -Zuid en de Noordoever waar de uitvoering van de vernieuwingsplannen nauwelijks gestart is. Zeker in een tijd waarin de fysieke vernieuwingsplannen getemporeerd worden vanwege de ontwikkelingen op de woningmarkt, is het verstandig om het sociaaleconomische programma hier nauw op af te stemmen en zo mogelijk per buurt verder uit te werken.

10.3 Conclusie

De probleemstelling van deze evaluatie is bij de start als volgt omschreven:

Wat is de meerwaarde van het programma Koers Nieuw West (geweest), zowel wat betreft effectiviteit als procesmatige en organisatorische aanpak?

Het programma Koers Nieuw West heeft in de jaren 2007-2010 een groot aantal interventies uitgevoerd met het doel om Nieuw West vanaf 2015 op Normaal Amsterdams Peil (NAP) te krijgen. Aangezien Nieuw West met circa 130.000 inwoners een aanzienlijk deel van de stad Amsterdam betreft, is het begrijpelijk dat deze ambitie is neergelegd. Op een aantal plekken is deze ambitie aangescherpt met dien verstande dat alle vernieuwingsgebie-

den op NAP zouden moeten zitten. Afgezien van het feit dat er nooit sprake zal zijn van exact gelijke woonbuurten, is de termijn dat deze ambitie verwezenlijkt zou moeten worden veel te kort. Om sociale stijging van bewoners op een dergelijke grote schaal te realiseren is meer tijd en meer geld nodig dan een extra investering van € 10 miljoen op jaarbasis gedurende 4 jaar.

Het uitgangspunt dat KNW een sociaal *kopprogramma* is en ruimte biedt voor experimenten en intensivering van succesvolle aanpakken lijkt meer in verhouding met de werkelijkheid. Tegen dit licht beoordelen we dan ook de meerwaarde van KNW in de afgelopen jaren:

- Er is binnen KNW stadsdeeloverstijgend en programmatisch gewerkt in het sociale domein, waardoor bijvoorbeeld het Meesterplan en het Actieprogramma Kunst & Cultuur zijn ontwikkeld.
- Er is gebruik gemaakt van best-practices vanuit de vier stadsdelen, maar ook uit de rest van het land, waardoor niet telkens opnieuw het wiel hoefde te worden uitgevonden, zoals bij het Participatiecentrum en de Jongeren Service Punten.
- Er is ook aandacht geweest om nieuwe, innovatieve ideeën aan te jagen en tot uitvoering te brengen, waarbij geregeld onderzoek is uitgevoerd om nut en noodzaak helder te krijgen, bijvoorbeeld rond de Sportpas.
- Er is tenslotte ook ruimte geweest om meters te maken in de uitvoering zoals bij de uitbreiding van Schatkamer, Kunst- en Cultuureducatie en Jump In.

Verder heeft het programmabureau KNW in de situatie met vier stadsdelen (tot mei 2010) een samenbindende en stadsdeeloverstijgende rol gespeeld als het gaat om het bijeenbrengen van bestuur, kennis, menskracht en geld. Zonder een overstijgend programmabureau met eigen financiële middelen was het veel lastiger geweest om bestuurders en ambtenaren met elkaar te laten samenwerken, ervaringen te laten uitwisselen en succesvolle aanpakken breder te implementeren. Bovendien was het lastiger geweest om de identiteit van geheel Nieuw-West positief te beïnvloeden, bijvoorbeeld via het sportprogramma en het kunst- en cultuurprogramma.

Hier en daar is er sprake van een zeker ongeduld. Waar in de fysieke sector alle begrip is dat gedegen planvoorbereiding tenminste 1 à 2 jaar in beslag neemt, wordt er in de sociale sector vaak ten onrechte vanuit gegaan dat de bijbehorende interventies direct van start kunnen gaan (en liefst ook direct resultaat opleveren). In het eerste jaar van KNW werd er bestuurlijk druk uitgeoefend om snel aan de slag te gaan met de uitvoering. Pas halverwege de looptijd van KNW heeft er een herbezinning plaatsgevonden op de koers en de focus van het programma. De deelprogramma's en sociale interventies die daarna zijn ontwikkeld hebben nog nauwelijks tijd gehad om te bekliven, laat staan dat er al structurele verbeteringen tot stand zijn gebracht.

In dit verband is het des te pijnlijker dat er de komende jaren ingrijpend bezuinigd zal moeten worden en voor veel goede plannen geen geld meer zal zijn. De meerwaarde van KNW die juist in het vervolg verder gestalte zou moeten krijgen zal daarmee mogelijk snel verdampen. Juist in tijden van economische crisis is het belangrijk om gericht te blijven investeren in het sociale domein.

Er bestaat bovendien een realistisch scenario dat de economie binnen afzienbare tijd weer gaat aantrekken en daarmee ook de werkgelegenheid toeneemt. De Kamer van Koophandel⁶³ heeft door SEO Economisch Onderzoek laten berekenen dat er in de stadsregio Amsterdam tot 2015 (afhankelijk van de snelheid van het economisch herstel) 32.000 tot 90.000 nieuwe banen ontstaan en nog eens 90.000 banen vrijkomen door vervanging/pensionering. Tegen deze achtergrond is het belangrijk dat mensen die nu werkloos zijn of nog worden, straks in staat zijn om weer snel in te stromen. Dit geldt ook voor de schoolverlaters in de komende vijf jaar. In hoeverre de schoolverlaters en de NWW-ers uit Nieuw West (kwantitatief en kwalitatief) voldoende aansluiting vinden op de aantrekkende arbeidsmarkt, zou onderwerp van nader onderzoek moeten zijn. Cruciaal is dat deze aansluiting op de arbeidsmarkt voor jongeren/werklozen zo goed mogelijk tot stand komt door het creëren van extra stages, scholing en werkervaringsplaatsen en een goed functionerende arbeidstoeleiding en -bemiddeling.

Uit deze evaluatie blijkt dat KNW een positieve bijdrage heeft geleverd aan de participatie en arbeidsbemiddeling van lastig bereikbare groepen in Nieuw West. Gezien de economische crisis is de arbeidsmarktproblematiek alleen maar groter geworden en zijn de financiële mogelijkheden door bezuinigingen beperkt. In dit opzicht is het belangrijk om de aandacht te richten op de jongeren en op onderwijsverbetering en arbeidsmarkttoeleiding, zodat de kloof tussen school en werk effectief wordt overbrugd. Voor de leefbaarheid en het imago van Nieuw West blijft het ook belangrijk om te blijven investeren in voorzieningen en activiteiten op het terrein van sport en cultuur. Nog meer dan in het verleden zal daarbij samenwerking met en inzet van sportverenigingen en culturele organisaties tot stand gebracht moeten worden.

10.4 Aanbevelingen

De stadsdelen staan nu voor een ingewikkelde opgave om enerzijds fors te bezuinigen en anderzijds de kiem van sociaaleconomische verbetering in Nieuw West niet hardhandig de kop in te drukken. Daarbij zal ondersteuning vanuit landelijke en stedelijke programma's en gelijkwaardige samenwerking met relevante partners op het terrein van wonen, zorg, onderwijs en werkgelegenheid absoluut noodzakelijk zijn.

Op grond van het uitgevoerde evaluatieonderzoek en de bovenstaande conclusies pleiten we allereerst vooral voor het uitbouwen van een stevige en meerjarige alliantie van overheden, woningcorporaties, scholen en bedrijfsleven ten behoeve van de sociaaleconomische ontwikkeling in Nieuw West.

Daarnaast presenteren we nog een aantal aanvullende aanbevelingen:

Noot 63 Stichting SEO Economisch Onderzoek: *De toekomst van de arbeidsmarkt in de metropoolregio Amsterdam*, september 2010

Aanbeveling 1:

Gebruik de komende maanden om de ervaringen en opbrengsten van Koers Nieuw West goed vast te leggen en over te dragen aan de nieuwe stadsdelen West en Nieuw West. Tijdens de interviews en evaluatiesessies bleek dat er heel veel kennis en ervaring in de hoofden van mensen is opgeslagen maar deze slechts beperkt is vastgelegd. Wij adviseren om de methodiek van succesvolle sociale interventies beter vast te leggen en overdraagbaar te maken. Hierbij kan aansluiting gezocht worden bij de landelijke databank 'Effectieve sociale interventies' die door Movisie wordt bijgehouden.

Aanbeveling 2:

Betrek nadrukkelijk relevante partners en netwerken bij het opstellen, uitvoeren en financieren van een sociaal programma in de buurt. Stedelijke vernieuwing is tot nog toe vooral gezien als een verantwoordelijkheid van overheid en woningcorporaties, maar nauwelijks van partners op het terrein van onderwijs, zorg en werkgelegenheid. Wij adviseren om nadrukkelijker de afstemming en samenwerking te zoeken met krachtige partners, die ook medeverantwoordelijkheid kunnen en willen dragen. Hierbij kan ook goed gebruik gemaakt worden van de lessen uit de Amsterdamse wijkaanpak.⁶⁴

Aanbeveling 3:

Zorg voor integrale, buurtgerichte afstemming tussen de fysieke en de sociaaleconomische interventies. Wij adviseren om in aansluiting op de buurtfoto's ook buurtanalyses te maken, waarin gezamenlijk met relevante partners en bewoners een integraal ontwikkelingsplan per buurt wordt uitgewerkt. Probeer niet te ver vooruit te plannen, maar bouw vooral flexibiliteit in om in te kunnen spelen op nieuwe trends of onverwachte ontwikkelingen. maak ook een onderscheid tussen buurten die middenin de vernieuwingsoperatie zitten (transitiewijken) en buurten die fysiek bijna klaar zijn (beheerwijken) of waar de fysieke vernieuwing nog moet starten (aanpakwijken)

Aanbeveling 4:

Ontwikkel een niet te ingewikkeld monitorsysteem om de ontwikkelingen van buurten goed te kunnen volgen en verbindt aan de statistische informatie en registratiegegevens ook kwalitatieve informatie over trends en voortgang van interventies. Verken in hoeverre universiteiten of hogescholen studenten kunnen inzetten om deze informatie boven tafel te krijgen. Hanteer een eenduidige buurtindeling en -typologie en zorg dat er op de kernindicatoren representatieve uitspraken gedaan kunnen worden. Bespreek de monitorresultaten met relevante organisaties en bewoners, teneinde goed zicht te krijgen op de wereld achter de cijfers.

Aanbeveling 5:

In de vorige paragraaf werd geconcludeerd dat bezuinigingen onvermijdelijk zijn, maar dat het gevaar bestaat dat de opbrengsten van de sociale interventies in de afgelopen jaren hierdoor direct teniet worden gedaan. Met een knipoog naar Keynes⁶⁵ stellen we dat (ook) sociale programma's en investeringen in slechte economische tijden kunnen bijdragen aan een sterkere concurrentiepositie als de economie en werkgelegenheid weer aantrekken.

Noot 64 Zie o.a.: Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, *Handleiding Krachtige uitvoering in de Amsterdamse wijkaanpak*, 2010

Noot 65 J.M. Keynes: *The General Theory of Employment, Interest and Money*, Cambridge, published by Harcourt, Brace and Company, and printed in the U.S.A. by the Polygraphic Company of America, New York, 1936.

Wij adviseren dan ook om vooral in de jeugd van Nieuw West te blijven investeren en prioriteit te geven aan onderwijs, werkgelegenheid en participatie. In dat opzicht laat Koers Nieuw West een schat aan kennis en ervaringen achter, die goed bruikbaar is bij het maken van nieuwe sociale programma's.

Aanbeveling 6:

In het kader van de evaluatie van de raamovereenkomst is geconstateerd dat er vertraging van de fysieke vernieuwingsoperatie optreedt door de malaise op de woningmarkt. Deze temporisering betekent dat vernieuwingsplannen een latere startdatum en/of een langere doorlooptijd krijgen. Dit betekent ook dat bewoners langer in onzekerheid blijven over het moment van herhuisvesting, dat de huidige woningen langer in gebruik blijven en dat er op de lege plekken pas later gebouwd gaat worden. Dit heeft ingrijpende gevolgen voor het (interim)beheer van de woningen, de voorzieningen en de openbare ruimte. Tegen deze achtergrond is het noodzakelijk dat stadsdelen en woningcorporaties duidelijke afspraken maken over het interimbeheer en de sociale programma's (inclusief maatschappelijk vastgoed) in de wijken die middenin transitie zitten en de wijken waar de fysieke vernieuwing voor langere tijd wordt uitgesteld.

Bijlagen

Bijlage A Bronnen

O+S Amsterdam (Bicknese, Lieselotte & Slot, Jeroen) (september 2009). *Staat van de aandachtswijken. 1-meting*. (in opdracht van programmabureau wijkaanpak).

Metaal, Stefan, Delnoij, Maartje & Duyvendak, Jan Willem (maart 2006). *Een Amsterdamse benadering. Vooruitkomen, samenleven en thuisvoelen in Nieuw West. Verslag van een onderzoek*. Gemeente Amsterdam, Bureau Parkstad.

DSP-groep (Soomeren, van, Paul e.a.) & KUB (Tops, Pieter e.a.) (augustus 2000). *De Amsterdamse leefbaarheidsaanpak gewogen*. Stedelijke woningdienst Amsterdam. (In opdracht van het Amsterdams Volkshuisvestingsoverleg).

DSP-groep (Groenendijk, Joost, Groot, de, Marieke & Gugten, M. van der) (februari 2010). *Sociale Stijging: tussen droom en daad*, in opdracht van het Platform Corpoevenista.

DSP-groep (Broeder, den, Anne-Marie, Fransen, Niek & Bogaart, Alwien) (juli 2010) *Het Jongeren Service Punt in Geuzenveld/Slotermeer: nu en in de toekomst*, in opdracht van stadsdeel Geuzenveld/Slotermeer.

DSP-groep (Fransen, Niek & Kleuver, de, Justin) (juni 2010). *Participatiecentrum Geuzenveld/Slotermeer: evaluatie en advies*, in opdracht van stadsdeel Geuzenveld/Slotermeer.

Nicis Institute (maart 2008) (Veldboer, Lex, Engbersen, Radboud, Duyvendak, Jan Willem & Uytterlinde, Matthijs). *Helpt de middenklasse? Op zoek naar het middenklasse effect in gemengde wijken*.

O+S Amsterdam (maart 2010). *Basismeetset 2010*. (in opdracht van de stadsdelen).

Amsterdamse Federatie van woningcorporaties (januari 2010). *Investerings in het sociale domein. Voorbeelden van projecten, aangeleverd door een aantal Amsterdamse corporaties*.

Albers, Maroes, El Maâch, Nejma, Spijker, van, Willem (25 maart 2010). *Normaal Amsterdams Peil*.

O+S Amsterdam (maart 2010) (Oord, van der, M., Simsek, R. & Jakobs E.). *De staat van de wijk III. Geuzenveld-Slotermeer*.

Gemeente Amsterdam (mei 2010) (Booi, Hester & Bicknese, Lieselotte). *Koers Nieuw West. Eindevaluatie van de raamovereenkomst Nieuw West en Sociaal Kopprogramma*.

Gemeente Amsterdam (18 november 2008). *DIN per actielijn*.

Gemeente Amsterdam (30 maart 2010). *Kansen bieden – talenten benutten. Coalitieakkoord Nieuw West 2010 – 2014, PvdA-Groen Links, D66.*

Gemeente Amsterdam (29 april 2010). *Format gebiedsfoto. Evaluatie Raamovereenkomst. Nieuw West en Sociaal Kopprogramma.*

Gemeente Amsterdam (8 januari 2008). *Monitor Nieuw West verzoek gemeenteraad.*

Gemeente Amsterdam (13 maart 2008). *Voorstel voor dé koers van Nieuw West. Kadernotitie focus KNW in relatie tot Amsterdamse wijkaanpak en Parkstadovereenkomst ten behoeve van de bestuurlijke focusbijeenkoms KNW 17 maart 2008.*

Gemeente Amsterdam (11 mei 2010). *De staat van Nieuw West. Maatschappelijke opgaven. Werkdocument. (bijlage apart)*

Bureau Parkstad (augustus 2007) Herziening richting parkstad 1015. Gemeente Amsterdam.

Gemeente Amsterdam (16 februari 2010). *Voordracht voor de collegevergadering van 16 februari 2010. College van B&W.*

Rekenkamer Amsterdam. (mei 2008). *Monitoring Nieuw West. Eerste rapportage.*

O+S Amsterdam (juni 2007). (Jong, de, I. & Lindeman, E.). *Monitor Koers Nieuw West. Nulmeting.* (in opdracht van Bureau Nieuw West, Koers Nieuw West).

Bureau Koers Nieuw West. (11 februari 2010) *Interventieboek def. Samenvatting van de uitvoeringsmonitor (voortgangsrapportage) van Koers Nieuw West.*

Bureau Koers Nieuw West (5 juni 2008). *Focus notitie. Dé Koers van Nieuw West.*

Bestuurscommissie Nieuw West (3 februari 2010) *Nieuw West richting Normaal Amsterdams Peil.*

Rekenkamer Amsterdam (12 februari 2008) *Monitor Nieuw West. Reactie rekenkamer.*

Rekenkamer Amsterdam (29 september 2009). *Persbericht. Nieuw West: Betere grip op sociaaleconomische vernieuwing. Afspraken over fysieke vernieuwing kunnen scherper.*

Rekenkamer Amsterdam (september 2009). *Monitoring Nieuw West. Tweede rapportage.*

Gemeente Amsterdam (9 januari 2008). *Monitor Nieuw West. Verzoek gemeenteraad. Raadsgriffie.*

Movisie (mei 2008) (Uyterlinde, Matthijs, Arum, van, Silke, e.a.). *Opwaarts in de Dudokbuurt. De huidige en toekomstige middenklasse in Geuzenveld. Onderzoeksrapport.*

Hugo Sinzheimer Instituut (januari 2008) (Sol, Els). Op zoek naar werkzame bestanddelen. Een zoektocht naar de heilige graal?

Ministerie van Binnenlandse Zaken en koninkrijksrelaties. Grote Stedenbeleid. (november 2006). *Kosten en baten van maatregelen in het sociale domein. Een vervolgonderzoek in het kader van early warning.*

Movisie. (mei 2008) (Kooij, van der, Astrid e.a.). *Fundamenten leggen voor beproefde kennis. Projectplan voor het VWS-programma Beter in Meedoen, programmalijn 3, Effectieve interventies.*

DGV Holding & Nicis Institute (december 2009). *Samenvatting en aanbevelingen uit de publicatie: het rendement van Zalmgedrag: de projectencarroussel ontleed.* In opdracht van het ministerie van VROM en Start Foundation.

Nicis Institute & ministerie van VROM (mei 2010). *Verslag kennisatelier Langs de sociale meetlat: prestatiesturing en effectmeting in het Sociale Domein, 9 juni in Den Haag.*

KEI denktank en VROM (mei 2010). Rendement en verduurzaming.

KEI (mei 2010). Presentatie effectencalculatie.

Bijlage B Normenkader

VRAGEN	NORMEN
In welke mate was het destijds urgent en opportuun om de sociaaleconomische vraagstukken in Nieuw West aan te pakken?	Het maatschappelijk belang van de vraagstukken was (is) groot
	Vraagstukken zijn (waren) urgent
	Het is (was) opportuun ze nu (toen) aan te pakken
Is (was) er sprake van een gedeelde visie over wat bereikt dient te worden en past deze goed binnen ander beleid?	Gewenste outcome en output zijn verwoord in visie
	Financiers, stakeholders en partners delen visie
	Verhouding met regulier beleid en wijkaanpak helder: overlap vermijden, waar mogelijk wederzijdse aanvulling en versterking
Is (was) de gekozen programma-aanpak toepasselijk en wordt (werd) deze voldoende gefaciliteerd?	Beargumenteerde keuze van programma-aanpak
	Voorwaarden aanwezig voor programma-aanpak: financieel en organisatorisch
Welke aansprekende successen zijn geboekt?	Het programma kent uitgesproken succesvolle interventies en de succesfactoren zijn bekend
	Successen zijn uitgedragen
Wat zijn minder geslaagde uitkomsten?	Minder geslaagde uitkomsten zijn gedeeld en er is naar gehandeld.
Vertoont het programma hiërarchische samenhang en zijn doelen en interventies SMART?	Samenhang visie, actielijnen, ER-doelen, SMART-doelen en interventies
	Het is duidelijk in welke mate interventies kunnen bijdragen aan het bereiken van de doelstellingen.
	Zowel doelen als interventies zijn specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdsgebonden
Wat zijn de effecten (geweest) van het programma?	De gewenste output en outcome is gerealiseerd
	Bijdrage van interventies aan doelbereik is aantoonbaar

	Er is inzicht in en bewustwording over de externe factoren die van invloed zijn op output en outcome (economische en demografische omstandigheden, effecten ander beleid)
Is aannemelijk dat de interventies binnen de diverse actielijnen hebben bijgedragen aan de beoogde doelen?	Interventies leveren een aantoonbare bijdrage aan het bereiken van de doelen.
Welke zorg is er besteed aan het verankeren van de resultaten?	Inzicht in het (potentieel) blijvend effect van interventies
	Voorwaarden waaronder effecten blijvend zijn, zijn bekend (bijvoorbeeld zoeken naar aanvullende financiering)
	Er is aandacht besteed aan deze 'borging en verduurzaming'
Zijn door samenwerking binnen de actielijnen de netwerken in Nieuw West versterkt?	Binnen de actielijnen is met de relevante partijen samengewerkt
	De samenwerking had meerwaarde
	De professionele en niet-professionele netwerken zijn versterkt
Hoe hebben monitoring en evaluatie bijgedragen aan een verbetering van de effectiviteit van het programma?	Monitoring en evaluatie hebben voortdurend plaatsgevonden
	Op basis daarvan zijn inhoudelijke, procesmatige en organisatorische verbeteringen doorgevoerd

Bijlage C Voorlopige resultaten per actielijn

De onderstaande resultaten zijn door KNW per actielijn geïnventariseerd in het kader van deze evaluatie. Meer informatie over interventies is te vinden in de uitvoeringsmonitor van de Amsterdamse wijkaanpak.

Actielijn Leren en Opgroeien

Deze actielijn focust zich op:

- Sterker en beter basisonderwijs.
- Meer ouderbetrokkenheid.
- Meer samenhang in aanbod 12 + met VO school als belangrijke vindplaats.
- Betere zelfredzaamheid jongeren 10 tot 12 jaar.

Voorlopige resultaten

- Circa 7.200 kinderen hebben deelgenomen aan talentontwikkelingsprogramma's (naschools of in het weekend) & ruim 6000 kinderen in VO en PO hebben meegedaan aan Paspoort naar je Toekomstdromen.
- Ruim 400 kinderen en 200 ouders hebben extra begeleiding bij taalontwikkeling gekregen (logopedie), 800 kinderen doen mee aan taalontwikkelingsprogramma's.
- VO scholen en 8 basisscholen zorgen gedurende 3 jaar voor extra onderwijstijd om de onderwijsprestaties te verhogen; 100 kinderen hebben meegedaan aan de zomerschool.
- 27 basisscholen en 4 VO scholen bieden extra huiswerkbegeleiding aan hun leerlingen, 30 basisscholen werken aan de verbetering van de kwaliteit van hun primaire onderwijsproces & 3 VO scholen hebben pilots gedaan om hun kwaliteit te verbeteren.
- Circa 350 gezinnen krijgen extra ondersteuning, 8 basisscholen werken gestructureerd aan het verbeteren van hun interne en externe zorgstructuur,
- 20 scholen in het basis en voortgezet onderwijs hebben extra activiteiten ontplooid om ouders te bereiken en te betrekken bij het onderwijs van hun kind.
- Het aantal (zeer) zwakke basisscholen op basis van het oordeel van de Onderwijsinspectie is in Nieuw West teruggelopen van 5 scholen in 2008, via 7 scholen in 2009 naar nog maar 1 school in 2010.

Actielijn Integratie, Participatie en Werkgelegenheid

De actielijn focust zich op:

- Hoger bereik van (potentiële) doelgroepen van DWI.
- Betere toeleiding naar het arbeidsproces (betaald/onbetaald).

Voorlopige resultaten

- Met interventies gericht op participatie & integratie als Eigenwijsheid, Computerwijk en Actief in Nieuw-West zijn tot nu toe ruim 6500 inwoners bereikt.
- Met interventies gericht op opleiding richting de arbeidsmarkt als de banenmarkt, buurtscouts & wonen en werken in de wijk zijn ruim 2000 inwoners bereikt.
- Ruim 600 inwoners zijn via deze interventies op (betaalde) banen, leerwerktrajecten, opleidingen en/of stages terecht gekomen.

Actielijn Economie

De actielijn richt zich op meer en betere kleinschalige buurteconomie:

- Meer kleinschalige vestigingen met zoveel mogelijk werknemers uit Nieuw West door betere kwaliteit van de wijkeconomie.
- Betere doorgroeimogelijkheden voor ondernemers in Nieuw West.
- Beter imago van Nieuw West.

Voorlopige resultaten

- Via het ondernemershuis zijn ruim 2000 adviesgesprekken gevoerd met startende en gevestigde bedrijven.
- Dit heeft geleid tot de start van ruim 100 nieuwe bedrijven in Nieuw-West.
- 40 ondernemers hebben tot nu toe het kader van de kansenzoneregeling een investeringsbijdrage ontvangen van de gemeente. de totale investering is ruim 1,5 miljoen, max. 50% is verstrekt als investeringsbijdrage.
- Jaarlijks worden ondernemersprijzen uitgereikt, er verschijnt een ondernemerstijdschrift en er wordt actief gebouwd aan ondernemersnetwerken.

Actielijn Kunst en Cultuur

De actielijn focust zich op:

- Het ontwikkelen van drie werkomgevingen (beeld, geluid en theater).
- Een grote inzet op het gebied van kunst en cultuureducatie.
- Het toeleiden en ontwikkelen van kwalitatief goede (participatie) programma's naar de omgevingen.
- Het toewerken naar een grote culturele manifestatie in 2012.

voorlopige resultaten

- Ruim 15.000 leerlingen zijn bereikt met cultuureducatie activiteiten op 34 basisscholen en 16 VO scholen. Hier zijn 29 culturele (ook stedelijke) organisaties bij betrokken.
- 37 evenementen en festivals zijn opgezet en/of ondersteund zoals West makes media en west beach filmfestival. De Sloterplasfestivals trokken circa 27.750 bezoekers, 120 optredens, 1100 vrijwilligers/ deelnemers.
- Er is een Jeugdtheaterschool (320 leerlingen) gerealiseerd en het Aslan muziekcentrum bereikt circa 500 leerlingen. 370 jongeren werken via VO scholen en jongerencentra mee aan Internet-radiouitzendingen (Uceestation).
- Er zijn 5 nieuwe creatieve broedplaatsen in de wijk ontstaan die actief werken in hun buurt met buurtbewoners.
- Er is een Muziekplatform gerealiseerd met 59 verschillende (amateur)koren, orkesten, musici en presentatieplekken. Dit heeft geleid tot 25 concerten en 2800 bezoekers.
- De Theateromgeving heeft geresulteerd in voorstellingen voor o.a. ouderen met ruim 2000 bezoekers. Theater als Community Art is o.a. ingezet in de Kolenkitbuurt en Sloterveer.
- Er zijn diverse culturele netwerken opgezet, waaronder een cultuur- agenda-website Nieuw West, met 100 deelnemers. Meerdere stedelijke instellingen (Stedelijk museum, FOAM, Concertgebouw etc.) zijn verbonden met instellingen en initiatieven in de wijk.
- De website Geheugen van West heeft 15.000 unieke bezoekers en 4950 reacties.

Actielijn Sport

De actielijn Sport focust zich op:

- Verhogen van de sportparticipatie bij jongeren en volwassenen.
- Bijzondere aandacht gaat daarbij uit naar meiden, jongeren die dreigen te stoppen met sport, kinderen die om financiële redenen niet aan sport kunnen deelnemen en maatschappelijk inactieve volwassenen.

Voorlopige resultaten

- Uitbreiding Jump In scholen van 9 naar 22 scholen: bereik circa 6200 leerlingen & 2000 kinderen hebben kennisgemaakt met Squash.
- Aan diverse sportevenementen hebben circa 2900 mensen deelgenomen.
- Aan activeringstrajecten dmv sport (cursussen fietsen & hardlopen) hebben circa 1200 vrouwen deelgenomen. 57 vrouwen zijn opgeleid tot (assistent) cursusleider.
- Ruim 900 kinderen hebben deelgenomen aan summercamps.
- 5109 kinderen hebben de Sportpas ontvangen.
- 90 jongeren zijn (via squashing kids, ara cora) lid geworden van sportverenigingen, 20 jongeren lopen stage bij een profvoetbalclub.

Actielijn Wonen en Leven

Deze actielijn focust zich op:

- Betere sociale cohesie in de buurt.
- Meer trots op eigen identiteit.
- Meer gehechtheid aan de eigen buurt.

Voorlopige resultaten:

- 370 buurtbewoners zijn via West in Kracht getraind in buurtmediation, dit heeft geleid tot 130 vrijwilligers.
- Circa 1200 kinderen hebben (op 18 locatie in Nieuw West) sociale vaardigheden geleerd om op een prettigere manier met elkaar om te gaan ("samen spelen").
- Circa 40 studenten doen, in ruil voor huisvesting, vrijwilligerswerk (o.a. huiswerkbegeleiding) in de buurt – hiermee worden 300 kinderen bereikt.
- Ruim 60 initiatieven om jongeren bij de openbare ruimte te betrekken.
- Realisatie diverse kunst en cultuurprojecten ter verhoging kwaliteit in de openbare ruimte (o.a. veilige tunnels).